

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ İLE
KULLANIMINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇLARI**

Akif DOĞAN

EKİM 2023

ANTALYA

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ İLE
KULLANIMINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇLARI**

Akif DOĞAN

EKİM 2023

ANTALYA

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ İLE
KULLANIMINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇLARI

Akif DOĞAN

KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK
LİSANS PROGRAMI tezi olarak .../...../2023 tarihinde jüri tarafından (oybirliği /
oyçokluğu ile) kabul edilmiştir.

Doç.Dr.İnanç İŞTEN (Danışman)

[imza]

Doç.Dr.Yavuz ERDOĞAN

[imza]

Dr.Öğr.Üyesi R.Bariş ATLADI

[imza]

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. İbrahim Sani MERT

[imza]

Tez Teslim Tarihi:..../...../.....

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti ile Kullanımını Kolaylaştırma Suçları” adlı bu çalışmanın hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, bu çalışmanın herhangi bir kısmının başka bir akademik çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

.../.../2023

[imza]

Akif DOĞAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
KISALTMALAR.....	iii
ÖNSÖZ	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE KAVRAMLARI, ÇEŞİTLERİ ve İLGİLİ ULUSLARARASI METİNLER	2
1.1 Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kavramları	2
1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Çeşitleri	4
1.2.1 Doğal Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler	4
1.2.1.1. Afyon	4
1.2.1.2 Morfin	5
1.2.1.3.Eroin.....	6
1.2.1.4.Esrar	6
1.2.1.5.Kokain.....	7
1.2.1.6.Crack.....	7
1.2.2. Sentetik Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler	8
1.2.2.1 Depresanlar.....	8
1.2.2.2 Stimulantlar	9
1.2.2.3. Halüsinojenler.....	9
1.3 Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerle İlgili Uluslararası Metinler	9
1.3.1 1909 Şanghai Afyon Sözleşmesi	10
1.3.2 1912 La Haye Afyon Mukavelesi	11
1.3.3 1912 La Haye Afyon Konferansı	11
1.3.4 1931 Cenevre Afyon Protokolü.....	11
1.3.5. Bangkok Afyon İçme Mukavelesi.....	12

1.3.6. Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretin Men'i Hakkında 1936 Cenevre Mukavelesi.....	12
1.3.7 Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü	13
1.3.8 1953 New York Afyon Protokolü	13
1.3.9 Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi.....	13
1.3.10. 1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme.....	15
1.3.11 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi	15
1.3.12. Çocuk Haklarına Dair Protokol.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE İMAL ve TİCARETİ SUÇU.....	17
2.1. Suçla Korunan Hukuki Değer	18
2.2. Suçun Maddi Unsurları.....	18
2.2.1 Fail	18
2.2.2. Mağdur.....	19
2.2.3. Suçun Hukuki Konusu	19
2.2.4. Fiil.....	20
2.2.4.1. İmal Etmek	20
2.2.4.2. İthal Etmek	21
2.2.4.3. İhraç Etmek	24
2.2.4.4. Satmak.....	24
2.2.4.5. Satışa Arz Etmek	27
2.2.4.6. Başkasına Verme	27
2.2.4.7. Sevk Etmek ve Nakletmek	27
2.2.4.8. Depolamak	28
2.2.4.9. Satın Almak	29
2.2.4.10.Kabul Etmek	29
2.2.4.11. Bulundurmak	29
2.3. Manevi Unsur.....	32
2.4. Hukuka Aykırılık Unsuru	32

2.5. Suçun Nitelikli Halleri	33
2.5.1. Ağırlaştırıcı Sebepler.....	33
2.5.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması.....	33
2.5.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Eroin, Kokain, Morfin, Sentetik Kannabinoid veya Baz Morfin Olması.....	34
2.5.1.3. Suçun TCK'nın 188.Maddesinin 4.Fıkrasının (b) Bendinde Sayılan Yerlerde İşlenmesi.....	34
2.5.1.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte veya Bir Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi.....	35
2.5.1.5. Suçun Sağlıkla İlgili Bazı Meslek Mensupları Tarafından İşlenmesi	36
2.6 Cezayı Kaldıran veya Hafifleten Nedenler.....	36
2.6.1. Suçun Maddi Konusunun TCK'nın 188.Maddesinin 6.Fıkrasında Belirtilen Maddelerden Olması	36
2.6.2 Etkin Pişmanlık	37
2.6.2.1. Cezasızlık Nedeni Olarak Etkin Pişmanlık Hali	37
2.6.2.2.Cezada İndirim Sebebi Olarak Etkin Pişmanlık Hali	38
2.7. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	39
2.7.1. Teşebbüs	39
2.7.2. İştirak	41
2.7.3. İçtima	41
2.7.3.1. Bileşik Suç	41
2.7.3.2. Zincirleme Suç	42
2.7.3.3. Fikri İçtima.....	42
2.8. Kovuşturma Usulü, Görevli ve Yetkili Mahkeme, Dava Zamanaşımı	43
2.9.Yaptırım.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU.....	48
3.1. Suçla Korunan Hukuki Değer	48

3.2. Suçun Maddi Unsurları.....	49
3.2.1. TCK m.190/1’de Düzenlenen Suçun Maddi Unsurları	49
3.2.1.1. Fail	50
3.2.1.2 Mağdur.....	50
3.2.1.3. Konu.....	50
3.2.1.4. Fiil.....	50
3.2.1.4.1 Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlama.....	51
3.2.1.4.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeyi Kullananların Yakalanmasını Zorlaştıracak Önlemler Alma.....	51
3.2.1.4.3. Kullanma Yöntemleri Konusunda Başkalarına Bilgi Verme	52
3.2.2. TCK m.190/2’de Düzenlenen Suçun Maddi Unsurları	53
3.2.2.1. Özendirmek	54
3.2.2.2. Yayın Yapma.....	54
3.3. Suçun Manevi Unsuru	55
3.4. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru.....	56
3.5. Suçun Nitelikli Halleri.....	57
3.6. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	57
3.6.1. Teşebbüs	57
3.6.2. İştirak	58
3.6.3. İçtima	59
3.7. Kovuşturma Usulü, Görevli ve Yetkili Mahkeme, Dava Zamanaşımı	60
3.8. Yaptırım.....	60
SONUÇ	66
KAYNAKÇA	66

ÖZET

UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE İMAL ve TİCARETİ İLE KULLANIMINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇLARI

Akif DOĞAN

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr.İnanç İŞTEN

Ekim 2023-74 sayfa

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin suçlar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun, Topluma Karşı Suçlar'ı düzenleyen Üçüncü Kısımının "Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar" başlıklı Üçüncü Bölümünde, m.188 vd. maddelerinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti, bu maddelerin kullanımını kolaylaştırma ve kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma eylemleri kanun koyucu tarafından suç olarak düzenlenmiştir.

Çalışmamızın konusunu, TCK m.188'de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile m.190'da düzenlenmiş olan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçları oluşturmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretimi, kullanımı veya ticareti, hem birey sağlığı hem de kamu sağlığı açısından ciddi tehlikeler yaratmaktadır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle mücadele zamanla uluslararası boyuta taşınmış olup, gerek ülkeler arası imzalanan uluslararası sözleşmelerle gerek milli mevzuatımızda yapılan düzenlemelerle bu maddelerle mücadele devam etmektedir.

Çalışmamız kapsamında öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tanımlarından ve türlerinden bahsedilmiş, bu kapsamda imzalanan uluslararası sözleşmelere değinilmiş ve daha sonra TCK m.188 ve m.190'da düzenlenmiş olan suçların temel ve nitelikli unsurlarına, içtima ve iştirak gibi özel görünüş biçimlerine, yaptırımlarına ve etkin pişmanlık hallerine ayrı ayrı başlıklar altında yer verilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Uyuşturucu madde, uyarıcı madde, uyuşturucu veya uyarıcı madde imali, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma.

JÜRİ: Doç.Dr.İnanç İŞTEN

Doç.Dr.Yavuz ERDOĞAN

Dr.Öğr.Üyesi R.Bariş ATLADI

ABSTRACT

CRIMES OF MANUFACTURING AND TRADE OF DRUGS OR STIMULATORS AND FACILITATING THEIR USE

Akif DOGAN

Master's Thesis, Pucblic Law Department

Supervisor: Associate. Prof. İnanc İSTEN

October 2023; 74 pages

Crimes related to drugs or stimulants are defined in the Third Section of the Third Part of the Turkish Penal Code No. 5237, which regulates Crimes against Society, entitled “Crimes against Public Health”, m.188 et seq. in its articles, the manufacture and trade of drugs or stimulants, the purchase, acceptance or possession of drugs or stimulants to facilitate the use and use of these substances, or the acts of using drugs or stimulants are regulated as crimes by the legislator.

The subject of our study, TCK m. 188 with the crime of manufacturing and trading drugs or stimulants, m. It constitutes the crimes of facilitating the use of drugs or stimulants regulated in 190.

The production, use or trade of drugs or stimulants creates serious dangers for both individual and public health. The fight against drugs or stimulants has moved to an international dimension over time, and the fight against these substances continues with the international agreements signed between countries and the regulations made in our national legislation.

Within the scope of our study, firstly the definitions and types of drugs or stimulants were mentioned, international agreements signed in this context were mentioned, and then TCK art. 188 and m. The basic and qualified elements of the crimes regulated in 190, special appearance forms such as congregation and participation, sanctions and effective repentance are included under separate headings.

KEYWORDS: Drugs, stimulants, manufacture of drugs or stimulants, drug or stimulant trafficking, facilitating the use of drugs or stimulants.

COMMITTEE: Associate. Prof. İnanc İSTEN

Associate. Prof. Yavuz ERDOĞAN

Assist. Prof. R.Bariş ATLADI

KISALTMALAR

Kısaltmalar:

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
KOMDB	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı
m.	: madde
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
v.b	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ÖNSÖZ

Çalışmamızda, Türk Ceza Kanunu madde 188’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile madde 190’da düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun kanuni düzenlemeler çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile kullanımını kolaylaştırma suçları, suç tipleri olarak uygulamada sıkça karşılaşılan suçlardandır. Bu nedenle, güncel içtihatlar ve doktrindeki görüşler ışığında bu suç tiplerinin detaylı incelenmesinin, gerek uygulayıcılara gerekse akademik çalışma yapanlara fayda sağlaması hedeflenmiş ve bu doğrultuda çalışma titizlikle hazırlanmıştır.

Bu çalışmayı tamamlayabilmem adına desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Sn. Av. Nida OCAK DOĞAN’a, canım oğluma, çok değerli Sn. Doç.Dr. İnanç İŞTEN’e ve Doç.Dr.Yavuz ERDOĞAN’a teşekkürlerimi sunmaktayım.

GİRİŞ

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler tarihin eski zamanlarından beri çeşitli kullanım amaçlarıyla günümüze kadar varlıklarını korumuşlardır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, kullanan kişide bağımlılık etkisi oluşturmakla sürekli kullanımı halinde merkezi sinir sisteminde ağır aksaklıklara sebebiyet verir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ilk zamanlarda tıbbi amaçla kullanılsa da bağımlılık yarATICI etkilerinden dolayı, zamanla insan sağlığını büyük ölçüde etkileyecek şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bağımlılık yarATICI etkileri, bu maddelere erişim sağlanması için suça yönelimi arttırmıştır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile kullanımını kolaylaştırma suçlarını ele alan çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öncelikle 765 sayılı kanunla mukayeseler yapılmıştır. Devamında uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramlarına detaylı bir şekilde değinilip çeşitlerinden elde ediliş yönlerinden bahsedilmiş ve bu kapsamda imzalanan uluslararası sözleşmeler ele alınmıştır.

İkinci bölümde TCK m.188’de düzenlenmiş olan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu incelenmiştir. Bu başlık altında suçun maddi ve manevi unsurları, suçla korunan hukuki yarar, suçun faili ve mağduru, suçun hukuki konusu, suçun nitelikli halleri, suçun özel görünüş halleri ve en son da kovuşturma usulü ve yaptırımlar incelenmiştir.

Üçüncü bölüm de ise çalışmamızın bir diğer konusunu oluşturan TCK m.190 uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu incelenmiştir. Bu kapsamda birinci bölümdeki sistematik izlenecek olup yine suçun maddi ve manevi unsurları, suçla korunan hukuki yarar, suçun faili ve mağduru, suçun hukuki konusu, suçun nitelikli halleri ve özel görünüş halleri ve en son da kovuşturma usulü ve yaptırımlar ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE KAVRAMLARI, ÇEŞİTLERİ ve İLGİLİ ULUSLARARASI METİNLER

1.1 Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kavramları

Uyuşturucu, bir diğer kullanımıyla narkoz, Fransızca *narkose* (*uyuşturma*) sözcüğünden alıntıdır. *Narkose* sözcüğünün kökenine baktığımızda ise Eski Yunanca da aynı anlama gelen *narkōsis* (ναρκώσις) sözcüğünün *narkē* (ναρκή “uyuşma”) köküne +sis eki getirilmesiyle türetilmiştir¹. Türk Dil Kurumu (TDK) uyuşturucu kelimesini “*Uyuşturma özelliği olan, uyuşturan (madde), narkotik*” olarak tanımlamıştır².

Türk Ceza Kanunu³ (TCK) düzenlemelerinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramlarına ilişkin herhangi bir tanıma yer verilmemiştir. Yapılan uluslararası sözleşmelerde sayma usulü ile narkotik maddelerin tanımının ortaya konulduğu anlaşılmaktadır. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi 1.maddesindeki “*Tanımlar*” başlığı altında düzenlenen “j) *Uyuşturucu madde deyimi: Doğal veya sentetik olsun, I ve II numaralı cetvellerde anılan maddeleri ifade eder.*” hükmünden de anlaşılacağı üzere uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tanımı için sayma yoluna gidilmiştir⁴.

Kanun ve sözleşme metinlerinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin tam bir tanımı yapılmayıp saymaya yoluna gidilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan uyuşturucu madde tanımı ise; “*Bitkisel kökenli veya sentetik olup, fiziksel veya ruhsal, bağımlılığa yol açan ve tutku yaratan bütün maddeler uyuşturucu madde sayılır*” şeklindedir⁵. Günlük hayatta uyuşturucu madde denilince; yatıştırıcı, coşku veya heyecan veren güçlü maddeler şeklinde bir tanım akla gelmektedir⁶.

Emniyet Genel Müdürlüğü- KOMDB’nin 1998 tarihli raporunda da yazıldığı üzere, bir maddenin uyuşturucu madde sayılıp sayılmayacağı noktasında kişide alışkanlık yaratması önemli kriterlerden biri olmakla birlikte ayrıca o maddenin uyarıcı, keyif verici,

¹www.nisanyansozluk.com adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

²www.sozluk.gov.tr adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

³Resmi Gazete 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı. <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁴Resmi Gazete 12.05.1967 tarih ve 12596 sayılı <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁵Bahar, A. (2018). Uyuşturucu Madde Kullanımının Nedenleri ve Bağımlılık Oluşum Sürecinde İletişimsel Yaklaşımların Rolü ve Önemi: Polis Kayıtları Üzerinden Olgusal Bir İnceleme. *Istanbul University Journal of Communication Science*, s. 1-36. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/connectist/issue/41847/504948>

⁶Nevirko, A. D. (2016). The Concept and Features of Narcotic Drugs in the Legal Turnover as an Object of Legal Relations. *Journal of Siberian Federal University*, 1014-1022. <http://journal.sfu-kras.ru/en/article/20213>

hayal doğurucu, tahrik ve sarhoş edici olup olmadığına, insan irade ve muhakemesini ortadan kaldırıp kaldırmadığına da bakılarak karar verilmektedir.⁷ Dünya Sağlık Örgütü (WHO); “*Önüne geçilemez gereksinme yahut arzu, kullanılan miktarı arttırma eğilimi, ruhsal, fiziksel bağımlılık hali yaratan*” maddeleri uyuşturucu kavramı içine almaktadır.

Bu ölçülerden başka herhangi bir maddenin uyuşturucu madde olarak değerlendirilmesi için;

1. Uluslararası anlaşmalara bağlı olan listelerde böyle bir maddenin tayin ve ilan edilmiş olması,
2. Söz konusu maddenin toksik etkisinin bulunması,
3. Gittikçe artan miktarlarda kullanılması için eğilim duyulması,
4. Kullanılması halinde fiziki, psikolojik ya da her iki şekilde bağımlılık yapması, kesilmesi halinde ise bazı yoksunluk belirtilerini ortaya çıkarması gerekir.

Yargıtay’ın da bir kararında, bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmadığına, 1961 tarihli Sözleşmesi’ndeki 1 ve 2 numaralı çetvellere de bakılarak karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 29/02/2012 tarihli, 2010/30978 Esaslı kararında; “*Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi’nin 1 ve 2. cetvellerinde ve konu ile ilgili mevzuatta uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmayan clonazepam aktif maddesini içeren R. isimli ilaç olarak belirtilen tabletin, Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğura bir madde olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu Beşinci İhtisas Kurulu’ndan rapor alınmalı; üretimin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığı, sanığın eyleminin uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddenin ticaretini yapma suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılmalıdır*” denilmek suretiyle de bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde olup olmaması tayininde uluslararası sözleşmelerden yararlanılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Farklı nitelik ve etkideki uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri belli standartlara göre bir araya getirerek değerlendirilmesinin kolaylık sağlaması açısından uyuşturucu veya uyarıcı maddeler arasında tasnif yapılmıştır. Her ne kadar genellikle yapılan sınıflandırmalarda uyarıcı maddelerin geniş anlamda uyuşturucu maddeler kapsamında değerlendirildiği görülmekteyse de, Dünya Sağlık Örgütü; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri afyon ve buna benzer ilaçlar, ruhi durumu bozan ve halüsinasyon yapanlar, tedavide kullanılan alışkanlık ve tutku yapan ilaçlar şeklinde üç grupta belirtmiştir⁸. Çalışmamızda bu kavramlar, anlaşılmasının kolaylığı sebebiyle, doğal nitelikli uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ve sentetik uyuşturucu veya uyarıcı maddeler şeklinde ele alınacaktır.

Uyuşturucu maddeler kavramı, geniş bir açıdan ele alındığı zaman, insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır⁹. İlk zamanlarda, tıp biliminin gelişimiyle tedavi amaçlı

⁷EGM- KOMDB (1988 Mart). Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi. <https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/kom/YAYINLARIMIZ/T%C3%9CRK%C3%87E/1998%20RAPORU%20T%C3%9CRK%C3%87E> .pdf adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁸Mahamat Saleh Chekhadine, B. (2016). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Ticareti Suçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.5.

⁹TBMM (2008,Kasım).Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu.

kullanılmaya başlanan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, süreç içerisinde bağımlılık etkisinden kaynaklı kötüye kullanılmış, toplum sağlığını etkilemiş ve bu nedenle ceza kanunlarında ciddi yaptırımlar düzenlenmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına ilişkin, iç hukuktaki yaptırım ve düzenlemeler yeterli olmadığından, küresel ölçekte mücadele stratejileri geliştirilmesi gerekmektedir¹⁰. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinin mücadelesi yönünde imzalanan 1961, 1971 ve 1988 tarihli Sözleşmeler, bu yönde taraf olma iradesini gösteren devletlere önemli sorumluluklar yüklemekle birlikte bu bağlamda çok değerli uluslararası hukuk adımı olarak dikkat çekmektedir¹¹. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde bahsi geçen bu sözleşmeler Uluslararası Sözleşmelerde Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti başlığında daha ayrıntılı incelenmiştir.

1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Çeşitleri

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler elde edilmiş şekillerine göre natural ve sentetik, merkezi sinir sistemi üzerindeki etkilerine göre ise; uyuşturucu, uyarıcı ve hayal görücü (halusinojenler) olarak kendi içlerinde sınıflandırılırlar¹². Merkezi sinir sistemini yavaşlatanlar bir diğer adıyla depresanların içinde afyon, morfin, eroin, merkezi sinir sistemini yavaşlatanlar(stimülanlar) içerisinde; koka bitkisi, kokain, crack ve son olarak hayal gösterenler yani halusinojenler sınıfında esrar, sıvı esrar ve marihuana bulunmaktadır¹³. Aynı maddeleri elde edildikleri bitki türü temel alınarak sınıflandırdığımızda ise kenevir ve türevleri (esrar, marihuana), haşhaş ve türevleri (afyon, morfin, eroin, kodein) ve koka ağacı yaprağı ve türevleri (kokain, crack) olarak üç farklı gruba ayırmak mümkündür ve aşağıda açıklanacak olan maddeler bu sistem üzerinden anlatılacaktır.

1.2.1 Doğal Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler

1.2.1.1. Afyon

Afyon, latince adı “PapaverSomniferium” olan haşhaş bitkisinden elde edilmektedir. Afyonun ve haşhaşın tarihine baktığımızda ilk haşhaş ekiminin Sümerlilere kadar dayandığını hatta Antik Mısır zamanında Eber Tıp Papirüsünde afyon ve diğer

<https://kutuphane.tbmm.gov.tr/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=355141> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır. s.10.

¹⁰Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (14. Baskı). Seçkin Yayıncılık. s.771.

¹¹Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.771.

¹²Yamaner, M. (2021). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK 188), [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.6.

¹³Yılmaz, N. (2015). Alkol ve Madde Bağımlılığı: Bireysel ve Toplumsal Sonuçları, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.6.

madde kullanımlarının çeşitli ağırları kesmek ve çocukları sakinleştirmek için kullanıldığı karşımıza çıkmaktadır¹⁴.

Gelincikgiller familyasından olan haşhaş bitkisi, yazların sıcak geçtiği orta derecede yağış alan yerlerde yetişmektedir. Türkiye’de Ege ve Orta Anadolu bölgelerinde de yetiştirilmesinin yanında Afyonkarahisar başta olmak üzere Denizli, Konya, Uşak ve Burdur illerinde de yetişmektedir¹⁵.

Afyon haşhaşından afyon sakızı, morfin, kodein, eroin ve metadon gibi uyuşturucu özelliği taşıyan maddeler de elde edilebilir aynı zamanda afyon haşhaşından sadece uyuşturucu maddeler elde edilmemekte, tohumu boya ve sabun sanayisinde de kullanılabilir¹⁶.

Ham afyonun, kapsülleri çizildiği zaman içinden süt görünümünde sızan yapışkan bir sıvının hava ile teması neticesinde afyon sakızı meydana gelmektedir¹⁷.

Daha önce de bahsetmiş olduğumuz üzere bir maddenin narkotik madde olup olmadığını irdelerken en önemli kaynaklardan biri 1961 Tek Sözleşmesinin 1 ve 2 numaralı çetvelleridir. Uluslararası sözleşmeler daha ileride detaylı bir şekilde incelenecek olsa da belirtmek gerekir ki; 1961 Tek Sözleşmesi incelendiği zaman afyon 1 numaralı cetveldeki uyuşturucu maddelerdendir.

1.2.1.2 Morfin

Morfin ham maddesi afyon olan bir diğer uyuşturucu maddedir. Bitki kaynaklı doğal olan morfin, ham afyonun içerisinde en çok bulunan ve ham afyonun kireçtaşı, su, ısı kaynağı, amonyum klorid ve süzme cihazı yardımı gibi belli başlı işlemlerden geçirilmesi sonucu elde edilen maddedir. Genellikle şırınga yardımı ile kullanmaya elverişli bir maddedir¹⁸.

Morfin ilk olarak Alman Kimyacı Friedrich Sertürner tarafından keşfedilmiş ve aslen afyon bağımlılığını tedavi etmek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Zaman içerisinde özellikle Amerikan İç Savaş’ı döneminde morfinin, yaralı askerler için ağrı kesici olarak yaygın şekilde kullanılması ve askerlerin evlerine morfin bağımlısı olarak geri dönmesi sonucu 1914 yılında Amerika’da morfin kullanımı sadece doktor tavsiyesi ile sınırlandırılmış ve bunun dışındaki kullanımlar yasadışı ilan edilmiştir¹⁹. Ham afyonun

¹⁴F.Arago’n-Poce, E. Martí’nez-Ferna’ndez, C. Ma’rquez-Espino’s, A. Pe’rez, R. Mora, (2005).*L.M. Torres*Department of Anesthesiology, UniversityHospital “Puerta del Mar”, Avda. Manuel de Falla 13- 6 B, https://www.academia.edu/6902778/History_of_opium

¹⁵Ballıkaya, R. (2023). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Ticareti Suçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.s.4.

¹⁶Demirel ,Ü. (2021). *Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.11.

¹⁷Aldatmaz, M.A (2019). *İslam Hukuku Açısından Uyuşturucu Maddeler ve Tütün Ürünleri*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.11.

¹⁸Demirel ,Ü. (2021).s.14.

¹⁹Ögel, K. (2010). *Bağımlılık Yapan Maddeler. K. Ögel içinde, Sigara, Alkol ve Madde Kullanım bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme* (1. Baskı). Yeniden Yayınları .s.44-45.

kimyasal işlemlerden elde edilmesiyle elde edilen morfin her ne kadar ağrı kesici ve uyuşturucu maksadıyla uygun dozajlarda tıpta kullanılsa da çok çabuk bağımlılık geliştirdiği için zorunluluk dışında başvurulması sakıncalıdır²⁰.

1.2.1.3.Eroin

Eroin, yine ham maddesi afyon olan, kokusuz suda veya alkolde eriyebilen morfin gibi deriye enjekte edilerek kullanılabilirdiği gibi burundan alma suretiyle de kullanılabilen bağımlılık yaratıcı maddelerden biridir²¹.

Eroinin asıl adı “*Heroin*”dir. Eroin, diğer birçok doğal uyuşturucu maddesi gibi ilk başta ağrı kesme amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu ilacı *Heoin* ismiyle üretime geçiren ilk şirket Alman asıllı Bayer İlaç Şirkettir²². Morfinin asitelasyonu (organik bir bileşiğe bir asetil fonksiyonel grubu eklenme tepkimesi) elde edilen bu madde, her ne kadar ilk başta ağrı kesici gibi etkileriyle tıp alanında fazlasıyla kullanılsa da ilerleyen zamanda yapılan incelemelerde eroinin, morfinden daha çok narkotik ve bağımlılık oluşturuıcı özelliklere sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır²³.

1.2.1.4.Esrar

Esrar, *cannabissativa* adı verilen hint keneviri bitkisinin kahverengi/ yeşil çiçeklerin karışımından, saplar, tohumlar ve yapraklarından oluşmaktadır. Esrar, işleniş biçimlerine göre *marijuana*, *gubar*, *ganja* gibi farklı isimlerle adlandırılır ve en çok marihuana, ot ve joint isimleriyle tanınmaktadır.

Tarih boyunca yetiştirildiği ve kullanıldığı bilinen esrar hala yaygın olarak kullanılmakta ve son yıllarda kullanımı giderek artmaktadır. Tıbbi tedavi amacıyla da kullanılabilen esrarın yasal kullanım durumu uluslararası çapta ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Her ne kadar birçok ülkede eğlence amaçlı esrar kullanımı hala yasak olsa da tıbbi kullanım amacıyla Amerika’nın bazı eyaletleri, Kanada ve Belçika gibi ülkelerde serbesttir. Esrarın tıbbi kullanımı; esrarın içerdiği bazı cannabionidler ve ikincil sentetikler aracılığıylaıdır. Genellikle migren ağrıları, ileri derece kanser hastaları ve glokom hastalığının tedavisinde kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Günümüzde esrarın bağımlılık yapmadığına, öyle olsa bile psikolojik bağımlılığa neden olduğuna yaygın olarak inanılsa da yapılan araştırmalar esrar kullanımının fiziksel ve psikolojik bağımlılığa neden olabileceğini gösteriyor. Esrar kullanımına karşı

²⁰Kültegin,Ö.(1997).*Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık*. (1.Baskı) İletişim Yayınları.s.41.

²¹Mahamat Saleh Chekhadine, B. (2016). s.7.

²²<https://mehmet-dogan.medium.com/eroin-mi-isterson-ayds-mi-86fc66344fdd> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

²³Ballıkaya, R. (2023).s.6.

toleransın hızla geliştiği ve sıklıkla ancak ikinci dozdan sonra ortaya çıktığı söylenmektedir²⁴.

1.2.1.5.Kokain

Koka bitkisinin yapraklarından yapılan, genellikle deri altına enjekte, burna çekme veya sakız gibi çiğneme yoluyla uygulanan bir maddedir. Açık etkileri neşelilik, kıskançlık, konuşkanlık gibi davranışlar olup bağımlılık etkisi oldukça güçlüdür ve ilk kullanımdan sonra psikolojik bağımlılık oluşabilmektedir.²⁵.

Kokain kullanımının yan etkileri arasında en sık görülen burunda kanlanma artışına bağlı görülen burun kanamalarıdır. Bunun dışında en önemli yan etkisi beyin üzerinedir. Kokain kullanımı beyinde tıkanmalar oluşturur ve buna bağlı olarak beyin içi kanamalar gözlemlenebilmektedir. Beyin üstüne olan bu etkiler kokainin damarları daraltıcı etkisinden kaynaklanmakta olup kokain kullananlarda %3 ila %8 oranında sara nöbetleri gözlemlenmiştir. Bununlarla beraber en sık epileptik nöbetlere neden olan madde kokaindir²⁶.

Her ne kadar bağımlılık yapıcı etkisi diğer uyuşturucu maddelere oranla daha yüksek olsa da kokain kesilmesinden sonra ortaya çıkan yoksunluk belirtileri eroin, morfin gibi diğer maddeler ile karşılaştırıldığında daha düşüktür ve kokain bağımlıları diğer uyuşturucu madde bağımlılarına göre daha kolay tedavi edilir²⁷.

1.2.1.6.Crack

Kokainin çok etkili bir formu olan crack, kokain hidroklorid formundan sodyum bikarbonat ya da amonyum ve su kullanılarak elde edilir. Bu yollarla elde edilen crack sigara gibi içilebileceği gibi aynı kokain gibi toz halinde de kullanılabilir. İşlenme sonucu meydana gelen crack, sigara gibi kullanımı sonrasında beyne kısa sürede yüksek dozda madde gitmesini sağlar ve etkileri kısa süre içinde hissedilmeye başlar²⁸.

Crack maddesinin vücut tarafından hızlı emilmesi, diğer uyuşturucu maddelere göre onu daha ölümcül yapmaktadır. Madde etkisinde olan kişinin kan basıncında ani bir artma, kalp atışlarında hızlanma gibi etkiler görülmektedir. Crack formundaki bu uyuşturucu maddesinde; diğer uyuşturucu maddelere göre kalp krizi geçirme riski daha yüksektir. Crack kullanan kişilerde aşırı depresif ruh hali ya da intihar eğilimli davranışlar

²⁴Kültegin,Ö.(1997).s.29-30.

²⁵Mahamat Saleh Chekhadine, B. (2016). s.7.

²⁶Kültegin,Ö.(1997). s.54.

²⁷Yokuş Sevük, H. (2007) Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar (1. Baskı). Adalet Yayınevi.s.43.

²⁸Mahamat Saleh Chekhadine, B. (2016). s.9.

gözlemlenmekle birlikte yoksunluğunda size güçsüz, sinirli hissetme, uyuma isteği gibi etkiler görülebilmektedir²⁹.

1.2.2. Sentetik Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeler

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler sentetik ve doğal maddeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Doğal uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kimyasal bir işleme tabi tutulmadan elde edilebilirken sentetik uyuşturucu maddeler kimyasal işlemlerle elde edilebilen maddelerdir. Bütün uyuşturucu veya uyarıcı maddeler gibi bu sentetik maddeler de ilk başta tedavi amacı ile piyasaya çıkarılmış daha sonra ise bağımlılık yaratıcı etkilerinin olduğu anlaşılmıştır³⁰.

Ruhsal durumu etkileyen bu psikotropik maddeler; stimulantlar (uyarıcılar), halüsinojenler (hayal gördürücüler) ve depresanlar olmak üzere üç sınıfa ayırabilmemiz mümkündür³¹. Aşağıda bu üç sınıf sentetik maddelere değinilecektir.

1.2.2.1 Depresanlar

Depresanlar, merkezi sinir sistemini etkileyen ve vücut ile beyin arasındaki iletişimi etkileyen maddelerdir. Bu tür maddelerin ağrı kesici, yatıştırıcı ve uyutucu etkisi bulunmakla birlikte uzun süreli kullanımda bağımlılık söz konusu olmaktadır. Depresanlar barbituratlar ve benzodizepinler olmak üzere iki sınıfa ayrılırlar³².

Barbituratlar, özellikle 1960'lar ve 1970'lerde anksiyete, uykusuzluk ve epilepsi nöbetleri için kullanılan bir ilaçtır³³. Etkileri alkol kullanımının etkileriyle benzer olmakla birlikte küçük dozda alındığı zamanda kullanıcı da rahatlama ve olaylara karşı daha yavaş tepkiler göstermesine sebep olur³⁴.

Benzodizepenler de genellikle doktorlar tarafından stres ve anksiyeteyi azaltmak ve insanların uyumasına yardım etmek için yazılan bir nevi depresyon ilacıdır³⁵. Uzun süreli kullanım sonrası bu ilaçlarda da bağımlılıktan bahsedilebilmektedir.

²⁹Kültegin,Ö.(1997).s.55

³⁰Koç, Z. (2021) . Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi (TCK M. 188/3-TCK M. 191), *Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt (2), s.1143-1191. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/66018/998169> .

³¹Nalbantoğlu, G. (2020). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları* (TCK m. 190), [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.23.

³²Aksüt, E. (2020). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları* (TCK m.188) (1. Baskı).Adalet Yayınevi. s.78.

³³Mahamat Saleh Chekhadine, B. (2016). s.10.

³⁴Aksüt, E. (2020).s.79-80.

³⁵<https://adf.org.au/drug-facts/benzodiazepines/> adresinden 28/04/2022 tarihinde alınmıştır.

1.2.2.2 Stimulantlar

Merkezi sinir sistemine uyarıcı etki yapan sentetik maddelere stimulant denmektedir. Stimulantlara, amfetamin, metamfetamin, captagon ve extasy örnek olarak verilebilir³⁶.

Amfetamin, ilk olarak 20. Yüzyılın başlarında, II. Dünya savaşında askerlerin uyumalarını engellemek için kullanıldığı bilinmektedir³⁷. Amfetamin diğer uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanım yoluyla benzerlik göstermekle birlikte, sigara gibi içilerek, enjeksiyon veya burundan çekme yoluyla kullanılabilir. Metamfetamin ise amfetaminin oldukça kuvvetli ve bağımlılık etkisi yaran bir senetizidir³⁸.

Extasy, MDA yani MethleneDoxyAmfetamin adıyla da anılmaktadır. İlk olarak 1912 yılında bazı tür sinek ve böceklerin ısırığı neticesinde meydana gelen uyku halini tedavi etmek için üretildiği ifade edilmektedir. Extasy'nin kullanıcılar zaman algılarını kaybettirme, hafıza ve idrak yeteneklerinde bozulmalara sebep olma gibi etkileri bulunmaktadır³⁹. Son olarak captagon ise, genellikle hiperaktif çocuklar ve narkolepsi tedavisinde kullanılmakla birlikte, amfetamine göre bağımlılık yaratma etkisi daha düşüktür⁴⁰.

1.2.2.3. Halüsinojenler

Halüsinojenler; kullananların algısında, ruhsal halinde ve düşüncelerinde değişikliğe sebep psikoaktif bir maddedir. Aynı zamanda kişinin gerçekte olmayan bazı şeyleri gerçek gibi algılamasına yani halüsinasyona sebep olmaktadır. Bu ilaçlar, halüsinasyon oluşturmalarının yanında ortaya çıkan diğer etkilerinden dolayı, tıp literatüründe “psychodelic” ya da “pyschomimetic” olarak geçmektedir⁴¹.

Halüsinojenlerin bağımlılık yapıcı etkileri yüksektir. Bu maddelere, ketamin, LSD, maskalin örnek olarak verilebilir⁴².

1.3 Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerle İlgili Uluslararası Metinler

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ülke sınırlarını aşarak bölgesel ve uluslararası bir suç türü haline dönüşmüştür. Uluslararası çapta yoğun takip yapılmasına

³⁶Sevdim, A.E.(2014).*Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu* (1.Baskı).Seçkin Yayınevi. s.38.

³⁷Akbulut, F. (2022). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu* (1. Baskı). Seçkin Yayınevi.s.51-52.

³⁸Güngör, D. (2018). Sentetik Uyuşturucular: Amfetamin Örneği . *Güvenlik Çalışmaları Dergisi* , Cilt (1) , 105-112. <https://dergipark.org.tr/pub/gcd/issue/53133/704331>

³⁹Kültegin,Ö.(1997). s.58.

⁴⁰Başıyigit, P. (2021). *Madde Bağımlılarının Maddeyi Bırakma Sürecinde Dinî Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Bursa Gadem Örneği*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.31.

⁴¹Kültegin,Ö.(1997). s.69

⁴²Aldatmaz, M.A (2019).s.13.

rağmen illegal uyuşturucu satışı cirosunun yıllık 500 milyar US- Dolar olduğu tahmin edilmekte ve aşırı kazanç mafya ve suç çetelerini, terörist örgütlerini bu alana doğru çekmektedir⁴³. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinin ülke sınırlarını aşır global bir sorun olması ülkeleri birlikte çalışmaya yöneltmiştir. Özellikle Birleşmiş Milletler'in önderliğinde bir çok uluslararası sözleşmeler imzalanmış ve sözleşmelerin yanı sıra bu faaliyetlerin önlenmesi için Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, Uyuşturucu Maddeler Komisyonu gibi uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığının önlenmesi için de kuruluşlar oluşturulmuştur⁴⁴.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin; 1909 Şanghay Afyon Sözleşmesi, 1912 Lahey Afyon Mukavelesi, 1912 La Haye Afyon Konferansı, 1931 Cenevre Afyon Protokolü, Bangkok Afyon İçme Mukavelesi, Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretin Men'i Hakkında 1936 Cenevre Mukavelesi, Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü, 1953 New York Afyon Protokolü, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, Çocuk Haklarına Dair Protokol, Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Uyuşturucu veya Psikotrop Maddelerin Yasadışı Üretiminde Sıkça Kullanılan Ara ve Kimyasal Maddelere Dair Anlaşma gibi bir çok sözleşme imzalanarak bu suça karşı uluslararası çapta mücadele birliği kurulmaya çalışılmıştır⁴⁵.

1.3.1 1909 Şanghay Afyon Sözleşmesi

1909 Şanghay Afyon Sözleşmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile ilgili uluslararası alandaki ilk konferanstır. Katılımcılar, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının Çin'de çok artması ve başka ülkelere, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne yayılması nedeniyle toplanmıştır⁴⁶.

19.yüzyılın başlarında Amerikan İç Savaşı'nda askerlerin tedavisi amacıyla morfinin ağrı kesici bir ilaç olarak kullanılmasıyla birlikte askerlerin uyuşturucu bağımlılığının artması nedeniyle, Amerika Birleşik Devletleri ülkesindeki bu uyuşturucu furçasına dur diyebilmek için Çin ve İngiltere'ye destek vermek zorunda kalmış ve 1909 yılında Çin'in Şanghay kentinde ilk uluslararası afyon konferansı düzenlenmiştir⁴⁷.

Konferansa İngiltere, Almanya, İtalya, Fransa, Japonya, Hollanda, Avusturya-Macaristan, İran Portekiz, Tayland, Rusya, ülkelerinin delegeleri davet üzerine katılmış, Osmanlı İmparatorluğu ise delege göndermeyi kabul etmemiştir⁴⁸. Her ne kadar uluslararası alanda afyon kısıtlaması için atılan ilk adım olsa da konferans sonu alınan kararlar tavsiye ve temenninin ötesine geçememiştir.

⁴³Demirel, N. (2012). Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Uyuşturucu Maddelerle Mücadele. *Akademik Bakış Dergisi*, (28-1), s.1-21. <https://openaccess.dogus.edu.tr/xmlui/handle/11376/2839>

⁴⁴Demirel, Ü. (2021).s.3.

⁴⁵Ballıkaya, R. (2023).s.16.

⁴⁶Çıtır, B. (2015).Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, (1-1), s.17-47. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/skad/issue/21058/226714>.

⁴⁷Ögel, K. (2010).s.44-45

⁴⁸Ballıkaya, R. (2023).s.17.

1.3.2 1912 La Haye Afyon Mukavelesi

Şanghay Anlaşmasına katılan ülkelerle birlikte 1912 yılında Lahey’de yeni bir anlaşma imzalanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu aynı şekilde Şanghay’a davet edildiği gibi buraya da davet edilmiş ancak afyon ihracatının kısıtlanmasının ekonomisi için kötü olacağını ileri sürerek buraya da katılmayı reddetmiştir⁴⁹.

1912 Lahey Afyon Sözleşmesinin Şanghay Sözleşmesinden en büyük farkı, afyonu; ham afyon, hazırlanmış afyon ve tıbbi afyon şeklinde ayrı ayrı sınıfa tabi tutması ve eroinin, morfinin, kokainin kimyasal formüllerini açıklamasıdır⁵⁰.

1.3.3 1912 La Haye Afyon Konferansı

1913 ve 1914 yıllarında ,1912 La Haye Afyon Konferansı düzenlenmiştir. 1912 tarihli La Haye Afyon Mukavelesi’ne Osmanlı, Peru, Balkan ve bazı diğer devletler katılmamıştır⁵¹. Bu devletlerin katılımını sağlamak ve mukavaeledeki çekincelerin ortadan kaldırılması amacıyla tanzim edilmiştir⁵².

1.3.4 1931 Cenevre Afyon Protokolü

Cenevre Afyon Konferansı aralarında Türkiye’nin de bulunduğu ülkelerin katılımı ile gerçekleşmiştir. Milletler Cemiyetinin düzenlemiş olduğu konferansa, Türkiye’de bulunan afyon fabrikalarının imal ve ihraç durumlarının görüşülmesi istendiğinden Türkiye’nin katılımı özellikle istenmiştir. Gerçekleşen konferansta genel olarak uyuşturucu maddelerin üretim ve ticaretinin sınıflandırılması, afyon üretim oranlarının azaltılması, devletlerin üretim, ithalat, ihracat ve tüketimlerini kontrol edecek merkezin kurulması gibi konular görüşülmüştür⁵³.

1931’de imzalanan sözleşmeye göre; “İmzacı devletler Cenevre’de kabul ettikleri denetim mekanizması olan Daimi Merkez Komitesine her yıl cetvelleri göndereceklerdi. Hiç bir memlekette sözleşmede belirtilen miktarların haricinde üretim yapılmayacaktır. Tıbbi ve fenni olmayan bir ihtiyaç için üretim yapılmış olan afyon veya koka yaprağı ancak sadece tıbbi amaçlı ise ihracatına izin verilecektir. Cenevre Sözleşmesi’nin 4 ncü maddesinin

⁴⁹Çıtır, B. (2015).s.35

⁵⁰Ateş, N. (2016). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK m. 191)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.16.

⁵¹Doğan Karakaş, F. (2015). *Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*.(1.Baskı).Legal Yayınları.s.49.

⁵²Balci, M. (2009). *Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları*. (1. Baskı). Adalet Yayınevi. s.94.

⁵³Altan, S. (2019). Cenevre Afyon Konferansları ve Türkiye'nin Tutumu, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*ı, (17-1), 26-45. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/canakkalearastirmalari/issue/46680/585340>. S.45-56

uygulanması ve kontrollerin ona göre yapılacağı kabul edilmektedir. İmzacı devletler, ülkelerinde kurulmuş olan imalatçı firmalardan 3 ayda bir üretime dair rapor alacaklardır. Antlaşmaya göre, afyon, koka yaprağı ithalatı ve ihracatı konusunda ABD bu sözleşmeden daha keskin tedbirler alabilir ve yine ABD transit geçiş noktalarında kontrolleri sağlayabilir”⁵⁴ şeklinde kararlar alınmıştır.

1.3.5. Bangkok Afyon İçme Mukavelesi

1931 Cenevre Afyon Protokolü, katılan taraflar arasında hüküm ifade etmesi nedeniyle yeterli olmamıştır. Cenevre Protoklünü kabul etmeyen devletler uyuşturucu madde ticaretine devam etmişlerdir. Uyuşturucu madde ticaretini kısıtlamak, uyuşturucu maddelerin üretimini ve dağıtımını gözetleyebilmek amacıyla Cenevre’de Milletler Cemiyeti’nin 13 Temmuz 1931 tarihli düzenlediği konferansta Bangkok Afyon İçme Sözleşmesi imzalanmıştır⁵⁵.

Bu mukavele ile tıbbi ve bilimsel alanın gereksinimi olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretim, dağıtım ve denetlenmesi için mekanizmaların kurulması ön planda tutulmuştur⁵⁶. Bu kapsamda gereksinimlerin bildirilmesi için Daimi Afyon Merkez Kurulu, miktar hesaplanması için ise Milletler Cemiyeti Uyuşturucu Denetim Organı kurulmuştur⁵⁷.

1.3.6. Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretin Men’i Hakkında 1936 Cenevre Mukavelesi

Türkiye tarafından 21 Mayıs 1937 tarihinde 3189 sayılı kanunla kabul edilen mukavelede önceki yıllarda yapılan uluslararası sözleşmelerin hükümlerini daha geçerli hale getirmek ve uyuşturucu maddeler ile ilgili suçların uluslararası alandaki mücadelesini arttırmak için 40 ülkenin katılımıyla imzalanmıştır⁵⁸.

Mukavelede, üye devletler daha önceki antlaşmalarda belirtilen uyuşturucu maddelere ilişkin suçların değişik ülkelerde işlenmesi halinde her birinin ayrı bir suç olarak sayılması, yabancı ülkelerde cezalandırılma hallerinde, buna dair mahkûmiyet kararlarının milli kanunlarda öngörülen koşullar dahilinde tekerrüre esas tutulması gibi ceza kovuşturmasına ilişkin maddeler öngörülmüş ve sözleşmeyi imzalayan devletlerce bunlara uyulacağı taahhüt edilmiştir⁵⁹.

⁵⁴Altan, S. (2019).s.56-70

⁵⁵Sevdim, A.E.(2014).s.65

⁵⁶Ballıkaya, R. (2023) .s.19.

⁵⁷Doğan Karakaş, F. (2015).s.51.

⁵⁸Çakır, G. (2021). Türkiye’de Uyuşturucu Maddelere Yönelik Geliştirilen Politikalar (1920-1950). *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, Cilt (1-1), s.125. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2144228>.

⁵⁹Ballıkaya, R. (2023).s.20.

1.3.7 Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında 1948 Paris Protokolü

Daha önceki yapılan konferanslar veya imzalanan sözleşmelerde toksikomaniye sebep olan sentetik ilaçlar henüz keşfedilmediği için uluslararası denetim ve kontrolün dışında kalmıştır. Her ne kadar 1931 Cenevre Afyon Mukavelesinde, mukavelenin hazırlandığı sırada sonradan keşfedilecek olan ilaçların da otomatik olarak aynı hükümlere tabi tutulması kabul edilmişse de bu kapsama giren yeni ilaçlar afyon ve koka yaprağının alkaloidlerinden oluşmaktadır⁶⁰.

1948 Paris Protokolü diğer anlaşmalardan farklı olarak iki önemli reformu beraberinde getirmiştir. Birincisi, 1912 Lahey Sözleşmeleri ve 1925 Cenevre Sözleşmeleri narkotik maddeleri kimyasal formülleriyle tanımlamış olmasına rağmen, bu protokol tüm zararlı maddeleri, narkotik madde içerdikleri ve kimyasal bir formülden ziyade uyuşturucu bağımlılığına neden oldukları için narkotik madde kapsamına almıştır. İkincisi, WHO'nun narkotik madde içeren ve uyuşturucu bağımlılığına yol açabilen zararlı sentetik ilaçlara karşı geçici tedbir alma yetkisi bulunmaktadır. Aynı zamanda, bu protokol uyarınca sözleşmeye taraf devletlerin, 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi dahilinde olmayan zararlı sentetik uyuşturucuları BM Sekreterine bildirmeleri gerekmektedir⁶¹.

1.3.8 1953 New York Afyon Protokolü

1953 New York Afyon Protokolü'ndeki amaç da afyon üretimi ve kullanımı hakkında düzenlemeler yapmak, afyon üretimini, kullanımını ve haşhaş ekimini sınırlandırmak ve denetim altında tutabilmektir. Ulaştırması istenen sonuçlar doğrultusunda taraf ülkelere, protokole tabi olmayan devletlerden afyon ithalatı yapılmayacağı, afyon stokları protokole belirtilen sınırlarda olacağı, yıllık tahmini afyon ihtiyaçlarını bir yıl önceden Daimi Merkez Komitesi'ne bildireceği gibi bazı yükümlülükler yükletildiği görülmektedir⁶².

1.3.9 Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi kırk devlet tarafından onaylanmıştır. Türkiye'de ise 1967 yılında yürürlüğe girmiştir⁶³. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi'nden önce de yapılan çok sayıda anlaşma söz konusu olsa da, 1961 Tek Sözleşmesi uluslararası sözleşmeleri tek metin halinde toplaması ve bir çok devlet tarafından imzalanması yönüyle oldukça önem arz etmektedir⁶⁴.

⁶⁰TDK'ya göre toksikomani, uyuşturucu madde tutkunluğu olarak tanımlanmıştır. www.sozluk.gov.tr/adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁶¹Aksüt, E. (2020).s.49.

⁶²Akbulut, F. (2022).s.51-52.

⁶³Resmi Gazete 12.05.1967 tarih ve 12596 sayılı. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁶⁴Çakır, G. (2021). s.125.

Sözleşmenin giriş kısmı sözleşmenin hazırlanma amacını ortaya koymaktadır⁶⁵. Sözleşmenin 1. maddesinde kenevir, kenevir bitkisi, kenevir reçinesi, koka ağacı ve yaprağı, tıbbi afyon, afyon, haşhaş baş ve sapı uyuşturucu maddelerinin⁶⁶ tanımı yapılmış aynı zamanda imal, ithal ve ihraç fiillerinin ve kuruluş, kavram tanımları da yapılmıştır. Özellikle uyuşturucu maddelerin genel bir tanımının yapılması ile daha sonra ortaya çıkabilecek uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin de eklenebileceği ek cetvelleri sözleşme ekinde belirterek her daim güncel olabilecek bir sınıflandırma yapılmıştır⁶⁷. Aynı zamanda, sentetik uyuşturucu maddeler de ihmal edilmemiş ve sözleşmenin son kısmında dört cetvel halinde sayılmıştır.

1961 Tek Sözleşmesinin 44.maddesine göre, bu sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle birlikte daha önce imzalanan uluslararası antlaşmalar yürürlükten kaldırılmıştır. Sözleşme kapsamında uyuşturucu maddelerin ekimi, imalatı ve ticaretine sınırlamalar getirilmiş, bahsi geçen maddelerin kaçakçılığı ile mücadele ve madde müptelalarının tedavisi öngörülmüştür. Sözleşmenin 48.maddesinde;“*1.İşbu Sözleşmenin yorumu veya uygulanmasında iki veya daha çok Taraf arasında anlaşmazlık çıktığı takdirde, sözü geçen Taraflar bu anlaşmazlığı görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaştırma, hakemlik ve bölgesel teşekküllere başvurma yollarıyla veya kazai yoldan yahut bizzat seçecekleri başkaca barışçı vasıtalarla çözümlenmek üzere birbirlerine danışacaklardır.1'nci firkada derpiş olunan vasıtalarlar çözümlenmiyen bu kabil bir anlaşmazlık, Milletlerarası Adalet Divanına havale edilecektir.*” denilmek suretiyle taraflar arasında herhangi bir ihtilaf halinde hangi yollara başvurulacağı belirtilmiştir.O tarihe kadar hazırlanmış uluslararası sözleşmelerin tek bir metin halinde derlenmiş olması, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında daha kapsamlı tanımlamaların yapılmış olması sebebiyle 1961 Tek Sözleşmesi uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarıyla uluslararası alandaki mücadele için büyük önem arz etmekte ve sözleşme hala geçerliliğini korumaktadır.

⁶⁴Ballıkaya, R. (2023).s.20.

⁶⁵Sözleşme metninde; “İnsanlığın maddi ve manevi sağlığı ile Uyuşturucu maddelerin, tıbbi amaçlarla kullanılmasının ıstırabı hafifletmek için zaruri bulunduğunu ve uyuşturucu maddelerin sırf bu sebeple hazır bulundurulmalarını teminen gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini/Uyuşturucu madde iptilasının fertler için bir afet olduğunu ve insanlık için iktisadi ve toplumsal bir tehlike teşkil ettiğini/ Bu afeti önlemek ve onunla savaşmak hususunda kendilerine düşen görevi/ Böylesine evrensel bir hareketin, aynı ilkelerle yönetilen ve ortak amaçlar güden milletlerarası bir işbirliğini gerektirdiğini/ Birleşmiş Milletler Teşkilatının, uyuşturucu maddelerin kontrolü hususundaki yetkisini kabul ederek ve ilgili milletlerarası organların bu Teşkilat çerçevesi içinde toplanmasını/ Uyuşturucu maddelere dair mevcut andlaşmaların büyük bir kısmının yerini alacak uyuşturucu maddelerin kullanılmasını tıbbi ve bilimsel amaçlarla sınırlandıran işbu ilkeleri tatbik sahasına koymak ve bu amaçlara erişmek için devamlı bir milletlerarası iş birliği kuracak, herkes tarafından kabule şayan bir milletlerarası sözleşme akdini/ Aşağıdaki hususlar üzerinde” yazmaktadır.

⁶⁶1961 Tek Sözleşmesi’ndeki tanımlara yer vermek gerekirse; “Kenevir (Cannabis) deyimi: kullanışı ne olursa olsun, reçinesi çıkarılmamış olan kenevir bitkisinin (dal uçlarıyla bir arada olmayan tohum ve yapraklar hariç) çiçekli veya meyvalı dal uçlarını ifade eder.Kenevir bitkisi deyimi: Kenevir türünden her hangi bir bitkiyi ifade eder. Kenevir reçinesi deyimi: Kenevir bitkisinden elde edilen, ayrılmış, ham veya arıtılmış reçineyi ifade eder. Koka ağacı deyimi: Erthroxlyon türünden her nevi bitkiyi ifade eder. Koka yaprağı deyimi: Bütün ekgoni, kokaini ve diğer bütün ekgoninik alkaloidleri alınıp, yapraklar hariç olmak üzere, koka ağacı yaprağını ifade eder.Uyuşturucu madde deyimi: Doğal veya sentetik olsun, I ve II numaralı cetvellerde anılan maddeleri ifade eder. Tıbbi afyon deyimi: Tedavide kullanılmak üzere, gerekli muamelelere tabi tutulan afyonu ifade eder. Afyon deyimi: Afyon haşhaşının koyulaşmış usaresini ifade eder.Afyon haşhaşı deyimi: Papaver somniferum L. Türünden olan bitkiyi ifade eder. Haşhaş kelle ve sapı deyimi: Afyon haşhaşının, biçildikten sonraki (tohumlar hariç) bütün kısımlarını ifade eder.”https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf. adresinden 23 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁶⁷Akbulut, F. (2022).s. 63.

1.3.10. 1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme

1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşmesi, 1961 Tek Sözleşmesi'nin sentetik psikotrop maddeleri düzenleme yetersizliğinden ve bu maddelerin kullanımının artışı geçmesinin önüne geçilmesi amacıyla hazırlanmış, katılımcı devletlerin onayına sunulan bu sözleşme 19 Şubat 1971 tarihinde imzalanmış ve 16 Ağustos 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin başlangıç kısmında meydana gelme süreci detaylı bir şekilde anlatılmıştır⁶⁸.

1971 Psikotropik Maddelere Dair Sözleşme⁶⁹1(e) Maddesi;Psikoaktif madde,"*Ek I, II, III veya IV'te veya buna göre listelenen herhangi bir doğal madde, sentetik madde veya doğal madde*" olarak tanımlanır. Merkezi sinir sistemi uyarıcıları, halüsinojenler, uyarıcılar, sakinleştiriciler ve bazı uyku haplarının yasaklanması öngörülmüştür.

Sözleşmede tanımlanan maddelere ek olarak, olası yeni psikotrop maddelerin önlenmesi amacıyla, anlaşmada yer alan maddelerle sınırlı olmadığı, sözleşme hükümlerinin WHO tarafından tanımlanan diğer psikotrop maddeler için de geçerli olduğu tespit edilmiştir⁷⁰.

1.3.11 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

Sözleşmenin giriş kısmında gereksinim sebepleri açık bir şekilde belirtilmekle birlikte⁷¹ 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotropik Maddelere İlişkin Sözleşmesinin

⁶⁸ "Taraflar: İnsanlığın sağlığı ve refahı ile ilgilenerek; Bazı psikotrop maddelerin kötüye kullanılması sonucu ortaya çıkan kamu sağlığı sorunlarını ve sosyal sorunları endişe ile kaydederek, Bu gibi maddelerin kötüye kullanılması ve yol açtığı kaçakçılık sorunlarına engel olmaya ve bunlarla savaşılmaya kararlı olarak, Bu gibi maddelerin kullanımını yalnızca meşru amaçlarla sınırlandırmak için şiddetli tedbirlerin gerekli olduğunu göz önünde bulundurarak, Psikotrop maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlarla kullanımının zorunlu olduğunu ve bu amaçlar için bu maddelerin sağlanmasının lüzumundan fazla sınırlandırılmaması gerektiğini kabul ederek, Bu gibi maddelerin kötüye kullanımına karşı etkili tedbirlerin, koordinasyon ve evrensel işbirliği gerektiğine inanarak, Psikotrop maddelerin kontrolü altında Birleşmiş Milletlerin yetkisini kabul ederek ve ilgili uluslararası organların bu örgüt çerçevesinde yer almasını dileyerek, Bu amaçlara ulaşmak için uluslararası bir sözleşmenin gerekli olduğunu kabul ederek, Aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmışlardır." Resmi Gazete 07.03.1981 tarih ve 17272 sayılı. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁶⁹ Resmi Gazete 07.03.1981 tarih ve 17272 sayılı. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁷⁰ Ballıkaya, R. (2023).s.25.

"Bu sözleşmeye Taraf Devletler, Bireylerin sağlık ve refahını ciddi bir biçimde tehdit eden ve toplumun ekonomik, kültürel ve siyasal temellerine zararlı etkileri olan uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı üretim, ve talebi ile kaçakçılığının yaygın boyutlarından ve gösterdiği artıştan derin endişe duyarak, Ölçülemeyecek boyutlara ulaşan bir tehlike oluşturan uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığının sürekli bir şekilde toplumdaki çeşitli gruplar içinde gittikçe yaygınlaşmakta olmasından ve özellikle çocukların dünyanın bir çok bölgesinde bir uyuşturucu madde tüketici pazarı olarak sömürülmesi ve uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı üretim, dağıtım ve ticaretinde kullanılmasında da derin endişe duyarak, Devletlerin yasal ekonomilerinin temellerini çökerten ve egemenlik, güvenlik ve istikrarını tehdit eden kaçakçılık ile diğer benzer örgütlü suçlar arasındaki bağların varlığını kabul ederek, Kaçakçılığın, ortadan kaldırılması amacıyla, ivedi önlemler alınmasını ve birinci öncelik verilmesini gerektiren uluslararası bir suç olduğunu da kabul ederek, Kaçakçılığın ülkeler ötesi suç örgütlerinin Devletin yapısına, yasal mali ve ticari faaliyetlere ve topluma her düzeyde nüfuz etmesine, bozmasına ve yoldan çıkarmasına imkan veren büyük mali kar ve servet sağladığının bilincinde olarak, Kaçakçıları bu suçlarından sağladıkları kazançlardan mahrum

yürürlüğünü kolaylaştırmak ve önlenemez bir şekilde artmaya devam eden uyuşturucu ve psikotrop maddelere ilişkin suçların uluslararası mücadelesini arttırabilmek adına Birleşmiş Milletler'in gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar sonucunda işbu sözleşme hazırlanmış olup 19 Aralık 1988 tarihinde imzalanmıştır. Türkiye Hükümeti tarafından bu sözleşme 20 Aralık 1988 tarihinde imzalanmış 22 Kasım 1995 kabul tarihli 4136 s. Kanunla yürürlüğe girmiştir⁷².

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin deniz yoluyla kaçakçılığının önlenmesi, kara para aklanmasının önlenmesi, uyuşturucu veya uyarıcı madde kimyasallarının denetim altına alınması, kontrollü teslimat uygulaması, suçluların iadesi, ve uluslararası adli iş birliği hususlarını düzenlemiştir⁷³.

1.3.12. Çocuk Haklarına Dair Protokol

Çocuk Haklarına Dair Protokol 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir. Türkiye, 27 Ocak 1995 tarihinde bu protokolü tanımıştır. Bu tanıma Türkiye ve tüm üye devletlere çocukların uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yasaya aykırı olarak kullanımının engellenmesi ve gerekli tüm önleyici tedbirlerin alınması ile yükümlü tutmaktadır⁷⁴.

ederek, kaçakçılık yapmalarına neden olan temel saiki böylece ortadan kaldırmaya kararlı olarak, Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kötüye kullanılması sorununun temelinde yatan nedenleri ve özellikle bu maddelere olan yasadışı talebi ve kaçakçılığın elde edilen büyük kazançları ortadan kaldırmayı arzu ederek, Uyuşturucu ve psikotrop maddelerin imalinde kullanılan ve kolaylıkla temin edilebildikleri için bu tür maddelerin gizlice imalinde artışa yolaçan kimyasal maddelerle eritkenler gibi belirli maddelerin denetimi için önlem alınması gerektiğini gözönünde tutarak, Deniz yoluyla yapılan kaçakçılığın önlenmesi için uluslararası işbirliğini geliştirmeye kararlı olarak, Kaçakçılığın ortadan kaldırılmasının tüm Devletlerin ortak sorumluluğunda bulunduğu ve bu amaçla uluslararası işbirliği çerçevesinde eşgüdümlü bir eylemin gerekli olduğuna inanarak, Birleşmiş Milletlerin uyuşturucu ve psikotrop maddelerin denetimi konusundaki yetkinliğini belirterek ve bu denetimle ilgili diğer uluslararası kuruluşların Birleşmiş Milletler çerçevesinde faaliyet göstermelerini dileyerek, Uyuşturucu ve psikotrop maddeler konusunda yürürlükte bulunan antlaşmaların yönlendirici ilkelerini ve bu antlaşmaların tesis ettiği denetim sistemlerini teyid ederek, Uyuşturucu madde kaçakçılığının boyutlarını, yaygınlığını ve vahim sonuçlarını göğüsleyebilmek amacıyla 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesini Değiştiren 1972 tarihli Protokol ile Değiştirilmiş 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi ve 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesiyle getirilmiş olan önlemlerin güçlendirilmesi ve yeni önlemler getirilmesi gerektiğini kabul ederek, Kaçakçılığı oluşturan uluslararası suç nitelikli eylemlerin önlenmesi amacıyla, ceza konularında uluslararası işbirliğine olanak sağlayan etkin hukuki olanakların güçlendirilmesi ve geliştirilmesinin de önemini kabul ederek, Doğruca kaçakçılığa karşı ve sorunun özellikle uyuşturucu ve psikotrop maddeler konusunda mevcut uluslararası antlaşmalarda değinilmeyen yönleri de dahil olmak üzere her yönünü bir bütün olarak değerlendiren kapsamlı, etkili ve uygulanabilir bir uluslararası sözleşme akdetmek arzusuyla, Aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmışlardır.” https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc0500812.pdf.

“Hükümetimiz adına 20 Aralık 1988 tarihinde imzalanan ve 22/11/1995 tarihli ve 4136 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ilişik “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”nin ekli beyanla onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 15/12/1995 tarihli ve BMGY-II/5810 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 16/1/1996 tarihinde kararlaştırılmıştır.” Resmi Gazete 11.02.1996 tarih ve 22551 sayılı. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁷²Doğan Karakaş, F. (2015).s.57.

⁷⁴Ballıkaya, R. (2023). s.27.

İKİNCİ BÖLÜM

UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE İMAL ve TİCARETİ SUÇU

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları TCK'nın üçüncü bölümü olan “*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar*” belirtilem kısmında ve m. 188'de düzenlenmiştir. TCK'nın m. 188 1. fıkrasında uyuşturucu maddenin imali, ithali ve ihracı suçları düzenlenmiş olup aynı maddenin 3. fıkrasında diğer ticaret suçları düzenlenip ikili bir ayrıma gidilmiştir.

Çalışmamızda incelenecek olan m.188'in 1.,2. ve 3.fikraları;

TCK m.188/2'de;“*Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal,ithal veya ihraç eden kişi,yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve ikibin günden yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*” şeklindeki düzenlemesi ile 3 farklı seçimlik harekete bağlanıldığını ve adli para cezası sınırı getirildiği,

TCK m.188/2'de;“*Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı,Türkiye’de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir*” hükmünde ise uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal ve ihracı suçunun uluslararası yönlü özelliğine ithafen bir düzenleme yapıldığı ve her ne kadar ilk bakışta, “*ihraç eyleminin başka ülke bakımından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla*” hükmü gereği,“*nonbis in idem ilkesine*”aykırılık teşkil ediyor gibi görünse de yurt dışında infaz edilen cezanın Türkiye’de aynı suç için yapılan ikinci bir yargılamada verilecek olan cezadan mahsup edilmesiyle ilkeye herhangi bir aykırılık teşkil etmemesi ve uyuşturucu madde suçlarına dair uluslararası mücadelenin daha etkin bir hale getirilmesinin sağlandığı gözlemlenmektedir⁷⁵.

TCK m.188/3'de;“*Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan,satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.Ancak, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması halinde,veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz*” hükmüyle de maddede belirtilen suçların işlenmesi için söz konusu eylemlerin ülke sınırları içerisinde gerçekleşmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kavramlarını açıkladığımız bölümde de bahsetmiş olduğumuz üzere, uyuşturucu maddeler çok eski tarihlerden bu yana genellikle ağrı kesici etkisi özelliği nedeniyle kullanılmıştır. Zaman içinde tıbbi ihtiyaçların dışında

⁷⁵Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019).s.771.

daha çok keyif verici madde olarak kullanılması, bağımlılık yaratıcı etkisiyle aynı maddeleri bulma amacıyla suça yönlendirmesi veya uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinin süregelen süreçte illegal güçlerin ve suç örgütlerinin finans kaynağı haline gelmesiyle bu maddeler hakkında gerek uluslararası gerekse ülkelerin kendi iç hukukunda yasal düzenlemeler yapma zorunluluğu doğmuştur⁷⁶.

Söz konusu made ticareti, yerel alanda olduğu kadar dünya çapında da mücadele gerektiren bir suç olduğu için kanun koyucu uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu uluslararası ticaret ve ülkesel ticaret ayırımına tabi tutmuştur. 5237 sayılı TCK, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal, ithal, ihraç suçunu ayrı olarak düzenlemiş olup daha ağır müeyyideler öngörmüştür⁷⁷.

2.1. Suçla Korunan Hukuki Değer

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu, “*kamunun sağlığına karşı suçlar*” başlığı altında düzenlenmiştir. Kanunun sistematüğinden anlaşılacağı üzere korunan hukuki değerin genel sağlık/ kamu sağlığı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, uluslararası boyutta uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçu, farklı devletlerin hukuk sistemlerinde, “tüm insanların sağlığına karşı işlenmiş suç” olarak kabul edilmektedir⁷⁸.

TCK m.188/1’de; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri imal, ithal veya ihraç eden kişiler hakkında düzenleme yapılmış ve bu sistematik de incelendiğinde kendi vatandaşlarını koruma saikiyle birlikte ihraç eylemlerini de müeyyideye bağlayarak yabancı vatandaşların da korumasını amaçladığı görülmektedir⁷⁹.

2.2. Suçun Maddi Unsurları

2.2.1 Fail

Fail, gerçek kişi ise, yaşı, cinsiyeti ve hatta kişisel özellikleri ne olursa olsun herkes olabilir. 1928 Anayasası’nın 38. maddesinin 6. fıkrasında “*Cezai sorumluluk şahsidir*” hükmü gereğince tüzel kişiler suç işlemiş olamazken, Türk Ceza Kanunu’nun 189. maddesinde Tüzel kişinin faaliyetleri kapsamında Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti yapıyorsa, tüzel kişiliğe özel tedbirlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Böylece tüzel kişiler suçun faili olmazken; suçun tüzel kişilerin faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi halinde güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı da açıklığa kavuşmuştur⁸⁰.

⁷⁶Hafizoğulları, Z. ve Özen, M. (2016). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar* (1. Baskı).US-A Yayıncılık.s.104.

⁷⁷Akbulut, F. (2022).s.72

⁷⁸Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku (10.Baskı).Seçkin Yayıncılık.s.984

⁷⁹Toroslu, N. (2019). Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu (1. Baskı). Savaş Yayınevi.s.337.

⁸⁰Şare, E. (2022). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Yönünden Suça İştirak, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt (8). s.123. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1959395>

Özgü suç; özel bir inisiyatif kapsamında olan ve belli niteliği olan şahıslar bakımından işlenebilmesi mümkün suçlardır⁸¹. TCK m.188 bu açıdan değerlendirildiği zaman kanuni tanımda herhangi özel bir vasıf aranmadığı için özgü suç kapsamına girmemekte ve daha önce de söylemiş olduğumuz üzere herkes tarafından işlenebilmektedir. Ancak belirtmemiz gerekir ki TCK m.188/8’de sayılmış olmak üzere;“*maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren kimyacılarla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi*” tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranda arttırılacağı belirtilerek suçun nitelikli hali düzenlenmiştir.

2.2.2. Mağdur

Mağdur, suçla korunmak istenen hukuki yararın sahibi olan gerçek kişi/kişilerdir⁸².TCK m.188’de öngörülen suçların tespit edilebilir bir mağduru yoktur. TCK m.188’de “*Topluma Karşı Suçlar*” olarak belirtilen üçüncü kısmın “*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar*” olarak belirtilen bölümde düzenlendiğinden tüm toplumun bu suçtan mağdur olduğunu söyleyebiliriz⁸³.

2.2.3. Suçun Hukuki Konusu

TCK m.188/1 ve 188/3’te belirtilen suçların hukuki konusunun oluşturan husus uyuşturucu veya uyarıcı maddelerdir. Bu konu başlığı altında belirtmek gerekir ki nelerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kapsamında sayılacağına ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Bu konuda doktrinde kanunilik ilkesi bakımından sorunların bulunduğu düşünülmekte ve bunların idarenin düzenleyici işlemleri ile belirlenmesinin mümkün olmayacağı vurgulanmaktadır⁸⁴.

Bu maddelerin gösterilmemesinin sebebi TCK’nın 188.maddesinin gerekçesinde; Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ve sentetik maddelerle aynı etkiyi yapan uyuşturucu maddelerin kötüye kullanılmalarına verilecek ceza ile güçlü bir koruma sağlanmaktadır. Çeşitli kimyasal değişimler yoluyla, psikotrop madde görevi gören, narkotik veya uyarıcı etkisi olan ve insanlarda bağımlılık yaratan maddelerin tamamının bu suçun konusu olduğu kabul edilmektedir. Her ne kadar doktrinde bu konu kanunilik ilkesi bakımından tartışmalı olsa da kanımca, kimyasal değişimlerle sonradan da ortaya çıkabilecek uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin de bu suç kapsamında değerlendirilebilmesi adına bu yol daha işlevseldir⁸⁵.

⁸¹Özgenç, İ. ve Üzülmüş, İ. (2021).s.50.

⁸²Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2021). Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (13.Baskı).Seçkin Yayıncılık.s.553.

⁸³Akbulut, F. (2022 s..76.

⁸⁴“... Zira yasada uyuşturucu veya uyarıcı madde ya da bunların üretiminde kullanılan maddelerden söz edilmekte bunların neler olduğuna açıklık getirmemektedir. Bu durum karşısında söz konusu maddelerin neler olduğunun ancak yasa düzenlemeler ile belirlenebileceği söylenmelidir. Bu çerçevede idarenin düzenleyici işlemleri ile belirlenmesinin mümkün olmayacağını vurgulayalım.”; ⁸⁴ Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2021).s. 773.

⁸⁵Şare, E. (2022).s.112.

WHO uyuşturucuyu, “bitkisel veya sentetik kökenli olup merkezi sinir sistemini etkileyerek fiziksel ve/veya ruhsal bağımlılık hallerine yol açan, bazı hallerde kullanımın devamı üzerine dozajı arttırmak ihtiyacının duyulmasına, bazı hallerde ise aynı kişinin değişik maddelere kullanmasına sebep olan tutku yaratan bütün maddeler” kapsamında değerlendirmiştir⁸⁶.

Çalışmamızın en başında da kapsamlı bir şekilde bahsetmiş olduğumuz üzere uluslararası hukukta, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile ilgili kanun ve sözleşme hükümlerine rastlamak mümkündür. Bu sözleşmelerin içeriğine baktığımız zamanda uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin ayrıca bir tanım yapılmadığı fakat uyuşturucu veya uyarıcı madde niteliği taşıyan maddelerin sayma yöntemiyle belirlendiği gözlemlenmektedir. Çalışmamızın ilk bölümünde bu konulara yer verdiğimiz için bu kısımda yalnızca atıf yapmakla yetiniyoruz.

2.2.4. Fiil

TCK m.188/1 ve 188/3 hükümleri incelendiğinde iki farklı suçun düzenlendiği görülmektedir. Bunlar;

- TCK m.188/1: *Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç etmek.*
-
- TCK m.188/3: *Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satmak, satışa arz etmek, başkalarına vermek sevk etmek, nakletmek, depolamak, satın almak, kabul etmek, bulundurmak.*

TCK m.188/1 ve 188/3'teki düzenlene suç tiplerini ayrı ayrı değerlendirmeden önce söylemekte fayda vardır ki düzenlenen suç tiplerinde birden fazla hareket alternatif olarak öngörülmüş ve bu hareketlerden birinin gerçekleşmesiyle suç da gerçekleşmiş olacağı için bunlar seçimlik hareketli suçlardır. Seçimlik hareketli suçları ise, “suçun tipte birbirinden bağımsız olarak gösterilen birden fazla harekettten sadece birinin gerçekleşmesiyle oluştuğu suçlar”⁸⁷ şeklinde tanımlayabiliriz.

2.2.4.1. İmal Etmek

Kanunumuzda imal etmenin herhangi bir tanımı yapılmamakla birlikte TDK'ya göre “*ham maddeyi işleyerek bir mal üretmek*”⁸⁸, taraf olduğumuz 1961 Tek Sözleşmesinin 1. Maddesinde ise “*en az iki farklı maddenin kimyasal tepkimeye sokulması sonucunda, bunlardan değişik nitelikte ve uyuşturucu özelliği bulunan yeni bir madde*

⁸⁶Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2021). Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (13.Baskı). Seçkin Yayıncılık. s.775.

⁸⁷Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2022). Ceza Hukuku Temel Bilgiler (12.Baskı). Seçkin Yayıncılık.s.151.

⁸⁸www.sozluk.gov.tr adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

elde edilmesi veya uyuşturucu maddenin başka bir maddeye dönüştürülmesi, ya da uyuşturucu maddenin artırılması işlemi” olarak tanımlanmıştır.

Doktrinde imal kavramı ile ilgili; bir uyuşturucu maddenin kimyasal bileşimine göre bilimsel yöntemlerle üretilmesi, Türk Ceza Kanunu'na göre iki veya iki maddenin kimyasal reaksiyonu sonucu narkotik özelliği olan, bunlardan farklı yeni bir madde elde edilmesi veya maddeler arası dönüşüm, ya da bir uyuşturucu maddenin arttırımı şeklinde farklı görüşler de bulunmaktadır⁸⁹.

Doktirindeki görüşlere göre imal etmenin üç farklı şekilde yapılabileceği söylenebilir. Bunlar;

- Narkotik niteliğine haiz olmayan iki maddenin kimyasal reaksiyonu yoluyla narkotik bir madde meydana getirilmesi,
- Naturel veya sentetik uyuşturucuyu değişik yöntemle başka maddeye dönüştürmek,
- Tıbbi maddenin herhangi bir yöntemle temizlenmesi ve saflaştırılması olarak sıralanabilir⁹⁰.

Bunların dışında maddenin doğal biçimini korumak amacıyla yapılan işlemler imal olarak değerlendirilemez. Nitekim Yargıtay, Hint kenevirinin kurutulup elenmesi ve ısıtılması ile macun, hap veya plaka haline getirilmesini “imal” olarak değerlendirmemiştir⁹¹.

2.2.4.2. İthal Etmek

TCK m.188/1’de düzenlenen ikinci seçimlik hareket ruhsat alınmaksızın veya ruhsata uygun olmayan uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal etmektir ve aynı imal gibi kanunda yasal bir tanım verilmemektedir. Bu tanımları yine uluslararası sözleşmelerde bulabilmekteyiz. Şöyle ki;

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi’nin 1 (m) maddesi uyarınca ithalat ile ihracat terimleri, uyuşturucu maddelerin ülkenin birinden ülkenin birine ya da aynı ülkenin bir ülkesinden diğerine hareketi olarak tanımlanmaktadır. 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi 1 (h) maddesinde ihracatla birlikte ithalat; psikotropik bir maddenin özel anlamına göre ülkenin birinden farklı diğer bir ülkeye fiziksel nir şekilde gönderilmesi olarak tanımlanmaktadır. İthalat 1961 Sözleşmesi⁹² kapsamında her ne

⁸⁹Sevdim, A. E. (2014).s. 122.

⁹⁰Kıdıl, F. (2020). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (1. Baskı). Adalet Yayınevi.s. 165.

⁹¹Yarg. 5.CD 20.4.1983 557/1351 “Kenevir bitkisinin sapçık ve yapraklarının kurutulup ufalanarak toz esrar haline getirilmesi teknik yöntemi gerektirmeyen basit bir işlem olduğu gibi maddenin kimyasal yapısında değişiklik de sağlamadığından esrar imal etme sayılmamaz. Sanığın eyleminin uyuşturucu maddelerden esrarı arz etmek olduğu gözetilmeden TCY’nin 403.maddesinin 5.bendi yerine 1.bendi gereğince hüküm kurulması... bozmayı gerektirir.”; (Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku (10.Baskı).Seçkin Yayıncılık.s.987, 26 numaralı dipnot)

⁹²Resmi Gazete 12.05.1967 tarih ve 12596 sayılı <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf> adresinden 29 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

kadar "...aynı memleketin bir ülkeden diğerine aktarılması" olarak tanımlansa da aynı ülke içerisinde bir bölgeden başka bölgeye nakil kavramı içerisinde de ele alınmaktadır⁹³.

Bu bilgilerden yola çıkarak bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, başka bir ülkeden Türkiye'ye sokulması halinde TCK m.188/1 kapsamında ithal suçunun gerçekleşeceğini söyleyebiliriz. Türkiye'ye nasıl sokulduğunun önemi olmadığı gibi maddenin nasıl taşındığının da herhangi bir önemi yoktur.

Burada ayrıca belirtmek gerekir ki uyuşturucu veya uyarıcı madde ithalini sadece "yurt dışına çıkarma" ve/veya "yurda sokma" olarak değerlendirmeyip bu kavramların ticari boyutu üzerinde de durmak gerekir. Zira Yargıtay önceki verdiği kararlarda ihrac veya ithal kavramlarını sadece "yurt dışına çıkarma" ve "yurda sokma" olarak değerlendirmiş ticari boyutunu göz ardı etmiştir⁹⁴. Aynı zamanda bu ayrımın yapılması, suçun maddi unsurunu ithal veya ihracın oluşturduğu durumlarda TCK m.188 mi yoksa TCK m.192 uyuşturucu madde bulundurma suçuna göre mi hüküm kurulacağının tespiti yönünden önemlidir. Bu iki suçun ayrımında failin kastına bakılmakla birlikte söz konusu maddelerin yurt dışına çıkarılmasında ticari kavramlar olduğu gerçeği de değerlendirilmelidir.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi 2016/2058 E., 2016/5362 K. sayılı kararında⁹⁵; "Emniyet görevlilerince, sanığın birkaç gün önce batı illerinden temin etmiş olduğu yüklü miktardaki uyuşturucu maddeyi satmak için müşteri aradığı bilgisinin alınması üzerine sanığın ikametinde yapılan aramada 2.441,20 gram uyuşturucu maddenin ele geçirildiği olayda, tanığın beyanının kesin bir bilgiyi içermediği ve suça konu uyuşturucu maddenin nereden temin edildiğinin henüz tam olarak bilinmediği aşamada, uyuşturucu maddeyi Hollanda'dan getirdiğini beyan ederek ithal suçunu ortaya çıkaran sanığa, TCK'nın 192/1.maddesi uyarınca uyuşturucu madde ithal etme suçundan ceza verilemeyeceği, sanığın eyleminin ticari amaçla uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu gözetilmeden TCK'nın 188/3.maddesi yerine TCK'nın 188/1.maddesi gereğince mahkumiyet kararı verilmesi, Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazı ile duruşmadaki sözlü savunması bu nedenle yerinde olduğundan, CMUK'nın 321. maddesi gereğince hükmün BOZULMASINA" şeklinde karar vermiştir.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi 2016/961 E., 2016/5310 K.sayılı kararında⁹⁶; "Olay tutanağı içeriğine, pasaport ve bilet kayıtlarına, dosyadaki diğer belge ve bilgilere göre; sanığın, 02/05/2015 tarihinde ülkesinden gelen ve 21:39 'da Havalimanına inen uçak içinde bulunduğu, buradan ...'ya 23:10'da hareket eden uçağa ait gidiş bileti olduğu halde, anılan Sao Paolo'dan gelen uçak içerisinde rahatsızlanarak bir kısmı el bagajında bulunan ve bir kısmı da sonrasında hastanede sindirim sisteminde kapsül şeklinde belirlenen, suç konusu uyuşturucu maddeler ile yakalandığı, yakalanan uyuşturucu maddeleri Türkiye'de bırakacağına veya başkasına vereceğine ilişkin yeterli

⁹³Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.988

⁹⁴Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.989

⁹⁵<https://atayhd.com/makaleler/yargitay-kararlari-cercevesinde-uyusturucu-madde-ticareti-sucunu-olusturan-eylemeler/> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

⁹⁶<https://atayhd.com/makaleler/yargitay-kararlari-cercevesinde-uyusturucu-madde-ticareti-sucunu-olusturan-eylemeler/> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

delil bulunmadığı, transit geçiş niteliğindeki eyleminin ithal değil, uyuşturucu madde nakletme suçunu oluşturduğu gözetilmeden; 5237 sayılı TCK'nun 188/3. maddesi uyarınca cezalandırılması gerektiği halde, ithal suçundan aynı Kanun'un 188/1. maddesi uyarınca hüküm kurulması, Kanuna aykırı, sanık müdafilerinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA” şeklindedir.

Ülkeye sokulması eylemini inceleyecek olursak TCK m.8/2'de suçun hangi hallerde Türkiye'de işlenmiş olacağı belirtilmiştir. Madde hükmüne göre; “a. Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında, b. Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla, c. Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla, d. Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı, İşlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır.” şeklinde ülke sınırları çizilmiştir.

Doktrinde ülke terimi gerçek ülke ve farazi ülke şeklinde iki kısma ayrılmaktadır. Bu ayrıma göre, “Türk kara ve hava sahası ile Türk karasuları” gerçek ülkeyi, “Türk deniz ve uçak uçaklarında veya Türk deniz ve hava muharebe araçlarında, kıta denizi üzerindeki açık deniz ve hava sahasını, kıta içinde veya üzerinde bulunan karayı” farazi ülke olarak ifade eder. Türk hukukunun farazi ülke sınırları içerisinde, örneğin “ekonomik bölgeler içindeki sabit platformlarda” işlenen suçlara uygulanacağı belirtilmektedir⁹⁷.

TCK'da uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin Türkiye üzerinden taşınmasına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte, 1988 Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 1. maddesinde transit ülke; “kendi topraklarında yasa dışı taşıma olmakla birlikte kaynağı ve nihai varış noktası olmayan bir ülke” olarak tanımlanmaktadır⁹⁸. Buna göre doktrinde bahsi geçen maddelerin ülkemiz üzerinden transit olarak geçirilmesinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülke içinde yapılacak bir ticaret amacının olmamasından dolayı bunun ithal suçu olarak değil naklinden dolayı cezalandırılması görüşü hakimdir⁹⁹.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2018/114 E, 2018/4497 K. sayılı kararı¹⁰⁰; “Suç konusu eroinin İran'dan getirildiğine dair kesin delil olmadığı, sanığın içinde bulunduğu otobüsün şoförünün otobüsün Tahran saatine göre Tahran'dan 08.03.2016 günü saat 12.00 sıraları hareket ettiğini belirtmesi ve yakalamaya kadar geçen sürenin uzunluğu dikkate alındığında suça konu eroinin Türkiye sınırları içerisinde alınmış olma ihtimalinin bulunması karşısında sanığın sabit olan eyleminin TCK'nın 188/3 ve 188/4-a maddelerinde öngörülen uyuşturucu madde nakletme suçunu oluşturacağı gözetilmeden, uyuşturucu madde ithal etme suçundan hüküm kurulması, Yasaya aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları ve duruşmadaki savunması bu nedenle yerinde olduğundan, re'sen de temyize tabi olan hükmün BOZULMASINA” şeklindedir.

⁹⁷Mahmutoğlu, M.S. (2010). *Yurt Dışında İşlenen Suçların Türkiye'de Yargılanması*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.23.

⁹⁸Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.990

⁹⁹Bıkmaz, R. (2019). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçları. *Fasikül Hukuk Dergisi*, Cilt (11-111),s.579-600. <https://jurix.com.tr/article/18433> .adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹⁰⁰<https://atayhd.com/makaleler/yargitay-kararlari-cercevesinde-uyusturucu-madde-ticareti-sucunu-olusturan-eylemler/> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

Kanaatimizce, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ülkemiz üzerinden transit olarak geçirilmesinde failin amacı belirlenemiyorsa ve kastını ortaya koyabilecek delil de elde edilememişse nakil suçundan dolayı ceza verilmesi gerekmektedir.

2.2.4.3. İhraç Etmek

TDK'ya göre ihraç kelimesinin anlamı; bir malın yurt dışına götürülmesi, imha edilmesi ve satılması olarak belirlenmiştir¹⁰¹. TCK hükmündeki anlamı ise; izinsiz veya izne uygun olmayacak bir şekilde ülke dışına çıkarılmasıdır¹⁰².

“İthal etme” başlığında da belirtildiği üzere 1961 Tek Sözleşmesi'nin 1(m) maddesinde ithalatla birlikte ihracat kavramı da yer almıştır “*Her biri özel bir anlam taşıyan uyuşturucu maddelerin bir ülkeden diğerine veya aynı ülke içinde bir ülkeden başka bir ülkeye fiziki olarak nakledilmesi*” olarak tanımlanmıştır. 1971 Psikotrop Maddelere İlişkin Sözleşmesi'nde de ithalat ile birlikte 1-(h) bendi “*psikotropik maddelerin özel önemine göre bir ülkeden diğerine fiziki olarak nakledilmesi*” olarak tanımlanmıştır.

Hem ihraç hem de ithal etmek, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin izinsiz ya da izne uygun olmayarak Türkiye'nin gerçek ülke sınırları dışına çıkarılmasını içermektedir. Bu fiilin gerçekleşmesi için gümrük kapısından ya da resmi sınır noktasından çıkılması gerekli değildir¹⁰³.

Yargıtay 10. CD'nin 12.02.2088 tarihli, 2007/22546 E.,sayılı kararı; “*Sanığın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne açıkça suç teşkil eden uyuşturucu madde gönderme eyleminin Türk Ceza Kanunu'nun 188./1 maddesi anlamında uyuşturucu ihraç suçu teşkil ettiği dikkate alınmadan yazılı karar verilmesi hukuka aykırıdır*” şeklindedir.

İhraç suçunun söz konusu olabilmesi için failin uyuşturucu maddeyi bizzat yurt dışına taşıması gerekmemektedir. Posta ya da kargoyla gönderilse bile bu fiil yine de gerçekleşmiş olacaktır¹⁰⁴.

2.2.4.4. Satmak

Satma TDK'ya göre; “*bir ürünü değerli bir şey karşılığında alıcıya vermek*” olarak tanımlanmıştır¹⁰⁵. Doktrinde uyuşturucu madde satmak ise; “*Bir kimsenin maliki ya da*

¹⁰¹www.sozluk.gov.tr. adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹⁰²Öner, Z. M. (2010). Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde İmal, İthal ve İhraç Suçları, *TBB Dergisi*, Cilt (88). s.119. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010>

¹⁰³Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (14. Baskı). Seçkin Yayıncılık .s.781.

¹⁰⁴Aksüt, E. (2020). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK m.188). (1. Baskı). Adalet Yayınevi.s.97.

¹⁰⁵www.sozluk.gov.tr. adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

zilyedi olduğu uyuşturucu maddeyi, ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak, bedel karşılığı devretmesi” şeklinde tanımlanmıştır¹⁰⁶.

Satmak fiilinde dikkat çekilmesi gereken husus, uyuşturucu veya uyarıcı madde satma fiilinin bir bedel veya sair menfaat karşılığında el değiştirilmiş olmasıdır. Eğer bedel veya sair menfaat olmazsa o zaman uyuşturucu veya uyarıcı maddenin devredilmesi, başkalarına verme suçu haline gelecektir¹⁰⁷.

Doktrinde; failin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bulunduğu evini, evinin eklentisini kiralaması yahut satması , uyuşturucu veya uyarıcı maddeler arasında trampa gerçekleştirmesi uyuşturucu maddenin satıldığı yönünde kabul edilmektedir¹⁰⁸.

Yargıtay, ele geçirilen maddenin içeriğindeki eroin veya kokain miktarının 2313 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinde belirtilen orandan az olması durumunda TCK m. 188 ve m.191. maddelerine göre suçun maddi unsurlarını oluşturamayacağından işlenemez suç olarak kabul edilmektedir¹⁰⁹. Bu görüşe ilişkin Yargıtay'ın kararlarını vermek gerekirse Yargıtay 20.CD 11.12.2018 tarihli 2015/12447 E. sayılı kararı¹¹⁰; “İzmir Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü'nün 08.01.2013 tarihli raporunda sanığın işyerinde ele geçirilen hassas teraziden laboratuvarı uygun çözücülerle alınan numunelerde kokain bulaşığı bulunduğu tespit edildiğinin belirtilmesi karşısında; çözücülerle tespit edilebilen maddenin miktarsal analizinin yapılmadığının anlaşıldığı; eser miktarda kokainin 2313 sayılı Kanun'un 1.maddesinde öngörülen oranların altında olması nedeniyle TCK'nın 188. ve 191.maddelerinde düzenlenen suçların maddi konusunu oluşturmaya elverişli olmayıp, işlenemez suç söz konusu olduğundan, bu suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden suçun unsurlarının oluştuğu kabul edilerek mahkumiyet hükmü kurulması” verilmiştir.

Doktrinde; “satılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktar ve nitelik bakımından kullanıma uygun olması gerektiği, aksi takdirde suçun maddi konusunun bulunmamasından dolayı işlenemez suç kurallarının gündeme geleceği yönünde” görüşlere rastlamak mümkün olmakla birlikte, Özbek, Doğan ve Bacaksız (2019)¹¹¹; “yasakoyucu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satılması eyleminde, satın alan kişinin bu maddeyi kullanmak için alacağı yönünde bir koşul öngörmemiştir. Dolayısıyla örneğin bu maddeyi alan kişinin, başka bir uyuşturucu madde imalinde aynı maddeyi kullanması da mümkündür. Başka bir anlamda satılan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin miktarının önemi, bu maddenin hangi amaçla kullanılacağına göre değişiklik arz edebilir” demek suretiyle bu görüşe karşı çıkmıştır.

¹⁰⁶Elmas, B. (2017). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları (2. Baskı). Adalet Yayınevi.s.86

¹⁰⁷Meydan, U. (2019). Uyuşturucu Madde Ticareti Suçunda Madde Miktarının Önemi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt (10). s.321-352. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980713> s.327.

¹⁰⁸Yaşar, O., Gökcan, H. T. ve Artuç, M. (2014). Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu (2. Baskı). Adalet Yayınevi.s.5737.

¹⁰⁹Elmas, B. (2017). s.88

¹¹⁰Elmas, B. (2017). s.89-90

¹¹¹Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (14. Baskı). Seçkin Yayıncılık s.782.

Kanaatimiz, uyuşturucu veya uyarıcı madde satma suçunun oluşması için, satın alan kişinin maddeyi hangi amaçla aldığının bir öneminin olmadığı, verilecek ceza bakımından madde miktarının önemli olacağı yönündedir.

Doktrindeki bir diğer tartışmalı konu ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan kişinin Ceza Muhakemesi Kanunu¹¹²(CMK)m.139’da düzenlenen gizli soruşturmacı veya muhbir olması durumudur.Doktrinde bu konu hakkındaki görüş;“Gizli soruşturmacının amacı, uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak değil suçu ve faili belirlemek, suçla ilgili delilleri elde etmekten ibarettir. Bu nedenle gizli soruşturmacıya bir bedel karşılığında uyuşturucu veya uyarıcı madde verilmesi hukuki anlamda bir alım-satım olarak da kabul edilemez.Aynı durum adli kolluk görevlileri için de geçerlidir. Bu durumda gizli soruşturmacıya veya adli kolluk görevlisine bir bedel karşılığında olsa dahi uyuşturucu madde verilmiş olması hali,TCK’nın 188.maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde satma suçunu oluşturmayacak ancak o ana kadar işlenen fiil aynı fıkra düzenlenmiş satış yapılması amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunu oluşturacağından, fail bu suçtan sorumlu olacaktır” şeklindedir¹¹³.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2016/749 K. Sayılı kararı¹¹⁴;“Sanığın uyuşturucu madde sattığına dair edinilen bilgiler üzerine, sivil giyimli kolluk görevlisinin sanıktan 14.12.2012 tarihinde 20 TL karşılığında 5 gram esrar, 15.12.2012 tarihinde 20 TL karşılığında 7 gram esrar ve yine aynı kolluk görevlisinin 23.12.2012 tarihinde 20 TL karşılığında 2 gram esrar aldığı; kolluk görevlisinin gerçek iradesinin uyuşturucu madde satın alma değil, suç delilini elde etme olduğundan, somut olayda uyuşturucu madde satmanın gerçekleşmediği; böylece sanığın hareketlerinin bütünüyle uyuşturucu maddeyi satışa arz etme suçunu oluşturduğu gözetilmeden, üç kez uyuşturucu madde sattığı kabul edilerek sanık hakkında zincirleme suçla ilgili TCK’nın 43. maddesinin uygulanması hukuka aykırıdır” şeklindedir.

Uygulamada gizli soruşturmacı görevlendirilmesiyle ilgili öne çıkan hukuki sorunların; gizli soruşturmacının suç işlemesi, gizli soruşturmanın kovuşturma aşamasında tanıklığı, gizli soruşturmacının diğer koruma tedbirlerine re’sen karar vermesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesiyle diğer gizli koruma tedbirleri arasında önceki sonraki ilişkisi olduğudur¹¹⁵.Kanaatimiz, sorunların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatları ve uluslararası hukuk düzenlemeleri ile çözülmesi gerektiği yönündedir.

¹¹²Resmi Gazete 17.12.2004 tarih ve 25673 sayılı. <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹¹³Köksal, A. (2016). Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt (4). s.2145. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621656>.

¹¹⁴<https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/uyusturucu-madde-ticareti-sucu-cezasi.html> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹¹⁵Köksal, A. (2016). s.2173.

2.2.4.5. Satışa Arz Etmek

Satışa arz etmek, satış vaadi teşkil etmemekle birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin bir başkasına ücret karşılığında hazırlanıp dağıtılmasıdır¹¹⁶. Satışa arz etmek, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satmaya yönelik müşteriyi araması, pazarlık etmesi, anlaşmaya çalışması gibi olabilecek tüm hareketleri içine alır¹¹⁷.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2017/507 E., 2018/2316 K. Sayılı kararı¹¹⁸; “*Kolluk görevlisinin gerçek iradesinin uyuşturucu madde satın alma değil, suç delilini elde etme olduğundan, somut olaylarda uyuşturucu madde satmanın gerçekleşmediği; böylece sanıkların hareketlerinin bütünüyle uyuşturucu maddeyi satışa arzetme suçunu oluşturduğu gözetilmeden, birden fazla uyuşturucu madde sattıkları kabul edilerek sanıklar hakkında zincirleme suçla ilgili TCK’nın 43.maddesinin uygulanması*” şeklindedir. Yargıtay kararından da anlaşılacağı üzere satışa arz etmek fiili satış gerçekleşmese de mümkündür. Failin satış öncesinde hazırlıklara girişmiş olması yeterlidir.

2.2.4.6. Başkasına Verme

Başkasına verme seçimlik hareketi yukarıda incelenenlerden farklı olarak herhangi bir bedel olmaksızın bir kimsenin maliki veya zilyedi olduğu uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak bir başka kişiye vermesidir. Doktrinde de “*Bir kimsenin mülkiyetinde veya zilyetliğinde bulunan uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satış sayılmayacak şekilde ve bedel almadan başkasına devretmesi*” şeklinde tanımlanmıştır¹¹⁹.

Bu doğrultuda suçun oluşması yönünden önemli olan kısım, failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi başkasına hangi amaçla verdiği değil, bu maddenin satış amacıyla verilmemiş olmasıdır.

2.2.4.7. Sevk Etmek ve Nakletmek

Sevk etmek, TDK’da; “*gönderim, götürme*” şeklinde tanımlanmıştır¹²⁰. Doktrinde ise; “*elinde bulunan veya bulundurulanan uyuşturucu veya uyarıcıları kullanım dışında amaçlarla bir yerden başka bir yere bir başkası aracılığıyla taşıma*” olarak yer almaktadır¹²¹.

¹¹⁶Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.990 s.991, Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.782

¹¹⁷Elmas, B. (2017). s.99

¹¹⁸<https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/uyusturucu-madde-ticareti-sucu-cezasi.html> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹¹⁹Elmas, B. (2017). s.100

¹²⁰www.sozluk.gov.tr adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹²¹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.990.

Nakletmek;TDK'da;“*Nakil işini yapmak, bir yerden başka bir yere geçirmek, iletmek*”tir ¹²².Doktrinde ise;“*uyuşturucu veya uyarıcı madde nakletme,bir kimsenin kendisine veya başkasına ait uyuşturucu maddeyi kullanma dışında bir amaçla bulunduğu yerden başka bir yere götürmesi, taşıması*” şeklinde tanımlanmaktadır¹²³.

Sevk etmek ile nakletmek farklarından söz edecek olursak; sevk eden kişi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sahibi ya da elinde bulunduranıdır. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi bir başkası aracılığıyla gönderten kişidir. Nakleden kişinin ise uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sahibi ya da elinde bulunduranı olması önemli değildir. Önemli olan ayırım maddeyi bizzat kendisi veya bir başkasıyla götüren kişi olmasıdır¹²⁴.

Sevk etmek suçunun doğabilmesi için nakletmenin ülke sınırları içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Ülke sınırları dışında gerçekleşen durumlarda harekete göre ihraç veya ithal suçu gündeme gelecektir¹²⁵.

2.2.4.8. Depolamak

Sözlüğe göre depolamak; eşyaların korunması, gerektiğinde kullanılması amacıyla saklanması” anlamına gelmektedir. Depo ise “*malların toptan ve bol miktarda bulunabildiği yer*”¹²⁶ anlamına gelmektedir. Konumuz açısından ele aldığımızda ise “*uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin herhangi bir şekilde tutulduğu yer*” şeklinde ifade etmektedir¹²⁷.

Özbek, Doğan ve Bacaksız’a göre;depolamaktan kastedilen, depo eden kişinin kullanım sınırından fazla söz konusu maddeyi tutmasıdır. Buna göre az miktarda uyuşturucu veya uyarıcı madde saklanabilecek yerlerdeki (araba, ev, işyeri vb.) bu maddeler depolamak kapsamına girmeyecek ama teknik açıdan mümkün olmayan veya kişinin direkt olarak kendi egemenliğinde bulunduramayacağı miktarda uyuşturucu veya uyarıcı maddenin saklanıp tutulması depolamak olarak değerlendirilecektir¹²⁸.

Kanatimizce, depolamak suçunun oluşabilmesi için kullanım dışı olup olmaması önem arz etmektedir. Söz konusu madde kullanım dışında bir amaç için elde edilmişse depolama suçu oluşacaktır. Kişisel kullanım için bir saklama varsa o zaman genel kanı TCK m.191’deki suçun oluşacağı yönündedir¹²⁹.

¹²²www.sozluk.gov.tr adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹²³Elmas, B. (2017). s.104.

¹²⁴Elmas, B. (2017). s.102.

¹²⁵Karakaş, D. (2015). s.168.

¹²⁶www.sozluk.gov.tr adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹²⁷Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.990-991; Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.992.

¹²⁸Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (14. Baskı). Seçkin Yayıncılık.s.787.

¹²⁹Ünlü,A. (2021). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (1. Baskı). Adalet Yayınevi.s.131.

2.2.4.9. Satın Almak

Satın almak, TDK'da;“*Bir nesneyi para veya mal karşılığında takas etmek*” şeklinde tanımlanmıştır¹³⁰.Doktrinde ise;“*uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir bedel veya menfaat karşılığında takas edilmesi*”¹³¹ şeklinde açıklanmaktadır.

TCK m.188/3'te düzenlenen diğer seçimlik hareketler de olduğu gibi yine bu seçimlik hareketin de Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir.

Satın alma suçunun oluşabilmesi için failin “*kullanmak dışında bir amaçla*” uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almış olması gerekmektedir. Aksi halde fail uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi kişisel kullanım sınırları içinde bulunduruyorsa bu durumda TCK m.188/3'te düzenlenen suç değil TCK m.191'de yer alan suç oluşacaktır¹³².Aynı zamanda belirtmek gerekir ki; failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanma amacı ile mi aldığı veya kullanma amacı dışında bir amaçla aldığına dair herhangi bir şüphe varsa bu durumda “*şüpheden sanık yararlanır ilkesi*” gereğince failin, TCK m.191'e göre cezalandırılması gerekmektedir¹³³.

2.2.4.10.Kabul Etmek

Kabul kelimesi, TDK'da;“*teklif edilen bir şeyi kabul etmek, hediye almak*” şeklinde tanımlanmıştır¹³⁴. Doktrinde ise;“*uyuşturucu veya uyarıcıları elden çıkarmak*”¹³⁵,*başka bir kişi tarafından uyuşturucu veya uyarıcılarını elden çıkarma fırsatına sahip olmak*” şeklinde tanımlanmaktadır¹³⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etmek suçu ile satın alma suçu arasındaki önemli farkı; kabul etmenin bedelsiz, bir karşılık olmadan olması, satın almanın bir bedel karşılığı gerçekleşmesidir¹³⁷.

2.2.4.11. Bulundurmak

TCK m.188/3'te düzenlenen son seçimlik hareket “*bulundurmak*”tır. TDK'da bulundurmak;“*var olmak ve var olmasını sağlamak*” olarak açıklanmıştır¹³⁸. Doktrinde ise;“*uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde fiili egemenlik ilişkisinin devam ettirilmesi*”¹³⁹,*bir kimsenin kendisine veya başkasına ait uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi,*

¹³⁰www.sozluk.gov.tr. adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹³¹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.990.

¹³²Elmas, B. (2017).110.

¹³³Elmas, B. (2017). s.111.

¹³⁴www.sozluk.gov.tr. adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹³⁵Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s. 991.

¹³⁶Elmas, B. (2017). s.114.

¹³⁷Karakaş, D. (2015). s.172.

¹³⁸www.sozluk.gov.tr. adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹³⁹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.992.

ruhsatsız ve ruhsata aykırı olarak fiili veya hukuki egemenliği altında,o uyuşturucu madde üzerinde tasarruf imkanı bulunacak şekilde tutması” şeklinde ifade edilmiştir¹⁴⁰.

Bulundurma suçunun TCK m.188/3 kapsamında olabilmesi için failin ticaret amacı taşıması gerekmektedir. Eğer kullanma amacı ile bulundurma hareketi gerçekleştirilirse bu suç TCK m.191 kapsamında değerlendirilmelidir.

Suçun oluşması bakımından uyuşturucu veya uyarıcı maddenin maliki veya zilyedinin fail olmasına gerek yoktur. Aynı şekilde bulundurululan yerin de faile ait olması önemli değildir. Önemli olan nokta, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin failin tasarrufta bulunma yetkisi alanında olmasıdır. Bulundurma suçunun oluşabilmesi için, Türkiye sınırları içerisinde bu hareketin gerçekleşmesi gerekmektedir.

TCK 188 veya TCK 191 kapsamında suç tespiti, narkotik maddenin kullanım amacıyla mı yoksa kullanım dışı amaçlarla mı bulundurulduğunun tespitini içermektedir, önemlidir. Bu ayrımı yapabilmek için Yargıtay Ceza Genel Kurulu 15.06.2004 T. ve 107-136 ile 06.03.2012 tarihli ve 387-75 sayılı kararları başta olmak üzere doktrinde zamanla bazı kriterler oluşmuştur. Bu kriterleri incelemek gerekirse;

İlk kriter, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde satmak dışında bir amacı olduğunu kanıtlamasıdır. Bu eylemlere örnek olarak müşterilerle iletişim kurmak, satmak, dağıtmak veya ulaştırmak verilebilir. Failin bu eylemlerin varlığına ilişkin açık veya yeterli delilin bulunmaması halinde, failin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarından dolayı cezalandırılmaması gerekir¹⁴¹.

Sonraki kriter ise uyuşturucu maddenin bulunduğu yer ve bulunduruş şeklidir¹⁴². Örnek olarak uyuşturucu veya uyarıcı maddenin çok sayıda küçük paketçikler halinde satışa hazır bulunması¹⁴³, gizli bölmeler veya daha uzak yerlerde yani kişinin kolayca erişim sağlayamayacağı noktalarda bulunması kullanım dışı bir amacın olduğunu ortaya koymaktadır¹⁴⁴. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kişinin kolayca erişim

¹⁴⁰ Elmas, B. (2017). s.115.

¹⁴¹ “Sürücülüğünü tanık Bedir’in yaptığı, sanığın da içinde bulunduğu araçta yapılan aramada; sanığın oturduğu sağ ön koltuğun önündeki paspasın üzerinde bulunan poşette, 40 adet “MDMA” etken maddesi içeren tablet ile 5 parça halinde net 250,95 gr. Esrarın ele geç,r,ş,d,ü, olayda; sanığın tüm aşamalarda ifadesinde uyuşturucu madde kullandığını ve suç konusu esrar ile tabletleri kullanmak için satın aldığını söylemesi, bu savunmasını doğrular şekilde kan ve idrar tahlillerinde “THC” (esrar) etken maddesinin tespit edilmesi, ele geçirilen uyuşturucu maddelerin miktar itibarıyla kullanma sınırları içinde kalması birlikte değerlendirildiğinde; sanığın savunmasının aksine suç konusu uyuşturucu maddeleri satacağına, başkasına vereceğine veya kullanma dışında başka bir amaçla bulunduracağına ilişkin, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı, sabit olan eyleminin kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir.” (Yargıtay CGK 06.06.2017, 2017/312.K sayılı kararı)

¹⁴² Akbulut, F. (2022). s.106.

¹⁴³ “10.05.2007 tarihli ev arama ve el koyma tutanağı içeriği, suç konusu uyuşturucu maddenin satışa hazır vaziyette 60 paket halinde sanığın çantasında 2 ayrı poşet içerisinde ele geçirilmesi ve uyuşturucu maddelerin sanık tarafından paketlenildiğinin anlaşılması karşısında; sanığın eyleminin uyuşturucu madde ticareti yapma suçunu oluşturduğu gözetilmeden suçun niteliği yanlış değerlendirilerek kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan hüküm kurulması, (Y.10. CD. 12/02/2019; 2017/4618- 2019/867)”; Elmas, B. (2017). s. 118

¹⁴⁴ “Yol uygulaması esnasında sanığın çantasında yapılan aramada ele geçen 213,5 gram esrar maddesini, satma veya başkasına verme gibi kullanma dışında bir amaçla bulundurduğuna ilişkin, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı, ele geçirilen madde miktarı da dikkate alınarak eylemin bir bütün halinde kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçunu oluşturduğu...” (Yargıtay 20. CD, E. 2015/8787, K.2017/6875 sayılı kararı)

“İhbar üzerine şüphelilerin içinde bulunduğu aracın kolluk görevlileri tarafından durdurulmak istendiği, kaçan şüphelilerin kovalamaca sonucunda aracı çarparak durdukları, çarpmanın etkili ile direksiyon kutusunun yerinden

sağlayabileceği noktalarda bulunması ise kullanım amacına yönelik bulundurulduğu yönündedir. Bunlarla birlikte belirtmek gerekir ki, uygulamada sadece bulundurulmuş şekline bakılarak uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunun oluştuğunun kabul edilmediği durumlar da vardır¹⁴⁵.

Bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerinin çeşidi ve miktarı da bu ayrım için önemli bir kriterdir. Yargıtay kararlarına baktığımızda çeşit ve miktar kriterlerini göz önünde bulundurarak uyuşturucu madde ticareti suçunun oluştuğu şeklinde kararları mevcuttur¹⁴⁶. Net bir ölçüt olmasa da, bir kişinin ortalama olarak kullanabileceği uyuşturucu veya uyarıcı maddeler araştırma konusu olmuş, ve bu araştırmalara göre kullanılabilecek bir dozluk esrar miktarının 0.5 gram ve günlük doz sayısının 4 ila 6 arasında olduğu, bir dozluk eroin miktarının ise 10 mg ve günlük doz sayısının 4 ila 6 arasında olduğu, buna göre ise ortalama bir insanın bir günde kullanabileceği esrar miktarının 3 gram, eroin miktarının ise 60 mg olduğu kabul edilmektedir¹⁴⁷.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2016/839 K.sayılı kararı; “İzmir İl’inde uyuşturucu madde satışı yapanların tespiti için gizli soruşturmacı görevlendirilmesine karar verilmiştir. Somut olayda; gizli soruşturmacılar sanık B. İ. ’dan 16.05.2013 tarihinde 0,7 gr ve 21.05.2013 tarihinde net 0,84 gram olmak üzere 20’şer TL karşılığında iki kez esrar elde etmeye elverişli kenevir bitkisi parçaları satın alınmıştır. Gizli soruşturmacıların 16.05.2013 tarihinde 20 TL verip sanıktan bir kere 0,7 gram esrar almaları üzerine sanığın satmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu belirlenmiş ve bu suçun delili elde edilmiştir. Bunun üzerine sanık yakalandığında ve karar alınarak gerekli arama yapılmış olsaydı kalan esrar da elde edilecekti. Buna rağmen gizli soruşturmacıların sanığı yakalamayıp 21.05.2013 tarihinde tekrar esrar almaları hem gereksizdir hem de görevleri kapsamında değildir. Sanığın bu esrarı ilk satıştan sonra temin ettiğine dair bir delil de bulunmamaktadır. Öte yandan, gizli soruşturmacıların asıl amacı uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak değil, suçu ve failini belirlemek, suçla ilgili delilleri elde etmekten ibaret” olduğundan, gerçek anlamda bir “alım-satım da söz konusu değildir. Sanığın hareketleri bütünüyle uyuşturucu maddeyi satışa arz etme suçunu oluşturur ve somut olayda zincirleme suç hükümleri uygulanamaz” şeklindedir¹⁴⁸.

çıkıldığı ve korna bölümüne gizlenmiş vasiyette 10 adet beyaz kağıda sarılı halde 3 gr, eroin ve 6-mam içeren madde ile kırmızı reçeteye tabi 4 adet tabletin ele geçirildiği olayda; şüphelilerin eylemlerinin uyuşturucu madde ticareti yapma suçu kapsamında kaldığı değerlendirilerek”(Yargıtay 20.CD., 14.11.2019 tarihli, 2019/856e., 2019/6194 K. Sayılı kararı)

¹⁴⁵“Oluşa ve dosya içeriğine göre; hakkında atılı suçu işlediğine dair aleyhe bir beyan bulunmayan ve tüm aşamalarda yüklenen suçu inkar eden sanık ...’ın, sahibi olduğu Aktaş Unlu Mamülleri isimli iş yerinde yapılan aramada ele geçen ve diğer sanık ...’ ait olduğu anlaşılan 59 paket halinde toplam net ağırlıkları 13,6 gram esrar maddeleri ile ilgisi olduğuna ilişkin, kuşku sınırlarını aşan yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden, uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi, Yargıtay 20.CD., 13.7.2020 T., 2019/1655 E., 2020/4252 sayılı kararı” (Akbulut s.104 Dipnot: 317)

¹⁴⁶“Olay, araç arama el koyma tutanakları, ifade tutanakları ve tüm dosya kapsamına sanığın zilyetliğinde bulunan aracın arka tamponuna gizlenmiş vaziyette 28 parça halinde 47 gr sentetik kannibinoid olan JWH-210 ve AM-2201 uyuşturucu ile aracın vites kolu yanında 1,45 gr esrar bulunduğunun anlaşılması karşısında, ele geçen maddelerin niteliği, çeşidi ve sayısı nazara alındığında sanığın uyuşturucu madde ticareti veya temin etme suçunu işlediğinin anlaşılması karşısında sanığın yazılı şekilde beraatine karar verilmesi...” (Yargıtay 20.CD., 29.6.2020 tarihli, 2019/2317 E. Sayılı kararı)

¹⁴⁷Elmas, B. (2017). s.123

¹⁴⁸<https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/uyusturucu-madde-ticareti-sucu-cezasi.html> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

Failin amacının belirlenmesinde önem arz eden son kriterinde, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin yakalandığı yer ve zamanın olduğunun söyleyebiliriz. Failin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kendi evinde veya işyerinde bulundurması, kullanma amacı ile bulundurduğunu gösterebilmektedir¹⁴⁹.

Bir narkotik maddenin kullanım amacıyla mı yoksa başka bir amaçla mı bulundurulduğunun tespiti için suç kastı tek başına yeterli değildir. Bu nedenle her özel vakada bahsi geçen kriterlerin değerlendirilmesi ve durumun buna göre tespit edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2.3. Manevi Unsur

Uyuşturucu madde imal, ithal ve ihraç suçlarında genel kast yeterlidir, başka bir saik aranmaz¹⁵⁰. TCK'da taksir hükümlerinin uygulanması istisnai durumlar için öngörülmüştür. Bu nedenle kanun koyucu tarafından açıkça düzenleme yapılmayan hallerde taksir hükümleri uygulanamayacağından, bu suçların taksirle işlenemeyeği kabul edilmektedir¹⁵¹.

2.4. Hukuka Aykırılık Unsuru

TCK m.188'de düzenlenen suçlar ruhsata tabi tutulmuştur. Buna göre ruhsatın alınmış olması veya ruhsatta belirtilen kapsam ve koşullara uygun olarak işlem yapılmaması hukuka aykırılık unsurunu oluşturmaktadır. Ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ticareti yapılan maddenin 3298 ve 2313 sayılı yasa ve ekli tablolarda belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde olması gerekmekte olup, bu kapsamda değerlendirilemeyen maddeler hukuka aykırılık teşkil etmeyecektir¹⁵². Aynı zamanda belirtmek gerekir ki meşru savunma, rıza, haksız tahrik, hakkın kullanılması gibi hukuka uygunluk nedenleri TCK m.188 kapsamında uygulanabilir nitelikte olmamakla birlikte TCK'nın 24.maddesinin 2.fikrasında düzenlenen kanunun hükmü ve amirin emri durumlarında işlenmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir¹⁵³. Örnekleyecek olursak; CMK m.119 uyarınca amirinin verdiği emri yerine getirerek kolluk güçlerinin arama yapması emrin ifasıdır. Sınırların aşılması istisna olmak kaydıyla, toplumsal olayların yatıştırılması için kolluk kuvvetlerinin amirin emriyle su sıkması ve

¹⁴⁹“Uyuşturucu madde bulundurma eyleminin, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurmak suçunu mu, yoksa uyuşturucu madde ticareti suçunu mu oluşturduğunun tespitinde belirgin rol oynayan husus, bulundurmanın amacıdır. Ceza Genel Kurulunun 15.06.2004 tarihli ve 107-136 ile 06.03.2012 tarihli ve 387-75 Sayılı kararları başta olmak üzere bir çok kararında da belirtildiği üzere, uyuşturucu madde bulundurmanın, kullanma maksadına matuf olduğunun belirlenmesinde dikkate alınması gereken ve öğreti ile uygulamada da kabul görmüş olan bazı kriterler bulunmaktadır...” (Yargıtay CGK 6.12.2018 T. 2017/9-378 E. 2018/618 K. Sayılı Kararı)

¹⁵⁰Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.995.

¹⁵¹Elmas, B. (2017). s.136; Özbek, Doğan, Bacaksız (2021). s.789.

¹⁵²Bıkmaz, R. (2019). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçları. *Fasikül Hukuk Dergisi* Cilt (11), s.579-600. <https://jurix.com.tr/article/18433> s. 579-600.

¹⁵³Elmas, B. (2017). s.140.

göstericilere karşı kademeli güç kullanması yine emrin ifasıdır ve hukuka uygundur. Ancak sınırların aşılmasına yönelik emrin yerine getirilmesi TCK kapsamında suç kabul edilecektir¹⁵⁴. Nitekim, amir tarafından hukuka aykırı olarak verilen emir suç teşkil edeceğinden bu emri uygulayan kolluk kuvvetleri de emri veren amir gibi suç işleme kastıyla hareket etmiş kabul edilecektir¹⁵⁵.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi 07.03.2022 T. 2021/1374 E., 2022/1102 K.sayılı kararı; *“Hiyerarşik yapı içinde amirin verdiği emrin hukuka uygun olması halinde, verilen bu emrin yerine getirilmesi de hukuka uygun olacaktır. Amirin emri, hukuka aykırı olmasına rağmen, bu emir emredilen açısından bağlayıcı olabilir. Anayasamıza göre; kamu görevlileri, görevlerini ifa ederken amiri durumundaki kişilerden aldıkları emirleri hukuka aykırı bulmaları halinde, bu emri yerine getiremez ve bu aykırılığı o emri verene bildirirler. Ancak, emir hukuka aykırı olmakla beraber, amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde emri yerine getiren sorumlu olmaz madde 137, fıkra 1. Bu durumda emri yerine getiren açısından bir hukuka uygunluk nedeni değil, bir sorumsuzluk nedeni söz konusudur. Yerine getirme zorunluluğu, esasen hukuka aykırı olan emri hukuka uygun hale getirmez. Ancak, hiyerarşik yapı dolayısıyla emri yerine getiren sorumlu olmaz. Bu durumda sorumluluk, emri verene aittir. Emir, hukuka aykırı olmanın yanı sıra, ayrıca suç da teşkil edebilir. Anayasamız, konusu suç teşkil eden emrin yerine getirilmesine hiçbir surette izin vermemektedir madde 137, fıkra 2. Bu durumda emri yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz”* şeklinde olup, amirin verdiği emrin yerine getirilmesinin sınırları belirlenmiştir.

2.5. Suçun Nitelikli Halleri

2.5.1. Ağırlaştırıcı Sebepler

Uyuşturucu veya uyarıcı made imal ve ticareti suçunda TCK m.188’in üçüncü, dördüncü, beşinci ve sekizinci fıkralarında nitelikli halleri düzenlenmiştir.

2.5.1.1. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması

Bu ağırlaştırıcı sebep 18.06.2014 tarihli 6545 sayılı Kanun¹⁵⁶ ile eklenmiştir. Bu ekleme; *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde alan veya satan kişi çocuk ise, uyuşturucu verme veya satmanın cezası 15 yıldan az olamaz”* şeklindedir. Buradaki çocuk deyiminden, TCK m.6-b’ de düzenlenmiş haliyle henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi anlaşılmalıdır. Buna göre kişi evlenme ile reşit olsa dahi “verme” ya da “satma” fiilinin

¹⁵⁴İhtiyaroğlu, U. (2023). Hukuka Aykırı ve Bağlayıcı Emrin Yerine Getirilmesinde Sorumluluk. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt (1), s. 184. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2560793>

¹⁵⁵Soyaslan, D. (2020). s.2173.

¹⁵⁶Resmî Gazete 28.06.2004 tarih ve 29044 sayılı. <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

işlendiği tarihe göre yaşının hesaplanması ve 18 yaşından küçük olduğu müddetçe çocuk sayılması gerekmektedir¹⁵⁷.

2.5.1.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddenin Eroin, Kokain, Morfin, Sentetik Kannabinoid veya Baz Morfin Olması

TCK m.188/4-a maddesinde uyuşturucu veya uyarıcının eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoidler veya bazik morfin olması halinde cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir. 5237 sayılı TCK'nın ilk halinde “*sentetik kannabinoid*” ifadesi yer almamışken 27.03.2015 tarihli 6638 sayılı kanunla birlikte “*sentetik kannabinoid*” ifadesi eklenmiş olup bu ifade halk arasında “bonzai” olarak da bilinen uyuşturucuyu karşılamaktadır¹⁵⁸.

Kanun koyucu, uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri sayma yöntemiyle eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve baz morfin olarak belirttiği için bunların dışındaki maddeler ağırlaştırıcı sebepler kapsamına girmeyecektir. Örneğin; afyon, morfin elde edilmesinde kullanılmasına rağmen kanun koyucu tarafından sayma yöntemi ile sınırlar çizildiğinden TCK m.188/4-a kapsamında cezanın arttırılmasına neden olmayacaktır. Aslına bakılırsa, Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da bu yöndedir¹⁵⁹.

2.5.1.3. Suçun TCK'nın 188.Maddesinin 4.Fıkrasının (b) Bendinde Sayılan Yerlerde İşlenmesi

TCK m.188/4-b maddesinde;“*Tıbbi,eğitimsel,askeri ve sosyal amaçlarla insanların bir araya geldiği okul, yurt, hastane, kışla, ibadethane gibi bina ve tesisler ile bunların duvar,tel,çit veya benzeri engel veya işaretlerle örülmüş sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafede söz konusu suçun işlenmesi halinde,suçun kamuya açık bir yerde işlendiği kabul edilerek ceza yarı oranında artırılır*” hükmü düzenlenmiştir.Bu maddede “gibi” ibaresinin kullanılması,yapılan sayımın örnekleme amacına yönelik olduğunu ifade etmektedir¹⁶⁰.

¹⁵⁷Elmas, B. (2017). s.142.

¹⁵⁸Aksüt, E. (2020). s.109.

¹⁵⁹“Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü'nün 15.02.2007 tarihli raporunda; afyon sakızı olduğu bildirilen suça konu maddenin morfin içerdiğinin belirtilmesine karşın, 3298 sayılı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasında ‘ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanunu’nun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır’ denilerek, afyonun başlı başına uyuşturucu madde olarak kabul edildiği, içerdiği morfinin dikkate alınamayacağı, öte yandan, 5237 sayılı TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında afyon sakızının yer almadığı gözetilmeyerek, sanık hakkında TCK’nın 188. maddesinin uygulanması sonucu fazla cezaya hükmedilmesi” hukuka aykırıdır. ” (Yargıtay 10 CD, 30.06.2009 T., 2009/1083 E., 2009/12852 K.sayılı kararı)

¹⁶⁰Elmas, B. (2017). s.152

2.5.1.4. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte veya Bir Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

TCK m.188/5'te suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi ile bir suç işlemek için teşkil edilmiş örgütün faaliyetin çerçevesinde işlenmesi hali farklı artırımlara tabi tutulmuştur. Buna göre birinci halde ceza yarı oranda artırılırken ikinci halde ceza bir kat oranında artırılmaktadır¹⁶¹.

Yine aynı maddede düzenlenen bir diğer nitelikli hali;“Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyetlerine karışmak” incelediğimizde;bu suçun nitelikli hal olarak görülmesinin sebebini m.188'deki suçların daha rahat bir şekilde işlenebilmesi olarak ifade edebiliriz¹⁶².

TCK m.220/1'de; en az 3 üyeden oluşan örgütün yapısı, üye sayısı, araç ve gereçleri suç işlemeye elverişliyse dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmedileceği şeklinde belirtilmiştir.

Örgüt faaliyetine yönelik nitelikli halin gerçekleşebilmesi için;(hiyerarşik bağ, üye sayısının üç veya daha fazla olması, suç işleme kastının devamlılığı vb.) kanun koyucunun aradığı şartların varlığı gerekmektedir. Aksi halde bu nitelikli halden değil, suça iştirakten bahsedilecektir¹⁶³.

Çalışmamıza konu olan TCK m.188/1'de sayılan suçları işleyen suç örgütlerinden bahsedebilmek için; en az üç üyenin belirli programlar ve hiyerarşik bağlar çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde üretimi ve ticareti faaliyetlerini yürütmek üzere bir araya geldiği anlaşılmaktadır¹⁶⁴.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 21.02.2008 T., 2007/24007 E., 2008/2808 K. sayılı kararı¹⁶⁵;“5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde belirtilen suçları işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun işlenebilmesi ve varlığının tanınabilmesi için üye sayısının en az üç olması şarttır.Üyeler arasında soyut bir birlik yerine gevşek fakat hiyerarşik bir ilişki olmalıdır.Suç olmasa dahi suçun işlenme amacı konusunda fiili birlik olmalıdır.Süreklilik arz eden bir yapıya sahip olmalı ve örgüt yapısı,üye sayısı, araç ve donanımı bakımından söz konusu suçun işlenmesine uygun olmalıdır.Örgütsel yapı içerisinde işlenen suçların kişilere ve mağdurlara göre belirlenmesine de dikkat edilmelidir.Üç veya daha fazla kişinin bulunması bir kuruluşun varlığının tanınması için yeterli değildir ve bu durumda iştirak ilişkisinin var olduğu söylenebilir.Örgüt faaliyetleri sırasında suç işleyen kişi, örgüte üye olmasa dahi hem işlediği suçtan hem de örgüte üye olarak işlediği suçtan dolayı ayrı ayrı cezalandırılacaktır.Romanya Bükreş Ceza Mahkemesi'nin ilgili kararlarında kabul edilen suçlara bakıldığında, örgüt kurmaya yetecek sayıda sanık olduğu ancak sanıklar arasında hiyerarşi olmadığı,iradede süreklilik olmadığı varsayılıyor.Anlatılan koşullar dikkate alındığında hükümlünün 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220.maddesine ve dolayısıyla aynı kanunun 188/5

¹⁶¹Akbulut, F. (2022).s.123.

¹⁶²Akbulut, F. (2022).s.125.

¹⁶³Aksüt, E. (2020).s.87.

¹⁶⁴Aksüt, E. (2020).s.88.

¹⁶⁵<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

maddesine tabi olmadığı anlaşılmaktadır.”Yargıtay kararından da anlaşılacağı üzere suç örgütünün varlığının ispatı, örgütsel bağlantı ve suç işlemeye yönelik ısrarlı arzuyu gerektirmektedir.

2.5.1.5. Suçun Sağlıkla İlgili Bazı Meslek Mensupları Tarafından İşlenmesi

TCK’nın 188.maddesinin 8.fikrasında;maddede tanımlanan suçların “*tabip,diş tabibi ,eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru ,laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi*” işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı hükmü düzenlenmiştir. Yine bu hükümde de kanun koyucu fıkra kapsamına girecek olan meslek gruplarını sınırlı sayıda sayarak belirtmiş bundan dolayı da fıkra sayılmayan meslek gruplarınca suçun işlenmesi halinde bu fıkra kapsamındaki nitelikli hal geçerli olmayacaktır.

Doktrinde; sayılan meslek erbaplarının aldıkları eğitimler doğrultusunda söz konusu maddeleri imal yatkınlıkları, bu maddeleri bulundurma ve satma yetkilerinin bulunması göz önüne alınarak; mesleğe olan güvenin sarsılmaması amacıyla bu nitelikli halin düzenlendiği kabul edilmektedir¹⁶⁶.

2.6 Cezayı Kaldıran veya Hafifleten Nedenler

2.6.1. Suçun Maddi Konusunun TCK’nın 188.Maddesinin 6.Fikrasında Belirtilen Maddelerden Olması

TCK m.188’nin 6.fikrasına göre;“*İmalatı resmi onay gerektiren veya satışı doktor reçetesi gerektiren maddeler ile narkotik veya uyarıcı etkisi olan tüm maddeler açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.Ancak verilen ceza yarısına kadar indirilebilir*” hükmü düzenlenmiştir. Bu maddede kanun koyucu “indirilebilir” ifadesini kullanarak burada mahkemeye takdir yetkisi tanımıştır.

Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için ele geçirilen maddelerin, söz konusu maddelerin özelliklerine sahip olup olmadığının, bunların üretiminin yetkili makamların iznini gerektirip gerektirmediğinin ve satışlarının yetkili bir doktordan reçete gerektirip gerektirmediğinin her durumda değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁶⁷.

Bu konuya ilişkin Ankara Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) 18.CD’nin 05.07.2018 tarihli 2017/1015 E.sayılı kararı;“03.04.2017 tarihinde tanık Ö.Ç ile sanığın üzerinde ele geçirilen toplam 4 adet tabletin,Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı’nın 18.04.2017 tarihli raporuna göre Naloxone ve Buprenorphine aktif maddelerini içerdiği, söz konusu maddelerin kırmızı reçeteye tabi ilaçlardan suboxone ticari ismiyle

¹⁶⁶Ünlü, A. (2021). s.181-182.

¹⁶⁷Ünlü, A. (2021). s.184.

pazarlanan ilacın aktif maddesi olduğu belirlenmiş ise de mahkememizce yapılan yargılama sırasında 5237 sayılı TCK'nın 188.maddesinin altıncı fıkrasında belirtildiği şekilde,Adli Tıp Kurumu 5.İhtisas Kurulu'ndan rapor alınarak suç konusu tabletlerde Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran madde olduğu saptanmış ayrıca Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğünden üretiminin resmi makamların iznine ve satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olduğu anlaşılmıştır” ele geçirilen maddelerin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden olup olmadığına Adli Tıp Kurumunca karar verileceği yönündedir.

2.6.2 Etkin Pişmanlık

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme, ithal etme veya ihraç etme suçunun etkin pişmanlık halleri TCK m.192’de düzenlenmiştir. TCK m.192 hükmü cezaların kaldırılması ve azaltılmasına ilişkin olmak üzere iki kategoriye ayırmak mümkündür.

Çalışmamızın devam eden kısmında cezasızlık nedeni olarak etkin pişmanlık hali ve cezada indirim sebebi olarak etkin pişmanlık hali olarak 2’ye ayrılmak üzere bu haller incelenecektir.

2.6.2.1. Cezasızlık Nedeni Olarak Etkin Pişmanlık Hali

TCK m.192/1;“*Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz*”şeklinde düzenlenmiştir. Bu hüküm ile suç sonrası etkin pişmanlık düzenlenmiş ve cezasızlık nedeninin söz konusu olabilmesi için bazı koşullar aranmıştır. Bu koşullar;

- Failin TCK m.188’de düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olması,
- Bildirimin resmi makamlara karşı yapılmış olması,
- Yetkililere bir suçun işlendiğine dair haber ulaşmadan önce bildirimin yapılmış olması ,
- Yapılacak olan bildirimin, suç ortaklarının yakalanması ve narkotik maddenin ele geçirilmesine yardım etmesi gerekir¹⁶⁸.

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz koşulları incelememiz gerekirse;

TCK m.192/1’de ilk olarak “*iştirak etmiş kişi*”den bahsedilmektedir. Her ne kadar bu düzenleme ile tek bir kişi tarafından işlenen suçlarda TCK m.192’ye göre etkin

¹⁶⁸Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.998

pişmanlığın uygulanıp uygulanmayacağına dair tereddüt olsa da doktrinde baskın görüş hem iştirak halinde işlenen suçlarda hem de tek başına işlenen suçlarda TCK m.192/1'den yararlanılabileceğini savunmaktadır¹⁶⁹.

Yargıtay 10. CD. 03.04.2000 T. 3479-4424 K. sayılı kararı¹⁷⁰;“*Sanık hakkında uyuşturucu madde kullanmak ve bulundurmak suçları ile ilgili soruşturma başlatıldı ve iş yerinde içmek için yeterli olan 1.2 gram esrar tespit edildi.Az miktarda esrar ele geçirilmesine rağmen, esrar sattığını kendi itirafıyla ortaya çıkardığından TCK 405/1 maddesinin uygulanması yerine mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırıdır*” şeklindedir. Bu kararın da gösterdiği gibi etkin pişmanlık, iştirak halinde işlenen suçlar için de geçerlidir.

Aynı zamanda belirtmek gerekir ki maddede iştiraktan bahsedilirken iştirakin türü konusunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır, bundan yola çıkarak kişinin, birlikte fail, azmettiren veya yardım eden sıfatıyla suça iştirak edebileceğini söyleyebiliriz¹⁷¹.

Bildirimin yapılma şekli herhangi bir önem arz etmezken, failin bizzat kendisinin bildirim yapması gerekmektedir. Bununla birlikte, failin, hastalık ya da sakatlık gibi elinde olmayan durumlarla bizzat bilgilendirme yapamayacağı durumlarda, failin kendi bilgisi ve yönlendirmesiyle başka biri tarafından resmi makamlara bildirim yapılırsa, bu durumda da TCK m.192'ye göre etkin pişmanlıktan yararlanabilmektedir¹⁷².

Burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer hususta suçun, “*resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce*” yapılmış olmasıdır. Eğer ki ihbar resmi makamların öğrenmesinden sonra yapılmış olursa, diğer koşullar da sağlanıyorsa, fail cezasızlık nedeni olarak etkin pişmanlıktan değil TCK m.192/3'te düzenlenen cezai indirimden yararlanabilir.

Aynı zamanda belirtmek gerekir ki cezaya hükmolunmaması için yapılan bildirimin suç ortaklarının yakalanması ve uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlamaya yönelik olması ve bu yardımın somut olması gerekmektedir¹⁷³.

2.6.2.2.Cezada İndirim Sebebi Olarak Etkin Pişmanlık Hali

Cezada indirim sebebi olarak etkin pişmanlık hali TCK m.192/3;“*Bu suçlar hahber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza,yardımanın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadari indirilir*” düzenlenmiştir. Ayrıca belirtmek

¹⁶⁹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.998; Elmas, B. (2017). s.829

¹⁷⁰<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹⁷¹Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (14. Baskı). Seçkin Yayıncılık .s.791

¹⁷²Elmas, B. (2017).s. 230

¹⁷³Aksüt, E. (2020). s.120)

gerekir ki “bu suçlar” ile kastedilen suçlar m.188 ve m.191’de düzenlenen suçlardır, m.190 açısından bu hüküm uygulanmaz¹⁷⁴.

Cezada indirim sebebi olarak etkin pişmanlık halinin, cezasızlık nedeni olan etkin pişmanlık haliyle arasındaki fark bildirimin yapıldığı zamana ilişkindir. Bildirimin zamanı dışında bahsi geçen resmi makamlar, yukarıda da bahsetmiş olduğumuz CMK m.158 kapsamındaki resmi makamlardır.

Aralarındaki bir diğer farka dikkat çekmek gerekirse; TCK m.192/1’de kişinin “diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri” bildirmesi aranırken, m.192/3’te sadece “suçun oluşması durumundan” söz edilmektedir. Burada madde metninde “ve” bağlacının kullanılmasından dolayı “suçun oluşması durumunda ve fail veya iştirak edenlerin yakalanması”nın birlikte olması gerektiğini¹⁷⁵ düşündürmekle birlikte doktrinde “suçun meydana çıkarılması”nın daha geniş yorumlanması gerekip aradaki bağlacın “veya” olarak anlaşılması gerektiği görüşü de vardır¹⁷⁶. Nitekim Yargıtay da bu bağlacı “veya” olarak kabul etmektedir¹⁷⁷.

2.7. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

2.7.1. Teşebbüs

Teşebbüs TCK’nın 35.maddesinde “Kişi,işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre fail kastettiği suçu elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise faile aynı maddenin ikinci fıkrası gereği indirim yapılacaktır.

Doktrinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunda düzenlenen seçimlik hareketlerin sırf hareket suçu niteliği taşıması sebebiyle teşebbüsü mümkün değildir. Bununla birlikte icra hareketlerinin ayrılabilirdiği durumlarda ise, teşebbüsü mümkündür¹⁷⁸.

¹⁷⁴Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.999

¹⁷⁵Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1000.

¹⁷⁶Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.792.

¹⁷⁷Yargıtay Ceza Genel Kurulu 24.01.2019 tarihli 2017/973 E. Sayılı kararına göre;“Maddede belirtilen “Suç ortakları” kavramı geniş yorumlanmalı, sadece TCK’nın 37, 38 ve 39. maddeleri anlamında suça iştirak edenler değil, uyuşturucu madde suçuna katılan ya da başka bir uyuşturucu madde ile ilgili suç işleyen herhangi bir kimse olarak anlaşılmalıdır. “Yakalanması” sözcüğü de, “suç ortaklarının yakalanması ya da kim olduğunun belirlenmesi” olarak kabul edilmelidir. Failin indirimden yararlanabilmesi için; suç ortağının veya uyuşturucu maddeyi satın aldığı ya da sattığı kişinin veya başka bir uyuşturucu madde suçunu işleyen şahsın yakalanmasına, kim olduğunun belirlenmesine katkıda bulunmasının yanı sıra ortaya çıkartılan suçun failin işlediği suça eşdeğer veya daha ağır bir suç olması gerekmektedir. Failin etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmesi için hem suçun meydana çıkmasına hem de fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım etmesine gerek yoktur. Bunlardan birinin yapılması yeterlidir. Maddede yer alan “ve” bağlacının “veya” olarak anlaşılması gerekir. Öğreti ve Yargıtayın yerleşik kabulü de bu şekildedir.”

¹⁷⁸Akbulut, F. (2022). s.152.

TCK m.188’de birden fazla seçimlik hareket düzenlendiği için bu hareketlerin teşebbüse elverişli olup olmadığını ayrı ayrı incelemek de fayda vardır. Buna göre;

TCK m.188/1’de izinsiz veya izne uygun olmayan imal, ithal ve ihraç suçları düzenlenmiştir. Öncelikle ithal ve ihraç suçundan bahsetmek gerekirse doktrinde bazı yazarlara göre uyuşturucu veya uyarıcı maddede ticareti salt hareket suçu olmakla birlikte, ihraç suçunda teşebbüsten bahsedebilmek için failin gümrük görevlilerine durumun aksi beyanında bulunmaları ve maddelerin gizlenilmesinden sonra ülke sınırını geçmeden yakalanması gerekmektedir¹⁷⁹. Bir diğer görüşe göre; bahsedilen ithal ve ihraç suçlarının mutlaka gümrük kapısından geçmesinin gerekmediği, ülke sınırları dışına çıkartılmak istenirken, gümrük kapısı olmayan yerlerde de, suçun teşebbüs aşamasında kalmasının mümkün olabileceği ifade edilmiştir¹⁸⁰.

Yargıtay 10.CD., 25.04.2011 T., 2010/31498 E. 2011/4141 K. sayılı kararı¹⁸¹;“Sanık,gümrük görevlilerine ifade vermeden önce Atatürk Havalimanı dış hatlarda X-Ray cihazından geçerken yakalanmış olmasına rağmen ihraç suçunun icra hareketinin başlamadığı ve bu suça teşebbüsün söz konusu olmadığı,sanığın eyleminin uyuşturucu nakletme suçunu oluşturduğu” şeklindedir.

Yargıtay 10.CD., 02.05.2011, 2010/44988 E. 2011/4284 K. sayılı kararı¹⁸²;“Söz konusu uyuşturucu maddeyle havalimanında yurt dışına çıkmaya çalışırken yakalanan sanığın eylemleri, gümrük prosedürlerine göre, biri ihraca teşebbüs, diğeri ise nakletme olmak üzere iki ayrı suç teşkil ettiği,Türk Ceza Kanunu'nda, tamamlanmış nakletme suçu için belirlenen sonuçlar,ihracata teşebbüs suçu için belirlenen sonuçlarla karşılaştırılarak ve daha ağır sonuçları olan suç esas alınarak, bir karar verilmesi gerekirken,belirtilen türden bir tanımlama ve karşılaştırma yapmadan karar verilmesi yasaya aykırı” şeklindedir.

Kısaca özetlemek gerekirse uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ithal ve ihracı suçlarında önemli olan sonuç ve icra hareketlerinin birbirinden ayrılabilir olmasıdır. Bu ayırım gerçekleştiği sürece, bu suçlar teşebbüse elverişlidir.

TCK m.188/1’deki imal suçu açısından inceleme yapıldığında ise TCK m.188/7’ye göre uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imaline yarayan maddenin tedarik edilmesi bağımsız suç olarak sayıldığından, bu suçun teşebbüse elverişli olmadığı¹⁸³ bazı yazarlar tarafından söylenmekte olup uyuşturucu veya uyarıcı maddenin imal niteliği taşıyan damıtma gibi hareketlere başlanıp sonra bu imalatın bir şekilde yarıda kesilmesi durumunda netice ve hareketin birbirinden ayrılabilirdiği için ve TCK m.188/7 kapsamına girmeyen hareketlerle de imalin gerçekleştirilebilmesinden dolayı bu görüşe katılmamakta ve imal suçunun teşebbüse elverişli olduğu kanısındayız.

TCK m.188/3’te düzenlenen satma, satışa sunma, başkalarına verme, nakletme, taşıma, depolama, satın alma, teslim alma, bulundurma suçlarına baktığımızda ise; satışa sunma dışındaki suçlara teşebbüsün mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Satışa sunma suçu,

¹⁷⁹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1002.

¹⁸⁰Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.789.

¹⁸¹<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹⁸²<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

¹⁸³Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1003.

satma iradesinin açığa vurulması ile tamamlanır. Bundan dolayı işlenen fiil “bulundurma” suçunu oluşturacağından fail sorumlu olacaktır¹⁸⁴.

2.7.2. İştirak

Üç veya daha fazla kişinin işbirliği yapması veya suç işlemek amacıyla oluşturulan bir örgütün faaliyet göstermesi nitelikli hal olarak TCK m.188/5’e göre düzenlenmiş olup, bunun dışında bir duruma atıfta bulunulması halinde; iştirak halleri TCK m.37-41’e göre cezalandırılmaktadır.

Yasa koyucu TCK m.188/5’te özellikle;“*üç veya daha fazla kişinin işbirliği yapması*” diyerek faillerin işlenen suç üzerinde “birlikte fail” olarak hakimiyet kurmalarından bahsetmiştir¹⁸⁵. Müşterek fail TCK m.37/1’de;“*Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur*” şekliyle düzenlenmiş ve suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişinin de fail olarak sorumlu tutulacağı m.37/2’de düzenlenmiştir.

Kısaca özetlemek gerekirse TCK m.188 kapsamında düzenlenen suçlara her türlü iştirak hali mümkün olmakla birlikte, azmettiren, yardım eden sıfatları da iştirak hükümleri çerçevesinde değerlendirilecektir.

2.7.3. İçtima

Suçların içtması 5237 sayılı TCK’da benimsenen “*Eylem ne kadar çoksa, o kadar suç, suç ne kadar çoksa o kadar ceza vardır*” kuralının istisnasını oluşturmaktadır¹⁸⁶.“*Suçların İçtması*” 5237 sayılı TCK’nın beşinci bölümünde “*bileşik suç*”, “*zincirleme suç*” ve “*fikri içtima*” olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir.

2.7.3.1. Bileşik Suç

Bileşik suç TCK m.42’de;“*Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz*” şeklinde düzenlenmiştir. Bileşik suçlarda her ne kadar görünüşte suçları düzenleyen normlar çokmuş gibi görünse de aslında ortada tek norm ve onun düzenlediği suç bulunmaktadır¹⁸⁷. Ayrıca belirtmek gerekir ki bir suçun bileşik suç oluşturabilmesi için kanunda, söz konusu suçların açıkça bir başka suçun unsuru ya da ağırlaştırıcı sebebi olarak düzenlenmesi gerekmektedir. TCK m.42’nin kanun metninde

¹⁸⁴Elmas, B. (2017).s.231.

¹⁸⁵Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.792.

¹⁸⁶Elmas, B. (2017). s.201.

¹⁸⁷Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2021). Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (13.Baskı). Seçkin Yayıncılık.s.553.

de açıkça yazdığı üzere bu durumlarda içtima hükümlerinin uygulanmayacağını ve buna göre faile sadece TCK m.188/5'te öngörülen nitelikli halin uygulanacağını söylememiz gerekir.

2.7.3.2. Zincirleme Suç

TCK m.43/1'de zincirleme suç hükümleri düzenlenmiştir. Buna göre;“Bir suç işleme kararının icrası kapsamında,değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda bir cezaya hükmedilir.Ancak bu ceza,dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır.Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri,aynı suç sayılır.Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükümleri uygulanır.”

Doktrinde TCK m.188/1 ile m.188/3'te düzenlenen suçlara zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına dair farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, bu iki fıkra birbirinden bağımsız ayrıca daha ağır veya daha hafif bir cezayı gerektiren nitelikli hal oluşturmadığı için zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağını¹⁸⁸ bir diğer görüşe göre ise; failin aynı suç işleme kararına bağlı olarak uyuşturucu madde ticareti suçunu birden fazla işlerse, mağduru belli bir kişi olmasa bile “kamunun sağlığı” olacağından zincirleme suç kurallarının uygulanabileceğidir¹⁸⁹. Yine de ayrıca belirtmek gerekir ki Yargıtay'ın kararlarında iki ayrı suçun oluşacağına, suçların adının farklı olması durumunda aynı suçtan bahsedilemeyeceğine dair görüşler de bulunmaktadır¹⁹⁰.

2.7.3.3. Fikri İçtima

Fikri içtima TCK m.44'te;“İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi,bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır”hükmüyle düzenlenmiştir. Buna göre fikri içtimadan bahsedebilmemiz için, tek bir fiille birden fazla suçun gerçekleşmesi gerekmektedir.

Yargıtay 10.CD., 14.01.2014 T, 2009/5334 E.2014/264 K sayılı kararı¹⁹¹;“Uyuşturucu maddeyi başkalarına vermek amacıyla bulundurmak ve nakletmek ile teşebbüs aşamasında kalan uyuşturucu maddeyi cezaevine sokmak suçları dikkate alındığında,TCK'nın 44. maddesi fikri içtima hükmüne göre, başkasına vermek kastıyla daha ağır sonuçlar doğuracak şekilde uyuşturucu madde bulundurmak suçundan cezanın artırılıp artırılmayacağına bakılmaksızın aynı Kanun'un 297/1-2.cümlesi gereğince

¹⁸⁸ Akbulut, F. (2022). s.172.

¹⁸⁹ Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1004.

¹⁹⁰ Yargıtay 10.CD., 18.06.2020T., 2020/410 E., 2020/2538 sayılı kararında; “Aynı suçun değişik zamanlarda işlenmesi unsurunda; aynı suçtan ne anlanması gerektiği konusunda uygulamada ve öğretide bir sorun bulunmamaktadır. Öğretide de “aynı suçtan anlaşılması gerekenin, aynı suç tipi olduğu”, kanunda düzenlenen suçların ismi aynı ise aynı suçtan söz edileceği, suçun ismi farklı ise artık aynı suçtan bahsedilmeyeceği kabul edilmektedir.TCK'nın 43.maddesinde de “Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az ceza gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır” denilerek bu hususta da açıklık oluşturulmuştur.” Akbulut, F. (2022). s.172

¹⁹¹ <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

cezanın artırılması gözetilmeden, tek olan fiil nitelik yönünden ikiye ayrılarak, uyuşturucu madde ticareti” suçundan beraat ve cezaevine uyuşturucu madde sokma suçundan mahkumiyet hükmü kurulması, yasaya aykırı olduğu” şeklindedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçları seçimlik hareketler olarak düzenlenmesi sebebiyle, içtima konusunda dikkat edilmesi gereken husus; fail tarafından gerçekleştirilen birden fazla saikin aynı uyuşturucu veya uyarıcı madde ile ilgili olması bir diğer deyişle suçun hukuki konusunun aynı olması gerekmektedir.

2.8. Kovuşturma Usulü, Görevli ve Yetkili Mahkeme, Dava Zamanaşımı

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının takibi şikayete bağlı olmayıp resen kovuşturulması yapılan suçlardır¹⁹².

Aynı zamanda CMK m.150 “müdafinin görevlendirilmesi” başlığında alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren durumlarda, istem aranmaksızın müdafii görevlendirilmesi düzenlenmiştir. TCK m.188’de düzenlenen suçların alt sınırı on yıl olarak düzenlenmiş olduğundan, bu suçların soruşturması veya kovuşturması sırasında zorunlu müdafilik kavramı gündeme gelecektir. Bahse konu suçlar da görevli mahkeme, 5235 sayılı Kanun’un 12.maddesine göre ağır ceza mahkemeleridir¹⁹³.

CMK’nın 12.maddesinde yetkili mahkeme düzenlenmiştir. Bu hükme göre uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarında davaya bakma yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir. Aynı maddede düzenlenen diğer fıkralara göre; suçun teşebbüs aşamasında kalması durumunda yetkili mahkeme son icra hareketinin yapıldığı yer mahkemesi, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.

Dava zamanaşımı süresi içinse TCK m.66 hükmünün göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bahsi geçen hükmün (c) bendine göre; “Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl” ve (d) bendine göre; “Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl” zamanaşımı süreleri düzenlenmiştir. Buna göre TCK m.188’in 1.fikrasında düzenlenen suçlar için dava zamanaşımı yirmi yıl, 7.ve 3.fikrasında düzenlenen suç içinse onbeş yıldır. Ayrıca belirtmek gerekir ki TCK m.66/3 hükmü gereği dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

2.9.Yaptırım

TCK’nın 45.maddesinde suça karşı uygulanacak yaptırımlar hapis cezası ve adli para cezası olarak düzenlenmiştir.

¹⁹²Elmas, B. (2017). s.253; Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (14. Baskı). Seçkin Yayıncılık. s.792

¹⁹³Elmas, B. (2017). s.253

Çalışmamızın önceki kısımlarında da sıkça bahsetmiş olduğumuz üzere TCK m.188 kapsamındaki uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkinsuçlar için dört farklı suç tipinin düzenlendiği ve bu suç tiplerine atıf yapılarak üç ayrı nitelikli halin düzenlendiğini söyleyebiliriz. TCK m.188'in fıkralarında düzenlenen suçlara değinecek olursak;

TCK m.188'in birinci fıkrasına göre uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişinin yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve ikibin günden yirmi güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre; bahsi geçen maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, kabul eden, satın alan, bulunduran kişi hakkında on yıldan az olmamak üzere hapis cezası ve yirmi güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hükmü düzenlenmiştir. Bu fıkra da hapis cezası hakkında bir alt sınır oluşturulsa da üst sınırın düzenlenmediği dikkat çekmektedir. Burada her ne kadar üst sınır düzenlenmese de TCK m.49'da süreli hapis cezasının kanunda aksi belirtilmeyen hallerde, bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz düzenlemesinden dolayı bu fıkra için geçerli üst sınırın yirmi yıl olacağını söyleyebiliriz¹⁹⁴. Bununla birlikte aynı fıkra ya getirilen ek cümle ile uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması halinde verilecek olan cezanın on beş yıldan az olamayacağı açık bir şekilde düzenlenmiştir.

Söz konusu maddede düzenlenen nitelikli hallerden bahsedecek olursak; eroin, kokain, morfin, sentetik kannabionidler ve türevleri, bazik morfin veya TCK m.188/3'te düzenlenen herhangi bir saik konusu olduğunda; Okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi insanların tıbbi, eğitimsel, askeri ve sosyal amaçlarla bir araya geldiği, sınır duvarı ile tanımlanan sınır çizgisine 200 metreden daha yakın mesafede bulunan halka açık yerlerde işlenmesi halinde cezanın yarı oranda arttırılacağı düzenlenmiştir.

Ayrıca, 188.maddede düzenlenen suçların faili tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza da yarı oranında arttırılacaktır. Düzenlenen suçların üç veya daha fazla kişi tarafından işlenmesi halinde suç yarı oranında, bu suçun suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgüt çerçevesinde işlenmesi durumunda ise verilecek ceza bir kat arttırılacaktır.

Cezalar TCK'da süreli hapis ve adli para cezaları olarak ayrılmaktadır. Adli para cezaları da ağırlaştırılmış müebbet, müebbet ve süreli hapis cezaları olmak üzere üç alt başlıktan oluşmaktadır.

TCK 45.maddesi uyarınca ağırlaştırılmış müebbet, hükümlünün yaşadığı sürece sıkı güvenlikli ceza ve infaz kurumlarında tamamlayacağı hapis cezası, müebbet ise yaşadığı sürece devam eden hapis cezası türüdür.

¹⁹⁴ Akbulut, F. (2022). s.194

Kısa süreli hapis cezası, bir yıl veya bir yılın altında kalan hapis cezası olarak tanımlanabilirken, kanunda açıkça hüküm olmayan hallerde bir aydan az , yirmi yıldan fazla olamayacaktır.

Adli para cezası, malvarlığına yönelik bir yaptırımdır¹⁹⁵. TCK 52.maddesi ile gün ve para cezası olmak üzere iki şekilde kabul edilmektedir.Bu ceza türünde bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktarın çarpılması sonucu elde edilecek rakam hazine tarafından hükümlüden alınmaktadır. Bu dönüşümde dikkate alınan miktar günlük 20 ila 100 Türk Lirasıdır¹⁹⁶.

Uyuşturucu madde suçlarında verilecek ceza hesaplanırken hakimın takdiri indirim yetkisi vardır. Hakimın takdir yetkisi sınırsız olmamakta, somut olayın özellikleri , ele geçirilen madde miktarı, suçun konusu , işlendiği yer gibi hususlar belirleyici olmaktadır.Hakim takdiri indirim halinde gerçekesini de açıklamak zorundadır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 19.06.2007 T., 2007/10-108 E, 2007/152 K. sayılı kararında;“*hapis cezası alt sınırdan verilmesine rağmen,alt sınırı 5 gün olan adli para cezasının 240 kat üzerinde olan 1200 gün tespit edilmesi,hapis cezasının alt sınıra göre belirlendiği durumlarda adli para cezasının da alt sınırdan verilmesinin gerekli olduğunu belirterek*” gerekçenin önemine vurgu yapmaktadır¹⁹⁷.

Kanun koyucu uyuşturucu madde suçlarında en ağır yaptırımı, yirmi yıldan otuz yıla kadar hapis ve iki bin günden yirmi bin güne kadar adli para cezası olmak üzere imal, ithal veya ihraç suçlarının karşılığı olarak belirlemiştir.

TCK 188 maddesinin dördüncü fıkrasının a bendi;“*eroin,kokain,morfin,bazmorfin,sentetik kannabinoid ve türevleri,sentetik katinon ve türevleri,sentetik opioid ve türevleri veya amfetamin ve türevleri*” olması halinde,faile verilecek ceza yarısı oranında arttırılacaktır.

Aynı maddenin b bendi ise;“*umumi veya umuma açık bir yerde işlenmesi veya kanunda belirtildiği gibi ibadethane,okul gibi yerlerde veya bunlara iki yüz metreden az uzaklıkta işlemesi halinde durumunda faile verilecek ceza yarı oranında arttırılacaktır*” şeklinde düzenlenmiştir. Bir olayda iki nitelikli hal doğmuş ise faile tek ceza ve bu cezanın miktarı da alt sınırdan uzaklaşarak verilecektir.

Uyuşturucu maddenin imal, ithal, ihraç etme eylemleri arasında fark aranmamış ve aynı yaptırıma tabi turulmuştur. Doktrinde , bu ayrımın yapılmamasının ceza adalaet sistemine aykırı olabileceğine dair görüş vardır¹⁹⁸. Kanaatimiz, suçun hareket unsurları

¹⁹⁵Artuk, M.E., Gökçen, A. ve Yenidünya, A. C. (2007).Ceza Hukuku Genel Hükümler (3. Baskı). Adalet Yayınevi.s.974.

¹⁹⁶Organ,İ. ve Baran T.(2020).İdari ve Adli Para Cezalarının Karşılaştırılması. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,Cilt (4),s.792-808

¹⁹⁷<http://www.kazanci.com.tr/>. adresinden 29/05/2022 tarihinde alınmıştır.

¹⁹⁸Doğan Karakaş, F. (2015).s.246.

ayrı ayrı ele alınmasına rağmen aynı yaptırıma tabi tutulması hakkaniyete uygun düşmeyecektir¹⁹⁹.

Türk Ceza Kanunumuzun 188. Maddesi ve devamındaki fıkralarında yer alan suçların cezaları yarı oranında artması için, yine aynı maddenin 8. Fıkrasında yer alan kişilerle veya özel olarak sayılan kişilerle aynı olması halinde bu ceza yarı oranında arttırılacaktır²⁰⁰. Olayda yer alan faile, aynı anda hem maddede yer alan kişilerden olunması hemde nitelikli hallerin bulunması sonucunda arttırılarak cezalandırma hükmüne başvurulacaktır.

İlk belirlenecek husus temal cezadır. Daha sonra suçun amacının aynı maddenin 4'üncü fıkrası hükümleri kapsamına girmesi halinde suçun yarısı oranında ağırlaştırılarak suç üç veya daha fazla kişiyle birlikte veya birlikte işlenir. Suçun işlenmesi halinde ceza yarı oranında ağırlaştırılır. Örgütsel faaliyetler sırasında verilen cezalar yarı yarıya veya iki katına çıkar. Birinci fıkrada belirtilen kişilerden biri olması nedeniyle ceza yarı oranında artırılır²⁰¹. Bu maddede belirtilen kişinin, suç işleyen bir fiili işlerken hak ve yetkilerini kötüye kullanması halinde, Türk Ceza Kanununun 53. maddesinin 5. fıkrası uyarınca hak ve yetkilerini bir defaya mahsus olmak üzere birkaç gün süreyle kullanmaktan yasaklanır.

Uyuşturucu madde üretme ve uyuşturucu kaçakçılığı suçlarının faillerine uygulanan para cezalarının oldukça ağır olduğunu belirtmekte fayda vardır. Aslında bazı durumlarda failler neredeyse ömür boyu hapis cezasına çarptırılabilir.

Her ne kadar yasama organı, faillerin toplumun bütünlüğünü bozan fiillerini cezalandırmak ve bu suçları önlemek amacıyla cezaları güçlendirme kararı almış olsa da, bu suçların faillerine verilen cezalar aşırı ve dengeli değildir. Bir gram esrar ticareti için 20 ila 30 yıl hapis cezası çok ağırdır. Bu cezalar, faillerin neredeyse ömürlerinin tamamını cezaevinde geçirmeleri gerektiği anlamına gelmektedir²⁰².

Kanaatimiz, cezaların ağırlaştırılması bu suçları önlemenin tek yolu değildir. Uyuşturucuya bağlı suçlar söz konusu olduğunda, faillere yönelik cezaların artırılması yerine bireysel farkındalığın artırılması ve okullarda eğitim verilmesi bu suçların önlenmesine yardımcı olacağı yönündedir.

Yaptırımlar, TCK'nın 1. Cilt 3. Kısım 2. Kısımında tanımlanmıştır. Bu kısmın 53. ve 60. maddeleri arasında yer alan güvenlik tedbirleri; belirli hakların kullanılmasından yoksun bırakma, mallara el konulması, gelir müsadere, çocuklara ve akıl hastalarına yönelik özel tedbirler, suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular, sınır dışı edilme ve tüzel kişilere karşı güvenlik önlemleri şeklinde sıralanmaktadır.

¹⁹⁹Bkz.aynı görüşte Ballıkaya, R. (2023).s.97.

²⁰⁰Balcı, M. (2009).s.249

²⁰¹Şare, E. (2017).Türk Ceza Hukukunda Teşebbüs, *TBB Dergisi*, Cilt () ,Sayı: 130, s.119-156. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-130-1657>

²⁰²Ballıkaya, R. (2023).s.97.

Güvenlik tedbirleri, sanığın suç işledikten sonra maruz kaldığı riskler dikkate alınarak mahkeme tarafından koruyucu veya iyileştirici amaçlarla verilen cezai yaptırımlardır²⁰³.

TCK m.20’de fail gerçek kişi olup, ceza sorumluluğunun bireyselliği ilkesine göre tüzel kişiler suçun faili olamaz. Ancak Kanun koyucu, Türk Ceza Kanunu'nun 189. maddesinde tüzel kişinin faaliyeti kapsamında bu suçların işlenmesi halinde tüzel kişilere ek tedbirlerin uygulanacağını düzenlemektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde üretimi veya ticaretiyle ilgili suçların faillerine de kanunla öngörülen güvenceler getirilebilir. Güvenlik tedbirleri genellikle suçla mücadeleyle yönelik tedbirlerdir. Tüzel kişi hakkında alınan güvenlik tedbirleri, TCK m.60 uyarınca “tüzel kişinin faaliyet izninin iptali” ve “müsadere”dir. Hâkim, özel hukuk kişisine karşı alınan bu tedbirlerden herhangi birinin ciddi ve işlenen fiille orantısız olduğu kanaatine varırsa, bu maddenin 3’üncü fıkrası uyarınca güvenlik tedbirine karar veremez. Bu nedenle yasama organı hakimlere güvenlik tedbirlerinin uygulanması konusunda takdir yetkisi vermiştir²⁰⁴.

²⁰³Gödekli, M.(2020). Ceza Hukukunda Güvenlik Tedbirleri ve Muhakeme Usulü (1.Baskı). Adalet Yayınevi.s.114.

²⁰⁴Gödekli, M.(2020).s.113.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYUŞTURUCU veya UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu 5237 sayılı TCK'nın üçüncü bölümü olan “*Kamu Sağlığına Karşı Suçlar*” bölümündeki 190.maddede düzenlenmiştir.Kanun metnine bakmak gerekirse;“1-Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için;Özel yer,donanım veya malzeme sağlayan,Kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan,Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren kişi beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.2-Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirir veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.3-Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru,laborant,ebe,hemşire,diş teknisyeni,hasta bakıcı,sağlık hizmeti veren,kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde,verilecek ceza yarı oranında artırılır” şeklindedir.

Her ne kadar çalışmamızın ilerleyen kısımlarında ele alınacak olsa da, birinci fıkraya baktığımız zaman yasa koyucunun madde kullanılmasını kolaylaştırıcı eylemleri sayarken sınırlı sayı yöntemini izlediği ve bundan dolayı madde metninde yer almayan diğer hareketlerin bu suç kapsamında değerlendirilmeyeceğini söyleyebiliriz²⁰⁵. Ayrıca belirtmemiz gerekir ki bu suç kapsamında uyuşturucu madde kullanmak değil, kullanılmasını kolaylaştırmak suç olarak düzenlenmiştir²⁰⁶.

İkinci fıkraya baktığımızda ise, birinci fıkradan farklı bir suç tipi düzenlenip alenen özendirilmeden bahsedilmekle birlikte, üçüncü fıkarda ise her iki suç tipi içinde geçerli olacak nitelikli hal düzenlenmiştir.

3.1. Suçla Korunan Hukuki Değer

Çalışmamızda sıkça bahsetmiş olduğumuz üzere, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında, suçların düzenlendikleri yer itibarıyla de, korunan hukuki yarar kamu

²⁰⁵Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019)..s.795.

²⁰⁶Yılmaz E. (2018). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK m.190). *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (9-1), s.345-374.
<https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0021828>

sağlıdır. Aynı zamanda doktrinde, TCK m.190/2 hükmünün, devletin gençleri uyuşturucu bağımlılığından koruma yükümlülüğünü de yansıttığı belirtilmektedir²⁰⁷.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile kullanımını kolaylaştırma suçları “*kamunun sağlığına karşı suçlar*” içerisinde yer almaktadır. Bu suçlar bakımından korunan hukuki değer bireylerin sağlığı ile kamu sağlığı/genel sağlıdır²⁰⁸.

3.2. Suçun Maddi Unsurları

TCK m.190’da yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçunun unsurları, TCK m.188’de yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal etme ve satma suçunun unsurları ile aynıdır. Konu bütünlüğü açısından çalışmamızda kısaca bu bölümde değineceğiz. Bu suçta mağdur yine toplumun bütünü olarak görülmüştür. Fail konusunda ise ayrıca belirtmek gerekir ki maddede düzenlenen her iki fıkra açısında da fail, herkes olabilmekte ve bu faili de belirlerken 5187 sayılı Basın Kanunu ile 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu’nun hükümlerine bakmak gerekmektedir²⁰⁹.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu oluşturan seçimlik hareketler TCK m.190’da;“*Özel bir yer, ekipman veya malzeme sağlamak, kullanıcıları yakalamayı zorlaştıracak önlemler almak ve kullanım konusunda başkalarını bilgilendirmek*” olarak belirtilmiştir. Suçun hukuki niteliği yukarıda sayılan fiillerden birinin meydana gelmesiyle ortaya çıkar²¹⁰.

3.2.1. TCK m.190/1’de Düzenlenen Suçun Maddi Unsurları

TCK m.190 birinci fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu;“*özel yer, donanım veya malzeme sağlamak*”,“*kullanıcıların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almak*” ve “*kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi vermek*” şeklinde olmak üzere seçimlik hareketlerle düzenlenmiştir. Suçun oluşması için düzenlenen fiillerden birinin yapılması yeterli olup, bu fiiller dışında hareket edilerek suçun işlenmesi mümkün değildir²¹¹.

²⁰⁷Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1004.

²⁰⁸Ünlü, A. (2019). s.79.

²⁰⁹Elmas, B. (2017). s.553.

²¹⁰Yenerer Çakmut, Ö. (2019).Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m. 190). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, Cilt (21), s. 3117. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/OZLEM-YENERER-CAKMUT.pdf>.

²¹¹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1008; Elmas, B. (2017). s.555

3.2.1.1. Fail

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırma suçunun faili açısından TCK’da bir özellik belirtilmemiştir²¹². Bu suçun faili herkes olabilmektedir. Her ne kadar bu suçun faili herkes olabilse de bu suçun nitelikli halinin meydana gelebilmesi; “*doktorlar, diş hekimleri, eczacılar, kimyagerler, veterinerler, sağlık personeli, laboratuvar asistanları, ebeler, hemşireler, diş hekimleri, görevliler, sağlık hizmeti veren ve kimya veya ilaç ticaretiyle ilgisi olan kişiler*”²¹³ kişiler tarafından işlenmesi durumunda söz konusu olacaktır²¹⁴.

3.2.1.2 Mağdur

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu, kamu sağlığı suçları kategorisinde düzenlenen bir suçtur. Bu suç toplum için önemli olduğundan mağdur kamu veya toplumdur²¹⁵.

3.2.1.3. Konu

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun hukuki konusunu, uyuşturucu ve uyarıcı maddeler oluşturmaktadır²¹⁶. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler tanımı TCK düzenlemesinde yer almamıştır. Kanun koyucu, neden düzenleme yapılmadığını TCK m.188 gerekçesinde; Uyuşturucu veya uyarıcıların nelerden oluştuğunu tanımlamamakta ve ayrı ayrı göstermemekte, ancak uyuşturucu veya uyarıcıların ve benzeri uyuşturucu ve sentetik maddelerin kötüye kullanılması ve bunların neden olduğu suçları yaptırım altına alarak güçlü bir sosyal koruma sağlamayı amaçlamaktadır. Böylece psikotrop madde, uyuşturucu veya uyarıcı etki yapan ve insanlarda bağımlılığa neden olan tüm maddelerin bu suç kapsamına girdiği şekilde açıklanmıştır²¹⁷.

3.2.1.4. Fiil

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuna ilişkin fiili meydana getiren hareket kanunda seçimsiz olarak belirtilmiştir. Ayrıntılı başlıklarda

²¹²Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.796.

²¹³Yenerer Çakmut, Ö. (2019). s.3117-3118.

²¹⁴Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.797.

²¹⁵Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.798; Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1008.

²¹⁶Yenerer Çakmut, Ö. (2019). s.3115

²¹⁷Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.797

açıkladığımız üzere bu suç TCK'da belirtilen seçimlik bağlı hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle icrai davranışla işlenebilen bir suçtur²¹⁸.

3.2.1.4.1 Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlama

Doktrine göre özel yer;“Özel yerden maksat, kişilerin söz konusu maddeleri kolaylıkla ve güvenle tüketebileceği mekanın kullanıcıların yararlanmasına sunulmasıdır” şeklindedir²¹⁹.

Özel yer için daha önce orada uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmış veya kullandırılmış olması şartı aranmamakla birlikte; özel yer, kişinin maddeyi güven içinde tüketmesini sağlama, kişinin başkaları tarafından görülmesini engelleme, yakalanma tehlikesini azaltma gibi nitelikleri sağlamalıdır²²⁰. Bu noktada bahsi geçen yerin konut , işyeri , karavan, otomobil veya bir bahçe olması önemli değildir aynı zamanda failin bu yerin maliki olmasına da gerek yoktur²²¹.

Donanım ve malzeme sağlama hareketini incelememiz gerekirse, doktrinde donanım “madde kullanımı esnasında kullanılan araç ve gereç” malzeme ise “madde kullanımı esnasında kullanılan araç ve gereç” olarak tanımlanmıştır²²². Donanım ve malzeme sağlamanın ise; kullanmaya yönelik uyuşturucu veya uyarıcı madde oluşturmak ve kullanma sürecinde kullanılan malzemeleri temin etmek şeklinde tanımlanabilmektedir²²³. Eroini damara enjekte etmek için kullanılan enjektör, şırınga, serum lastiği veya esrarı sarmak için kullanılan kağıt bu malzemelere örnek olarak verilebilir²²⁴. Özellikle belirtmek gerekir ki burada kastedilen donanım, uyuşturucu madde kullanımı esnasında kullanılan araç gereçlerdir. Buna göre, uyuşturucu maddenin kullanımına değil de üretimi için donanım ve malzeme sağlanması durumunda TCK m.188'e göre değerlendirme yapılması gerekecektir²²⁵.

3.2.1.4.2. Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddeyi Kullananların Yakalanmasını

Zorlaştıracak Önlemler Alma

Maddede düzenlenen ikinci seçimlik hareket “Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan”lar hakkında düzenlenmiştir.

²¹⁸Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1007

²¹⁹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1009

²²⁰Elmas, B. (2017). s.557

²²¹Yılmaz E. (2018). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK m.190),*Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (9-1), s.345-374. <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0021828>

²²²Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1008

²²³Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1009

²²⁴Elmas, B. (2017).559

²²⁵Şen, K. R (2022). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçu (TCK M. 190)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.s.12.

Doktrinde, zorlaştırmacı önlemler alma;“Yasaklı madde kullanan kişinin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının çeşitli tıbbi yöntemlerle anlaşılmasını sağlayacak fiziksel, fizyolojik ve diğer özelliklere sahip olması" ve "belirtilerin ortadan kalkması için fiziksel delillerin yok edilmesi”²²⁶ olarak açıklanmıştır.

Maddede geçen “yakalanma” kavramını sadece resmi makamlarca yakalanma gibi algılanmaması, kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının, haberdar olmasını istemediği kişilerin öğrenmesinin de “yakalama” olarak kabul edilmesi gerektiğini dair görüşler de bulunmaktadır²²⁷.

Burada dikkat çekilecek bir diğer konu ise TCK m.190/1’de düzenlenen bu suçun TCK m.281 (suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme) ve TCK m.283’te (suçluyu kayırma) düzenlenen suçlarla karıştırılma durumudur. Suçluyu kayırma TCK m.283’te;“Suç işleyen bir kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkan sağlayan kimse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” şeklinde ve suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme TCK m.281’de;“Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez” şeklinde düzenlenmiştir.Buradaki önemli fark m.283’te “herhangi bir suçu işlemiş bir kişiye imkan sağlama” eylemi ile TCK md. 281’de;“suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren” kişilerin eylemleri yaptırma bağlanmışken,TCK m.190’da sadece;“uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” suçları yaptırma bağlanmıştır. Aynı zamanda belirtmek gerekir ki TCK m.190/1’in oluşabilmesi için delillerin tamamen yok edilmesine gerek bulunmamakta olup, deliller tamamen yok edilse bile uyuşturuculara özel bir düzenleme olduğu için TCK m.190/1 maddesi uygulama alanı bulacaktır.

3.2.1.4.3. Kullanma Yöntemleri Konusunda Başkalarına Bilgi Verme

TCK m.190/1’de düzenlenen son seçimlik hareket kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi vermektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin nasıl hazır hale getirileceğine ve kullanımına ilişkin bilgiler veya ne surette vücuda zerk edileceğine dair bilgiler bu kapsamda sayılmaktadır.Söz konusu maddelerin nereden elde edilebileceği veya nasıl üretililebileceğine ilişkin bilgi vermek bu maddenin kapsamı dışındadır; verilen bilgilerin yalnızca uyuşturucu veya uyarıcıların kullanımına ilişkin olması gerekmektedir ²²⁸.

²²⁶Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1009.

²²⁷Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019).s.800, Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1009-1010.

²²⁸Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1010.

3.2.2. TCK m.190/2’de Düzenlenen Suçun Maddi Unsurları

TCK m.190/2’de düzenlenen suça göre;uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi cezalandırılır. Bu maddede düzenlenen suçlar da TCK m.190/1’de olduğu gibi seçimlik hareketli bir suçtur ve özendirme veya yayın yapma hareketlerinden biri gerçekleştiği takdirde suç tamamlanmış olur.

TCK m.190/2’de düzenlenen bu suçta, aleniyet suçun temel şekline ilişkin bir unsurdur²²⁹. Bundan dolayı, madde metninde tanımlanan hareketler alenen yapılmadığı sürece suç gerçekleşmeyecektir. Özendirme ve nitelikli yayın yapma fiillerinden önce aleniyet kavramının üstünde durmamız gerekirse;

Aleniyet TDK’ya göre “açıklık” olarak tanımlanmıştır²³⁰.Aleniyetin TCK’da düzenlenen bir tanımı olmamakla birlikte Tezcan,Erdem,Önok’a göre;“Aleniyetten kasıt, fiilin belirsiz ve çok sayıda kişi tarafından öğrenilmesini mümkün kılacak şekilde gerçekleştirilmesidir”²³¹ ve TCK m.125’in gerekçesinde de aleniyet;“Aleniyet için aranan temel ölçüt, fiilin,gerçekleştiği koşullar itibariyle belirli olmayan ve birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olmasıdır” şekliyle tanımlanmıştır.

Yargıtay kararlarında ise aleniyet kavramıyla ilgili farklılıklar bulunmaktadır.

Yargıtay 18. CD, 24.2.2020 T.2019/17899E., 2020/4850K. sayılı kararında²³²;“TCK’nın 125/4.maddesinde:Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altında biri oranında artırılır hükmü yer almaktadır.Aleniyet hakaret eyleminin herkesin duyabileceği, görebileceği ve sayısı belli olmayan birden fazla kişiler tarafından algılanabilir olması anlamına gelmektedir.Aleniyet nedeniyle artırım yapılmasının amaçlarından biri mağdurun onur ve şöhretinin, fiili başkalarının duyması veya duymasına açık olması nedeniyle daha fazla zarar görmesi diğeri ise hukuka aykırılık teşkil eden fiilin bizzatıhi aleni olarak icra edilmesidir.Somut olayda sanığın cezaevinde koğuştta söylediği hakaret kabul edilen sözleri nedeni ile, ceza evi koğuşunun aleni yerlerden olmamasından dolayı sanık hakkında aleniyet artırımı yapılması hukuka aykırıdır” kararında koğuşu aleni yer kabul etmezken;

Yargıtay 16. CD, 06.02.2020 T. 2015/2957 E., 2015/3622 K. sayılı kararında²³³;“Sanığın,adliye koridorunda bir şahısla tartıştığı sırada gelen polisin kaybol burdan deyip kolunu sıktığını,tepki gösterince küfrettiğini,aynı şekilde karşılık verince de dışarı çıkarıp 7-8 polisin dövdüğünü savunması,tanık S’in sanığı doğrular nitelikteki anlatımı ve sanığın yaralandığını gösterir adli raporu karşısında,olayın çıkış sebebi ve savunma üzerinde durularak,TCK’nın 129. maddesindeki haksız tahrik hükmünün uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmaması,kabule göre de, sanığın hakaret eylemini

²²⁹Taştan, M. (2022). Yargıtay Kararları Çerçevesinde Uyuşturucu ve Uyuşturucu Madde Suçları (1.Baskı).Yetkin Yayıncılık.s. 21.

²³⁰www.sozluk.gov.tr adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

²³¹ Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.215.

²³²Taştan, M. (2022). s.322.

²³³<http://www.sinerjimevzuat.com.tr> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

gerçekleştirdiği adliye koridorunun aleni yer olduğu ve TCK'nın 125/4.maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi” şeklinde belirterek adliye koridorlarını aleni kabul etmiştir.

Yargıtay uygulamalarına göre; bir suçun alenen işlenebilmesi için belirsiz sayıda kişi tarafından suç teşkil eden eylemin bilenebilir olması gerekmektedir²³⁴. Buna göre aleniyetin en önemli unsurları başkaların duyabileceği ve görebileceği şekilde yapılmasıdır. Kanaatimizce de uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımında özendirmenin veya yayın yapmanın alenen olabilmesi için belirsiz sayıda kişi tarafından bilenebilir olması gerekmektedir.

3.2.2.1. Özendirmek

TDK'ya göre özendirmek; “*özenmesini sağlama, teşvik etmek*”²³⁵ tir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanımı hususunda ise özendirmek; “*bu maddelerin kullanımı konusunda kişileri teşvik etmek, isteklendirmek ve kışkırtmaktır*”²³⁶

Daha önce de üzerinde durduğumuz üzere özendirme suçunun alenen yapılması gerekte aksi halde suç oluşmayacaktır. Burada önemli olan, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması özendirmesi olduğu için bu özendirmenin yazılı, sözlü veya görsel bir şekilde yapılmasının farkı yoktur.

Özendirme suçu bir tehlike suçudur ve özendirmeye yönelik hareketlerin yapılması yeterlidir ve neticenin gerçekleşmesi aranmaz²³⁷.

İnsanlar ve özellikle gençler arasında sosyal medyanın kullanımının artmasıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına özendirme suçu da artmıştır. Gündemde olan birkaç şarkıcının daşarkı metinlerinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirici betimlemelerinden dolayı bu suçun faili olmuşlardır. Bu konuda bir sosyal medya fenomeni hakkında uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullandırmaya özendirmeden dolayı verilen mahkûmiyet kararını paylaşmak istiyoruz.

Kanaatimiz, sanığın profilinin herkese açık olması ve takipçi sayısının çokluğu da göz önünde bulundurularak; beyanlarının ifade özgürlüğünün sınırını aşar mahiyette ve madde kullanımını özendirmeye yönelik olduğudur.

3.2.2.2. Yayın Yapma

Sözlüğe göre yayın; “*kitap, gazete, neşriyat vb. gibi basılan ve satılan yayınlar, Radyo veya televizyon aracılığıyla kamuya sunulan, duyurulan veya iletilen her türlü*

²³⁴Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.802.

²³⁵www.sozluk.gov.tr. adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

²³⁶Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.802 Elmas, B. (2017). s.565.

²³⁷Elmas, B. (2017).s.566.

eser, program, neşriyat” olarak tanımlanmıştır. TCK m.6.’da düzenlenen “Tanım” başlığında bu ifade “*basın ve yayın yoluyla*” anlamına gelmektedir. “Her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim araçları aracılığıyla üretilen yayınlar” olarak tanımlanmaktadır²³⁸.

Sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlar, elektronik iletişim aracılığıyla yapılan yayınlara örnektir.

İzmir BAM. 3. CD., 27.04.2020 T., 2019/424 E., 2020/921 K. sayılı kararı²³⁹; “*Sanığın facebook hesabında, esrar içmekte kullanılan çarşaf diye tabir edilen kağıda sarılı içerisinde esrar olduğu değerlendirilen maddeyi bir erkek şahsın içmeye ve sarmaya çalıştığı gözüken birçok fotoğraf ile saksı içerisinde hint keneviri bitkisi olan fotoğrafları paylaştığının tespit edildiği, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılmasını alenen özendirmenin, teşvik etme ve isteklendirme anlamında olabileceği, sanığın esrar maddelerinin bulunduğu çarşaf diye tabir edilen sarılmış kağıtların ve hint keneviri bitkilerinin fotoğraflarını kendisine ait facebook hesabından paylaşmak suretiyle üzerine atılı suçu işlediği anlaşılmakla, eylemin doğru olarak nitelendirildiği ve kanunda öngörülen suç tipine uyduğu*” şeklindedir.

Bu suç da özendirme suçunda olduğu gibi, tehlike suçudur ve yayın yoluyla özendirmenin yapılması yeterli olup neticenin gerçekleşmesi aranmaz²⁴⁰.

3.3. Suçun Manevi Unsuru

TCK m.190’da düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasını kolaylaştırma suçu sadece kasten işlenebilen, taksirle işlenmesi mümkün olmayan suçlardandır.

Doktrinde bir görüşe göre; TCK m.190/1; “*uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için*” ibaresi özellikle bu suçta özel kastın varlığının gerekli olduğu, olası kastla işlenemeyeceğini²⁴¹, diğer bir görüşe göre ise bu fıkra düzenlenmiş suçun oluşabilmesi için kastın yeterli olduğu savunulmaktadır²⁴². Yargıtayın eski tarihli kararlarına baktığımızda “*uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma*” suçu için genel kastın varlığının yeterli olduğuna dair kararlarda²⁴³ bulunmakla birlikte son yıllarda verdiği kararlarda TCK’nun 190.maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen

²³⁸www.sozluk.gov.tr. adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

²³⁹<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.

²⁴⁰Elmas, B. (2017).s.567.

²⁴¹Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019).803-804.

²⁴²Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.1012.

²⁴³Yargıtay 10.CD 25.03.2003 tarihli ve 2002/30290 E. Sayılı kararı; “*Özel bir yer sağlayarak bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma suçunun oluşabilmesi için, sanığın, uyuşturucu maddeyi kolaylıkla kullanmaya elverişli herhangi bir yerden, başkasının yararlanmasını sağlayarak, o kişinin uyuşturucu madde kullanmak fiilini kolaylaştırması ve mülkiyet ya da zilyetliğinde bulunan bu yerin, bir başkasının uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştıracağını bilerek ve bu sonucu isteyerek hareket etmesi, yani genel kastının bulunması gerekmektedir.....*” (Taştan (eserinin adının kısaltılmış hali) s.329)

suçun oluşabilmesi için “uyuşturucu kullanilmasını kolaylaştırma” özel saiki ile gerçekleşmesi gerektiği görüşü daha yaygındır²⁴⁴.

TCK m.190 ikinci fıkrasında düzenlenen suç için manevi unsuru incelememiz gerekirse “genel kast”ın yeterli olduğunu söyleyebiliriz²⁴⁵. Bir suçun genel kastla işlenebiliyor olması, olası kastla da işlenebileceği anlamına gelmektedir. Bu suçun olası kastla da işlenebildiğini kabul ettiğimiz takdirde, bir köşe yazısında veya şarkı sözleri içerisinde uyuşturucu madde kullandığını dile getiren kişi de bu suça fail olabilmektedir. Kanımızca, TCK m.190’un birinci fıkrasında da olduğu gibi, bu fıkra da düzenlenen suç için de “özendirme” saikinin aranması daha yerinde bir düzenleme olacaktır.

3.4. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık, hukukun genel olarak düzenlediği emir ve yasakların aksine olarak hareket edilmesi olarak tanımlanabilmektedir²⁴⁶.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının kolaylaştırılması suçuna dair düzenlenen suç tiplerine ilişkin TCK’da herhangi bir hukuka uygunluk nedeni düzenlenmemiştir fakat mesleğin icrası yönünde özellikle doktorlar açısından bu durumun değerlendirilmesi gerekmektedir.

Özellikle madde bağımlıların tedavi süreçlerinde hekimlik mesleğinin icrası hukuka uygunluk nedeni olarak karşımıza çıkabilmektedir²⁴⁷. Tedavi sürecindeyken, uyuşturucu bağımlılarına kısmen de olsa uyuşturucu madde enjekte edilmesi gerekebilmektedir. Bu gibi durumlarda doktorun, hastasına enjektör sağlaması veya alınması gereken dozdaki uyuşturucu veya uyarıcı maddenin nasıl alınması gerektiği ile ilgili bilgi vermesi, hekimlik mesleğinin icrası kapsamında değerlendirilebilir²⁴⁸.

TCK m.190/2 açısından değerlendirdiğimiz de ise, düşünce açıklama ve fikir yayma özgürlüğü kapsamındaki açıklamaların hukuka uygunluk sebebi karşımıza çıkabilmektedir. Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, Anayasanın 26. maddesinin 1. fıkrasında; “*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne

²⁴⁴“Sanık...’ini kendisine ait işyerinde, haklarında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan işlem yapılan tanıklar..., ... ve ... ile birlikte uyuşturucu madde kullanmaktan ibaret eylemi TCK’nın 190/1.maddesinde düzenlenen suçun unsurlarından olan, “uyuşturucu madde kullanilmasını kolaylaştırma” özel saiki ile gerçekleşmediği gibi suçun manevi unsuru da oluşmadığından, sanığın atılı suçtan beraati yerine yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi...”Yargıtay 20.CD. 10.09.2018 tarihli 2018/957 E. Sayılı Kararı (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>) adresinde 29 Mayıs 2022 tarihinde alındı.

²⁴⁵Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1012.

²⁴⁶Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.278.

²⁴⁷Yılmaz E. (2018).s.109.

²⁴⁸Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019).803; Taştan, M. (2022). s.332.

göre, TCk m.190/2'nin maddi unsurlarını içeren herhangi bir şarkı, şiir veya daha farklı bir sanat eserinin sanat hürriyeti kapsamına girmesi durumunda, bu suç oluşmayacak ve hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirilmesi gerekecektir²⁴⁹.

3.5. Suçun Nitelikli Halleri

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının kolaylaştırma suçunun nitelikli hali aynı maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun “*tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden*” kişiler tarafından işlenmesi nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Maddede düzenlenen meslek grupları “sınırlı nitelikte” sayılmış olup, belirtilen meslek grupları dışındaki kişiler tarafından işlenmesi, bu nitelikli hale girmeyecektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu halin uygulanabilmesi için failin suçu işlediği sırada fiilen o meslekle meşgul olması gerekmektedir²⁵⁰.

Çalışmamızın önceki kısımlarında TCK m.188/8'de de bu nitelikli hali incelediğimiz için, bu düzenlemenin yapılmasıyla ilgili açıklamalar için atıf yapmakla yetiniyoruz.

3.6. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

3.6.1. Teşebbüs

TCK m.190 1.fıkrasında düzenlenen seçimlik hareketler, tehlike suçu olup, salt hareketle işlenebilen suçlardır. Bu suçların salt hareke suçu olmasından dolayı teşebbüse elverişli olmadığına dair görüşler²⁵¹ bulunmakla birlikte icra hareketlerinin parçalara bölünebildiği takdirde veya netice tamamlanamadığı hallerde bu suçun teşebbüse elverişli olduğunu ileri süren yazarlar da bulunmaktadır²⁵².

TCK m.190/1'de düzenlenen suçun oluşabilmesi için, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmaya yönelik hareketlerin yapılması gerekmektedir. Kanaatimizce, bahsi geçen icra hareketlerinin yapıldığı ancak netice gerçekleşmediği sürece bu suçlar teşebbüse elverişli halde olacaktır. Örnek olarak, bir kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı bir kişinin testlerinde bu maddelerin çıkmaması için kişinin vücuduna başka bir kimyasal enjekte etmek üzereyken yakalanması durumunda teşebbüsten bahsedilebilecektir. Çünkü bu durumda hareket parçalara bölünmüş haldedir ve netice gerçekleşmeden yakalanma hali söz konusudur.

²⁴⁹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). s.998.

²⁵⁰Elmas, B. (2017).s.571

²⁵¹Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.804

²⁵²Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).1014; Elmas, B. (2017). s.572 ; Taştan, M. (2022). s.338

TCK m.190/2’de düzenlenen fiillere bakacak olursak, ayrıca neticenin gerçekleşmesi aranmadığı için sadece alenen özendirme veya bu nitelikteki yayınların yapılması suçun oluşması için yeterli olacaktır. Ancak failin, özendirme için harekete geçip, elinde olmayan nedenlerle özendirme eylemini gerçekleştiremediği durumda bu suç için de teşebbüsten bahsedilebilecektir²⁵³.

İki fıkra hükmü için de ayrıca belirtmek gerekir ki, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması suçunun oluşması için özendirilen kimse veya kimseler önem teşkil etmemektedir.

3.6.2. İştirak

TCK m.190’da düzenlenen suçlar iştirak açısından herhangi bir özel düzenlemeye tabi tutulmamıştır. Buna göre bu kapsamdaki suçlar TCK m.37 ve devamındaki maddelere göre her türlü iştirak mümkündür.

TCK m.188/5’de;“*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının üç veya daha fazla kişinin katılımıyla veya suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyetleri kapsamında işlenmesi hali*” suçun nitelikli unsuru olarak düzenlenmiştir. TCK m.190’da ise; üç veya daha fazla kişinin karıştığı veya örgüt eliyle suçun işlenmesi düzenlenmemiştir. Bu durumda genel hükümler çerçevesinde iştirak hükümleri uygulanacaktır²⁵⁴.

3.6.3. İçtima

Daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere TCK m.190 birinci ve ikinci fıkrasında düzenlenen suçlar seçimlik hareketli suçlardır. Bu durumda düzenlenen fiillerin birinin yapılması suçun oluşması için yeterli olmakla birlikte bu hareketlerden birkaçının eş zamanlı olması halinde de tek suç oluşmuş olacaktır. Fakat, düzenlenen suçun birden fazla seçimlik hareketle işlenmesi durumunda ceza tayin edilirken alt sınırdan uzaklaşılması daha hakkaniyetli olacaktır²⁵⁵.

Bununla birlikte, birince ve ikinci fıkralarda düzenlenen hareketlerin aynı anda yapılmasında ise fikri içtima hükümleri söz konusu olabilmektedir²⁵⁶. Örnek vermek TCK m.190’da hükmolunan suçlar üç veya birden çok failin birlikte işlenmesi yani iştirak kapsamında herhangi bir özel düzenlemeye tabi tutulmamıştır. Buna göre bu kapsamdaki suçlar TCK m.37 ve devamındaki maddelere göre her türlü iştirak mümkündür.

²⁵³Elmas, B. (2017).s.573

²⁵⁴Elmas, B. (2017). s.380.

²⁵⁵Taştan, M. (2022). s.339 ; Yılmaz E. (2018).s.110.

²⁵⁶Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.804; Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1014.

TCK m.188/5’de; “*uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının üç veya birden çok failin iştirakıyla ya da suç işlemek için kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali*” suçun nitelikli unsuru olarak düzenlenmiştir. TCK m. 190’da ise; üç veya birden çok failin iştiraki veya örgüt kapsamında bu suçun işlenmesi düzenlenmemiştir. Suçun üç veya birden çok failin iştiraki ve örgüt kapsamında işlenmesi durumunda genel hükümler kapsamında iştirak hükümleri uygulanacaktır²⁵⁷.

3.6.3. İçtima

Daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere TCK m.190 birinci ve ikinci fıkralarında hükmolunan suçlar seçimlik hareketli suçlardır. Bu durumda düzenlenen fiillerin birinin yapılması suçun oluşması için yeterli olmakla birlikte bu seçimlik hareketlerden bir veya birkaçının aynı zaman diliminde yapılması halinde de tek suç oluşmuş olacaktır. Fakat, düzenlenen suçun birden fazla seçimlik hareketle işlenmesi durumunda ceza tayin edilirken alt sınırdan uzaklaşılması daha hakkaniyetli olacaktır²⁵⁸.

Bununla birlikte, birince ve ikinci fıkralarda düzenlenen hareketlerin aynı anda yapılmasında ise fikri içtima hükümleri söz konusu olabilmektedir.²⁵⁹ Örnek vermek gerekirse, fail alenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirici şevkte bulunurken, bunların nasıl kullanılması gerektiğini de açıklarsa fikri içtima söz konusu olacaktır. Ancak iki suçun da düzenlenen ceza alt ve üst sınırı aynı olduğu için pratikte bunun bir karşılığı bulunmamaktadır²⁶⁰.

TCK m.190’da hüküm altına alınan suç ile TCK m.188 kapsamında düzenlenen suçların birleşmesi de söz konusu olabilmektedir. Burada ayrıca belirtmek gerekir ki TCK m.188 ile TCK m.190’da düzenlenen suçların hukuka aykırılık içeriği birbirlerini kapsadığı için kimi yazarlara göre bu durumda sadece m.188’e göre değerlendirilmesi gerekirken²⁶¹, gerçek içtima gereği m.188 ve m.190’a göre iki ayrı suçtan sorumlu tutulması gerektiğini düşünen yazarlar da bulunmaktadır²⁶².

Son olarak belirtmemiz gerekir ki, bu suçta zincirleme suç hükümlerinin uygulanması da mümkündür. Zincirleme suç düzenlemeleri, önceden uyuşturucu veya uyarıcı amaçlı madde kullanım konusunda bilgilendirilen kişi hakkında ve aynı kişi hakkında başka bir zamanda söz konusu madde kullanımını kolaylaştırmak amacıyla bir yer oluşturan kişi hakkında uygulanabilmektedir²⁶³.

²⁵⁷Elmas, B. (2017). s.380.

²⁵⁸Taşan, M. (2022). s.339 ; Yılmaz E. (2018).s.110.

²⁵⁹Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). s.804; Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1014.

²⁶⁰Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1014

²⁶¹Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020).s.1015

²⁶²Elmas, B. (2017).s.574; Yılmaz E. (2018).s.190

²⁶³Taşan, M. (2022). s.339

3.7. Kovuşturma Usulü, Görevli ve Yetkili Mahkeme, Dava Zamanaşımı

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçlarının soruşturulması kovuşturulması şikayete bağlı değildir, bu suçlar resen kovuşturulur. Bu suçların görevli mahkemesi ise 5235 Sayılı kanunun 11.maddesi gereğince asliye ceza mahkemesidir.

Yetkili mahkeme ise, CMK m.12 gereğince suçların işlendiği yer mahkemesidir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçlarında hapis süreleri “beş yıldan on yıla kadar” şeklinde düzenlendiği için, TCK m.66 birinci fıkrası d bendine göre zamanaşımı onbeş yıldır.

3.8. Yaptırım

Ülkemizde uygulanan TCK uyarınca işlenen bir suç hakkında uygulanacak olanyaptırım hapis cezası ve adli para cezasıdır.

TCK m.190 kapsamındaki uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda üç ayrı yaptırım hali düzenlenmiştir. TCK m.190’in fıkralarında düzenlenen bu yaptırımlara değinecek olursak;

TCK m.190’nın birinci fıkrasına göre fail özel yer, donanım veya malzeme sağlamış, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların yakalanmalarını güçleştiren önlemler almışsa da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılma yöntemleri hakkında birilerini bilgilendirmeye ilişkin seçimlik hareketlerden birini fail gerçekleştirmiş ise on yıla kadar hapis bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı yaptırım olarak belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre; TCK, bu suçun, söz konusu maddelerin kullanımını alenen teşvik etmek veya bu maddelerin kullanımını teşvik eden yayınları alenen yayınlamak suretiyle işlenmesi halinde, suçlunun beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılması gerektiğini yaptırım olarak belirtmiştir.

Son olarak, TCK md.190. maddede düzenlenen suçların faili tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişiler tarafından işlenmesi halinde bu fail hakkında verilecek cezalar yukarıda belirtilen sürelerin yarı oranında artırılarak cezalandırılacağı yaptırım olarak düzenlenmiştir.

SONUÇ

Uzun yıllardır uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanımı sürmekte ve gün geçtikçe uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin türleri artmakla birlikte bu maddelerin ticareti, imali ve kullanımının da önüne geçilmesi gittikçe zorlaşmaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hem toplum hem de birey sağlığı için büyük tehlikeler arz etmekte ve bu tehlikeler bireyden topluma bir silsile şeklinde büyüyerek artmaktadır. Birey açısından baktığımız zaman, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler bir süre sonra bu maddelere karşı fiziksel veya psikolojik olarak bağımlılık geliştirmekte, daha sonrasında bu maddelere tekrar erişim sağlayabilmek için gerekirse suça yönelmekte ve böylece toplum düzenini bozmaktadır. Bu kapsamda, TCK m.188’de düzenlenen suçların konusunda uyarıcı madde ifadesinden bahsedilmesinin suçun kanunilik ilkesi uyarınca yerinde olduğu kanaatindeyiz. Nitekim bazı maddelerin uyuşturucu bazı maddelerin ise uyarıcı özelliği bulunmaktadır.

Çoğu uyuşturucu veya uyarıcı maddenin aynı zamanda tıp alanında da kullanılmasından ötürü, bu maddelerin kullanımını, üretimini veya ticaretini tamamen ortadan kaldırmak imkansızdır. Bununla birlikte bu maddelerin kötüye kullanılmasının önüne geçebilmek için uluslararası ve ulusal düzenlemeler bulunmaktadır.

Milli mevzuatımızdan bahsetmek gerekirse, Türk Hukukunda uyuşturucu veya uyarıcı maddeler hakkında net bir tanım bulunmamakla beraber 24.06.1933 tarih 2435 sayılı Resmi Gazete’de yürürlüğe giren 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Kanunu’nda uyuşturucu maddelerin sayma yöntemiyle belirlendiği görülmektedir. Her ne kadar kanunilik ilkesinden dolayı tam bir tanımın yapılmaması bir çok eleştiriye konu olsa da, özellikle psikotrop ilaçların daha sonra da farklı bileşenler ve farklı adlarla üretilme ihtimaline karşın bu yöntemin izlenmesini daha uygun bulmaktayız.

5237 sayılı TCK m. 188’de uyuşturucu madde imal ve ticareti, m. 190.’da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçu, m. 191’de kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu düzenlenmiş m. 192’de de ise bu suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri ele alınmıştır. Çalışmamız kapsamında ise sadece TCK m.188, m. 190 ve bunlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri incelenmiştir.

TCK kapsamında düzenlenmiş olan uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında en ağır yaptırımlara bağlanmış olan suç uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarıdır. TCK m.188/1’de ruhsatsız veya ruhsata uygun olmayan imal, ithal veya ihraç etme fiilleri suç olarak düzenlenmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kontrol altına alınması imal ve ticaret kilit nokta olduğu için bu eylemlerin diğer eylemlere göre daha ağır yaptırımlara bağlanması isabetli bir karardır.

Ayrıca tüzel kişilerin faaliyetleri dolayısıyla TCK m.188’de sayılan suçların işlenmesi halinde, uhdesine gelir elde eden tüzel kişiliğin malvarlığının müsaderesi ve faaiyetin iptaline yönelik yaptırımların kötü niyetli kullanımların önüne geçeceği kanısı ile yerinde olduğunu düşünüyoruz.

Ticaret kavramı, TCK m.188’de suç sayılan tüm fiilleri ifade etmemekte ve suç sayılan fiillerin bedel olmaksızın da işlenebileceği dikkate alındığında başlığın hatalı olduğu kanaatindeyiz. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti’indeki ticaret kavramı çıkartılarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde temin ve sağlama şeklinde başlığın değiştirilebileceği kanaatindeyiz.

TCK m.188/2’de, hükmolunan cezanın mahsup edilmesi için uyuşturucu veya uyarıcı madde ihraç fiilinin, diğer ülke yönünden ithal olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu anlaşılma nedeniyle hakkaniyet aykırı cezaların verilmemesi için 188/2 içeriğine; “*ihraç edilmiş uyuşturucu maddeye ilişkin olarak yurtdışındaki bir yabancı ülkede karar verilmişse*” ibaresinin eklenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

TCK m.188/3’te uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ticareti düzenlenmiştir. Bu suçların gerçekleşebilmesi için kazanç elde etme saiki önemli bir rol oynamaktadır. Ancak madde metninde düzenlenen seçimlik hareketler “*başkalarına verme*” ve “*kabul etme*”de olduğu için bu durumda herhangi bir ticari saik olmadan da belli bir miktarda uyuşturucuyu bir başkasına veren kişi de suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği bu suça göre değerlendirilecek ve böylece orantılı olmayan bir yaptırım ile karşılaşma ihtimali doğacaktır. Fikrimizce kanun maddesine ticari saik kavramının eklenip TCK m.191 ile arasındaki çizginin daha belirgin olması gerekmektedir.

TCK m.188/3’te depolandırma ve bulundurma hareketinin birlikte sayılmasını kanun koyucunun tekrara düştüğü yönünde yorumluyoruz. Depolandırma ve bulundurma fiillerinin aynı unsurlara sahip olması ve aynı cezai yaptırıma tabi olması nedeniyle bulundurma fiili aslında depolamayı da kapsamaktadır.

TCK m.188/4’de cezayı arttıran sebepler arasında söz konusu maddelerin eroin, kokain, morfin, sentetik kannabinoid ve benzerleri veya bazmorfin şeklinde belirtilmesinin ve maddeler arasında böyle bir ayırım yapılmasının doğru olmadığını düşünmekteyiz. Bazı uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kapsam dışında tutarak, sayılan maddeleri daha tehlikeli olduğu yönünde değerlendirmek hatalıdır. Özellikle LSD gibi şiddet sebebi olarak görülen yine daha şiddetli ve zararlı etkisi olan uyuşturucu maddeler ile sentetik uyuşturucuların kapsam dışında tutulmasının çelişki oluşturduğu ve düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

TCK m.188/5’de suç işlemek için kurulan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının işlenmesi nitelikli hal olarak belirtilmiştir. Yargıtay kararları, bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenebilmesi için üyeler arasındaki hiyerarşik ilişkinin var olması şartını aramaktadır. Bu şartın aranması nedeniyle artık nitelikli hal uygulamada neredeyse imkansız hale gelmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları mahiyeti itibarıyla birden çok fail ile işlenebilmektedir. Faillerin sayısı iştirak kavramının sınırlarını aşsa dahi örgüt

değerlendirmesi için hiyerarşik bağın aranması kanun koyucunun amacına uygun düşmemektedir.

TCK m.188/5’de düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde” ifadesi net değildir. 188/1 ve 188/3 ile kıyasladığımızda uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanıcıların üzerindeki etkilerinin aynı olması nedeniyle aynı mahiyette olduğu anlaşılmaktadır.188/6’da, ifade edilen maddelerin resmi makamların iznine veya reçeteye bağlı olacağı yer alsa da; yeterli değildir. Kaldı ki; TCK 188/1 ve 188/3 de sayılan morfin, tıbbi anlamda ağrı kesici olarak kullanılmakta ve yalnızca doktor reçetesi ile verilmektedir. Böyle bir durumda, karışıklık doğması muhtemel olduğundan 188/1 ve 188/3’e rağmen bu düzenlemeye gerek olmadığı kanaatindeyiz.

TCK m.188/8’de sayılan meslek gruplarında “sağlık hizmeti veren” kavramı çok geniş anlamlıdır. Bu kadar geniş anlamlı bir kavramın suçun kanunilik ilkesi gereği bulunmaması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu kavram dışında sayılan meslek gruplarının hepsinin kapsamı belli ve anlaşılır olmasına rağmen, bu kavramın kapsamının tespit edilememesi nedeniyle çıkarılması gerekmektedir.

Genel olarak TCK m.188’de öngörülen uyuşturucu veya uyarıcı imal ve ticareti suçlarında kanuni yaptırımların etkili olduğunu ancak; düzenleme yapılması gereken eksikliklerin giderilmesinin bu suçlarla mücadele için gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

TCK m.190’da ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu düzenlenmiştir. Her ne kadar başlıkta sadece “kolaylaştırma” dan bahsedilse de aynı maddenin 2.fikrasında özendirme suçu da düzenlenmiştir. Suçun kanuni metni uyarınca bu suç “alenen özendirme” veya “özendirici nitelikte yayın yapma” şeklindeki iki farklı hareketle oluşabilmektedir. Çalışmamızda da bahsetmiş olduğumuz üzere buradaki özendirmenin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına teşvik etme anlamına geleceğini söylemiştik. Buna göre bu suç kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının pozitif yönlerinden bahsetme veya kişileri bu maddelere kullanmaya ıstırdırmanın özendirme kapsamında değerlendirileceği ve bu maddelerin olumsuz yönlerinden bahsetmenin bu kapsamda değerlendirilmemesi gerekmektedir.

TCK m. 190/2 uyarınca düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmayı özendirme suçu, iki farklı fiil ile işlenebilmektedir. Bu fiiller, “alenen özendirme” veya “özendirici nitelikte yayın yapma” şeklinde ifade edilmiştir. Fiillerin iç içe girmesi yani özendirmeye yönelik bir yayının aleni olması halinde; suç ilk fiil kapsamında değerlendirilebilir. Yayının aleni olmaksızın özendirici olması ise ikinci fiil kapsamında kalmaktadır. Böyle bir durumda aleni kabul edilmeyen yayının, yayın olarak dikkate alınması tartışma hususu oluşturmaktadır. Yayın dediğimizde toplumun görmesi, duyması veya algılaması mümkün olmalıdır. TCK, Basın Kanunu, Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu (TRTK) düzenlemelerinde “yayın” bu doğrultuda tanımlanmaktadır. Hal böyle iken; TCK düzenlemesinde ikinci fiil yönünden tekrara düşüldüğünü düşünmekteyiz. Doktrinde bu düşüncemizin aksi yönünde görüşler mevcuttur. Aksi görüşlere göre; özendirme suçunda yayına verilen önem nedeniyle tekrara düşülmüştür. Aksi görüşlere katılmamaktayız. Nitekim her iki fiilin cezalandırılması farklı düzenlenmiştir. Önem konusu nedeniyle tekrara düşülseydi, yayın ile yapılan özendirme suçunda daha ağır cezaların verilmesi gerekirdi.Kanun koyucu tarafından tekrara

düşülmesi nedeniyle TCK 190/2’de yer alan ikinci fiinl kaldırılması ya da nitelikli hal olarak düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

TCK .190’daki bir diğer tartışmalı konu ise aleniyet kavramıdır. Kanun metninde aleniyet hakkında herhangi bir açıklama bulunmamakla birlikte yargıtay uygulamalarına göre; bir suçun alenen işlenebilmesi için belirsiz sayıda kişi tarafından suç teşkil eden eylemin bilinebilir olmasının gerektiğini çalışmamızda da belirtmiştik. Buna göre özendirici nitelikteki yayının aleni olması halinde birinci hareketin içerisine dahil edilebilir nitelikte gibi görünse de bir yayının yayın olarak kabul edilebilmesi için herkes tarafından görülüp duyulması ve algılanması gerektiği için bu hareketin ayrı olarak düzenlenmesi yerindedir.

TCK’nın 190.maddesindeki bir diğer hususta hukuka uygunluk sebeplerinden biri olan ve Anayasa m.26’da yer alan;“*düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*” ve Anayasa m.27’de yer alan “*bilim ve sanat hürriyeti*”dir. Zira bu kapsamda ortaya çıkartılan eserler kamu sağlığı nedeniyle sınırlandırmaya tabi değildir. Anayasa’da da güvence altına alındığı halde bir sanat eserinin uyuşturucu veya uyarıcı madde adlarını geçirmesi sebebiyle bile, sanatçıyı bu suçtan dolayı cezalandırmak kanımızca kanunlarımızla örtüşmemektedir. Böyle bir olay meydana geldiğinde değerlendirmenin hukuka uygunluk sebeplerinin de göz önüne alınarak yapılması yahut kanun maddesine bilim ve sanat eserlerini de düzenleyen yeni bir düzenlemenin getirilmesinin daha isabetli olacağını düşünmekteyiz.

TCK m.188 ve 190’da bir nevi ortak olarak düzenlenmiş nitelikli haline baktığımız da ise bunun bazı sağlık mensupları tarafından bu suçun işlenmesi olduğunu görmekteyiz. Zaman zaman çalışmamızda da bahsettiğimiz üzere uyuşturucu veya uyarıcı maddeler, tıp alanında da kullanıldığı ve kanun metninde yazan meslek mensuplarının bu maddelere erişiminin daha kolay olmasından dolayı böyle bir halin düzenlenmesini yerinde görmekteyiz.

Çalışmamızın boyunca uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunu ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu kanun sistematğinde incelemeye çalıştık. Özellikle belirtmemiz gerekir ki her ne kadar yeni gelen düzenlemelerle cezai yaptırımlar ağırlaştırılıp göz korkutucu boyuta getirilmeye çalışılsa da, özellikle bu konunun sadece hukuki boyutu değil psikolojik, sosyolojik ve tıbbi yönleriyle de ele alınıp buna göre düzenlemeler yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA**Kitaplar**

- Akbulut, F. (2022). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu (1. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Akkaya, Ç. (2010). Örgüt Suçu Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Aksüt, E. (2020). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK m.188). (1. Baskı).Adalet Yayınevi.
- Albayrak, M. (2015). Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Öz Kitap (15. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Artuk, M.E., Gökçen, A. ve Yenidünya, A. C. (2007).Ceza Hukuku Genel Hükümler (3. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Artuk, M.E., Gökçen, A. ve Yenidünya, A. C. (2011). Uygulamalı Ceza (5. Baskı). Turhan Kitabevi.
- Artuk, M.E., Gökçen, A. ve Yenidünya, A. C. (2015).Ceza Hukuku Özel Hükümler (15. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Aytaç, İ. (2021).Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Failin Kastının Belirlenmesi (1. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Balcı, M. (2009). Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları. (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Birsen, E. (2022). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları (5. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Canak, E. (2012). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık (4. Baskı). Kazancı Hukuk Yayınevi.
- Canpolat, C. (2016).Kusur İlkesi Işığında Mazeret Nedeni Olarak Zorlayıcı Cebir (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Centel, N., Zafer H. ve Çakmut Ö. (2008). Türk Ceza Hukukuna Giriş (5237Sayılı Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş (5. Baskı).Beta Yayınevi.

- Centel, N., Zafer H. ve Çakmut Ö. (2018). Ceza Muhakemesi Hukuku (15. Baskı). Beta Yayınları.
- Çalışkan, S. (2013). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları (2. Baskı). Ankara, Adalet Yayınevi.
- Demirbaş, T. (2013). Ceza Hukuku Genel Hükümler (9. Baskı). Seçkin Yayınları.
- Demirbaş, T., Özbek V. Ö. ve Eker B. En Son Değişikliklerle İçtihatlı Ceza Kanunları (2. Baskı). Seçkin Yayınları.
- Doğan Karakaş, F. (2015). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları (1. Baskı). Legal Yayınları.
- Dönmezer, S., Bayraktar K., Keskin Kızıroğlu S., Zafer H., Sınar H., Önok M. ve Erman. R. B. (2016). Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (14. Baskı). Der Yayınları.
- Elmas, B. (2017). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları (2. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Erman, S. ve Özek, Ç. (1996). Ceza Hukuku Özel Bölüm- Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413) (1. Baskı).Dünya Yayıncılık.
- Gödekli, M.(2020). Ceza Hukukunda Güvenlik Tedbirleri ve Muhakeme Usulü (1.Baskı). Adalet Yayınevi.
- Hafızoğulları, Z. ve Özen, M. (2016).Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar (1. Baskı).US-A Yayıncılık.
- Hafızoğulları, Z. ve Özen, M. (2016).Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler Topluma Karşı Suçlar (9. Baskı).US-A Yayıncılık.
- Hakeri, H. (2012) Ceza Hukuku Genel Hükümler (13. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Hakeri, H. (2015) Tıp Hukuku (10. Baskı). Seçkin Yayınları.
- İçel, K. (2021). Ceza Hukuku Genel Hükümler (6.Baskı). Beta Yayınevi.
- Kıdıl, F. (2020). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Kültegin, Ö. (1997).Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık (1.Baskı). İletişim Yayınları.
- Ögel, K. (2010). Bağımlılık Yapan Maddeler. K. Ögel içinde, Sigara, Alkol ve Madde Kullanım bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme (1. Baskı). Yeniden Yayınları.
- Özbek, V. Ö. ,Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2022). Ceza Hukuku Temel Bilgiler (12.Baskı). Seçkin Yayıncılık.

- Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2021). Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (13.Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P. (2019). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (14. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Özgenç, İ. ve Üzülmüş, İ. (2021). Ceza Genel Hukuku (5. Baskı.) Seçkin Yayıncılık.
- Özgenç, İ. (2019). Suç Örgütleri (12. Baskı). Seçkin Yayınları.
- Özgenç, İ. (2013). Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (8.Baskı). Seçkin Yayınları.
- Parlar, A., Demirel G. (2015). Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları (1.Baskı). Bilge Yayınevi.
- Polat, H. (2015). Teori ve Uygulamada Cumhuriyet Savcısının El Kitabı (5.Baskı). Adalet Yayınları.
- Ruhi, A. C. (2017). Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları (2.Baskı). On İki Levha Yayınları.
- Sevdim, A. E. (2014). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (1.Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Soyaslan, D. (2020). Ceza Hukuku Genel Hükümler (9. Baskı). Yetkin Yayınları.
- Soyaslan, D. (2020). Ceza Hukuku Özel Hükümler (13. Baskı). Yetkin Yayınları.
- Şen, E. (2011).Türk Hukukunda Telefon Dinleme Gizli Soruşturmacı X Muhbir,Sorular ve Cevaplarla Genişletilmiş ve Güncellenmiş (5. Baskı). Seçkin Yayınları.
- Taştan, M. (2022)., Yargıtay Kararları Çerçevesinde Uyuşturucu ve Uyuşturucu Madde Suçları (1.Baskı).Yetkin Yayıncılık.
- Tezcan, D., Erdem , M. R. ve Önok, R. M. (2020). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku (10.Baskı).Seçkin Yayıncılık.
- Toroslu, N. ve Toroslu, H. (2018). Ceza Hukuku Genel Kısım (24. Baskı). Savaş Yayınevi.
- Toroslu, N. (2019). Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu (1. Baskı). Savaş Yayınevi.
- Ünlü, A. (2021). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Yaşar, O., Gökcan, H. T. ve Artuç, M. (2014). Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu (2. Baskı). Adalet Yayınevi.

- Yokuş Sevük, H. (2019). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (2. Baskı). Adalet Yayınevi
- Yokuş Sevük, H. (2007). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar (1. Baskı). Adalet Yayınevi
- Yurtcan, E. (2019). Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (4. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Sınar, H. (2015). Disiplinler Arası ve Ceza Hukuku Boyutlarıyla Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Ticaretiyle Mücadele (1.Baskı). Lale Yayıncılık.

Makaleler

- Altan, S. (2019). Cenevre Afyon Konferansları ve Türkiye'nin Tutumu, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, Cilt (17), 26-45. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/canakkalearastirmalari/issue/46680/585340>
- Bahar, A. (2018). Uyuşturucu Madde Kullanımının Nedenleri ve Bağımlılık Oluşum Sürecinde İletişimsel Yaklaşımların Rolü ve Önemi: Polis Kayıtları Üzerinden Olgusal Bir İnceleme , *İstanbul University Journal of Communication Science* , s. 1-36. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/connectist/issue/41847/504948>
- Bayraktar, K. (1985). Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti (Uyuşturucu Maddeler), *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt (51), Sayı: 1-4, s. 45-64
- Bıkmaz, R. (2019). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Ticareti Suçları. *Fasikül Hukuk Dergisi* Cilt (11), s.579-600. <https://jurix.com.tr/article/18433>
- Bonner, R.C (1992). Opium Poppy Cultivation and Heroin Processing in Southeast Asia. *U.S. Department of Justice Drug Enforcement Administration Office of Intelligence* Cilt () , s.2-20.<https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/141189NCJRS.pdf>
- Çakır, G. (2021). Türkiye’de Uyuşturucu Maddelere Yönelik Geliştirilen Politikalar (1920-1950). *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi*, Cilt (1-1), s.17-47. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2144228>
- Çıtır, B. (2015).Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, (1-1), s.17-47. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/skad/issue/21058/226714>
- Demirel, N. (2012). Birleşmiş Milletler Çerçevesinde Uyuşturucu Maddelerle Mücadele. *Akademik Bakış Dergisi*, Cilt (28) ,s.1-21. <https://openaccess.dogus.edu.tr/xmlui/handle/11376/2839>

- Dülger, M.V. (2005). “5237 Sayılı YTCK’da Kastın Unsurları ve Türleri Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi”, *Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi*, Cilt (2), s.65–111.
- F. Arago’n-Poce , E. Martí’nez-Ferna’ndez, C. Ma’rquez-Espino’s, A. Pe’rez, R. Mora, (2005).*L.M. Torres Department of Anesthesiology, University Hospital “Puerta del Mar”*, Avda. Manuel de Falla 13- 6 B, https://www.academia.edu/6902778/History_of_opium
- Günel, Y. (1977). Uyuşturucu Madde Kullanma Suçları . *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , Cilt (32).s.55. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3126/43418>
- Güngör, D. (2018). Sentetik Uyuşturucular: Amfetamin Örneği. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, Cilt (20), s. 105-112. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3126/43418>
- İhtiyaroğlu, U. (2023). Hukuka Aykırı ve Bağlayıcı Emrin Yerine Getirilmesinde Sorumluluk. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt (1), s. 183-201. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2560793>
- İşten, İnanç. (2019). Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek Veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu.*Yargıtay Dergisi*, Cilt (45), s.327-418. https://www.academia.edu/39727314/Kullanmak_%C4%B0%C3%A7in_Uyu%C5%9Fturucu_veya_Uyar%C4%B1c%C4%B1_Madde_Sat%C4%B1n_Alma_Kabul_Etmek_veya_Bulundurmak_ya_da_Uyu%C5%9Fturucu_veya_Uyar%C4%B1c%C4%B1_Madde_Kullanmak_Su%C3%A7u
- Kılınç, D. (2010) .Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt (14) , s. 2. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789488>
- Koç, Z. (2021) . Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Kişisel Kullanım Amacının Belirlenmesi (TCK M. 188/3-TCK M. 191), *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt (2), s.1143-1191. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/66018/998169>
- Köksal, A. (2016). Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt (4). s.2133-2176. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621656>
- Meydan, U. (2019). Uyuşturucu Madde Ticareti Suçunda Madde Miktarının Önemi, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt (10). s.321-352. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980713>

- Nevirko, A. D. (2016). The Concept and Features of Narcotic Drugs in the Legal Turnover as an Object of Legal Relations. *Journal of Siberian Federal University*, Cilt (), s. 1014-1022. <http://journal.sfu-kras.ru/en/article/20213>
- Organ, İ. ve Baran T.(2020).İdari ve Adli Para Cezalarının Karşılaştırılması. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,Cilt (4),s.792-808.<https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/1091671#:~:text=Adli%20para%20cezas%C4%B1%2C%20be%C5%9F%20g%C3%BCnden,tafa%C4%B1ndan%20Devlet%20Hazinesine%20%C3%B6denmesinden%20ibarettir>.
- Öner, Z. M. (2010). Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde İmal, İthal ve İhraç Suçları, *TBB Dergisi*, Cilt (88). s.106- 150. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-88-593>
- Şare, E. (2017).Türk Ceza Hukukunda Teşebbüs, *TBB Dergisi*, Cilt (8). s.119- 156. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-130-1657>
- Şare, E. (2022). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Yönünden Suça İştirak, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt (1). s.107-147. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1959395>
- Tezcan, D. (1986). Ceza Hukuku Açısından Bağımlılık Yaratan Maddeler Alışkanlığı,. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , Cilt (41), s.303-304. <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-full-file/70646>
- Tulay, M. E. (2020).Türk Ceza Hukukunda İntihara Yönlendirme Suçu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt (26), s. 814-837. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/article/811837>
- U.S. Department of Justice (1992). Opium Poppy Cultivation and Heroin Processing in Southeast Asia Washington. *Drug Enforcement Administration Office of Intelligence*, 2-4, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/141189NCJRS.pdf>
- Uzbay, T. (2009). Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler ve Bağımlılık Yapan Maddeler. *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, Cilt (1), s. 5-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ktppdergisi/issue/56733/792678>
- Yenerer Çakmut, Ö. (2019).Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m. 190). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, Cilt (21), s. 3111-3126. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/OZLEM-YENERER-CAKMUT.pdf>
- Yıldız, S. (2014).Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Haber Verme Hakkı , *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, Cilt (10), s. 201-220. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/selcuksbmyd/issue/11299/135055>

Yılmaz E. (2018). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK m.190). *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* , Cilt (9), s.345-374. <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0021828>

Sempozyumlar

Süzer, Ö. (2015,7,9). *Türk Farmakoloji Derneği 23. Ulusal Farmakoloji Kongresi 6 Klinik Toksikoloji Sempozyumu* ,7. Klinik Farmakoloji Sempozyumu Kongre Programı , Ankara,Türkiye.

Zafer, H. (2007,6,1). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK m.188)*, İlaç Hukuku ve Etik Anlayışı, Sempozyum No.2,İstanbul, Türkiye.

Yayımlanmamış Tezler

Aldatmaz, M.A (2019). *İslam Hukuku Açısından Uyuşturucu Maddeler ve Tütün Ürünleri*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akyol, M.C (1994). *Hukukumuzda Uyuşturucu Madde suçları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ateş, N. (2016). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK m. 191)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ballıkaya, R. (2023). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Ticareti Suçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Başıyigit, P. (2021). *Madde Bağımlılarının Maddeyi Bırakma Sürecinde Dinî Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Bursa Gadem Örneği*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Chekhadine, B. M. S. (2016). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal veTicareti Suçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakan, G. (2021). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK M.188)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çirkin, M. (2020). *Kullanmak İçin Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek Veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dağlı, E. (2021). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Ça Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Ü. (2021). *Türk Ceza Kanununda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DİLİXİATİ, S. , (2016). *Çin ve Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eydemir, H. U. (2014). *Uluslararası ve Bölgesel Yasa Dışı Uyuşturucu Ticareti İle Mücadele Anlaşmalarının Türkiye'deki Mücadeleye Etkileri*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fidan, M. A. (2021). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Ticareti Suçları (TCK 188)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Koçak, N. (2014). *Türkiye'de Uyuşturucu Madde Kullanımını Etkileyen Faktörler*, , [Yayımlanmamış Doktora Tezi], Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Mahamat Saleh Chekhadine, B. (2016). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal Ticareti Suçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mahmutoğlu, M.S. (2010). *Yurt Dışında İşlenen Suçların Türkiye'de Yargılanması*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nalbantoğlu, G. (2020). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK m. 190)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Papila, C. B. (2021). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şen, K. R (2022). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçu (TCK M. 190)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Yamaner, M. (2021). *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (TCK 188)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, E. (2008). *Uyuşturucu Kullanımının Sosyolojik Boyutu Uyuşturucuya Yönelik Talep Azaltımı*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, N. (2015). *Alkol ve Madde Bağımlılığı: Bireysel ve Toplumsal Sonuçları*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

- <https://adf.org.au/drug-facts/benzodiazepines/> adresinden 28/04/2022 tarihinde alınmıştır.
- <https://atayhd.com/makaleler/yargitay-kararlari-cercevesinde-uyusturucu-madde-ticareti-sucunu-olusturan-eylemler/> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- <https://legalbank.net/arama> . adresinden 29/05/2022 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.karararama.yargitay.gov.tr/> adresinden 29/05/2022 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.kazanci.com.tr/> . adresinden 29/05/2022 tarihinde alınmıştır.
- <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>. adresinden 30/05/2022 tarihinde alınmıştır.
- https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf. adresinden 23/07/2022 tarihinde alınmıştır.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden 29/05/2022 tarihinde alınmıştır.
- www.nisanyansozluk.com. adresinden 30/05/2022 tarihinde alınmıştır.
- <https://www.sinerjimevzuat.com.tr> adresinden 30 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- www.sozluk.gov.tr. adresinden 30/05/2022 tarihinde alınmıştır.
- www.tbmm.gov.tr adresinden 30/05/2022 tarihinde alınmıştır.